

P 17188
Inzicht in de jeugd als doelgroep voor natuur

Ministerie van LNV
Den Haag

P 17188
Inzicht in de jeugd als doelgroep voor natuur

Ministerie van LNV
Den Haag

Rotterdam, April 2008

© IPM BV

Niets uit dit rapport mag worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van IPM B.V. te Rotterdam. De gegevens uit dit rapport zijn uitsluitend bestemd voor kennisneming door werknemers en beroepsmatige adviseurs van de rechthebbende opdrachtgevers van IPM B.V. Bij eventuele publicatie van de onderzoeksresultaten, -opzet of een deel daarvan in de nieuwsmedia, vakliteratuur of andere uitgaven is toestemming nodig van IPM B.V., alsmede van de in dit rapport vermelde opdrachtgever.

INHOUDSOPGAVE		BLZ
HOOFDSTUK I	INLEIDING	5
	Par. 1.1 Achtergronden bij het onderzoek	5
	Par. 1.2 Doel van het onderzoek	7
	Par. 1.3 Methode en inrichting van het onderzoek	8
	1.3.1 Onderzoeksmodel	8
	1.3.2 Inrichting van het onderzoek	8
	Par. 1.4 Opbouw van het rapport	10
HOOFDSTUK II	MANAGEMENT SUMMARY	12
	Par. 2.1 Inleiding	12
HOOFDSTUK III	BEELD	17
	Par. 3.1 Welke beelden en associaties hebben jongeren bij natuur?	17
	Par. 3.2 Welke activiteiten rekenen jongeren tot natuur?	21
HOOFDSTUK IV	BETEKENIS	25
	Par 4.1 Hoe wordt de omgang met natuur beleefd, welke betekenissen heeft deze voor de jongeren?	25
	Voortbestaan van de wereld	25
	Fantasie en creativiteit	26
	Competentie en uitdaging versus saai	27
	Vrijheid, rust en contemplatie	28
	Harmonie	29
	Genieten / esthetische beleving	30
	Zorgen maken	30
HOOFDSTUK V	HOUDING	35
	Par. 5.1 Hebben jongeren belangstelling voor natuur?	35
	Par. 5.2 Zijn jongeren bang in / voor de natuur?	36
	Par. 5.3 Zijn jongeren bereid iets voor de natuur te doen?	36
HOOFDSTUK VI	GEDRAG	39
	Par 6.1 Hoe vaak zijn jongeren gemiddeld buiten en waarom wel / niet?	39
	Par. 6.2 Hoe vaak zijn jongeren in de natuur	41

HOOFSTUK VII	KENNIS	45
	Par. 7.1 Hoe staan jongeren tegenover kennis over de natuur?	45
	Par. 7.2 Belangrijkste informatiebronnen	45
HOOFDSTUK VIII	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	48
TABELLEN	Apart tabellenboek	
BIJLAGEN	Apart bijlagenboek	

HOOFDSTUK I INLEIDING

Par. 1.1 Achtergronden bij het onderzoek

In de afgelopen jaren is door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit veel geïnvesteerd in het natuurbeleid door het beschermen en ontwikkelen van natuur vanuit een ecologische invalshoek. Dit is en blijft belangrijk voor de natuur als basis voor een duurzame samenleving. Toekomstige generaties moeten van deze natuur kunnen genieten en zullen er tevens zorg voor moeten dragen. Daarvoor is het essentieel dat de jeugd van nu op jonge leeftijd reeds een verbondenheid met deze natuur ontwikkelt. Uit maatschappelijke inventarisaties lijkt een groot deel van de jeugd echter niet of nauwelijks met de natuur in aanraking te komen. Het ‘gebruiksgroen’ in de nabije leefomgeving is sterk afgenomen en heeft zich ontwikkeld tot ‘kijkgroen’. Daarnaast wordt de natuurervaring uit eerste hand tegenwoordig vaak vervangen door virtuele natuurervaringen.

Natuur en groen worden gezien als een essentieel onderdeel van de opvoeding en ontwikkeling van kinderen. Voor het ministerie van LNV is het van belang om meer jeugd te betrekken bij natuur en groen dan nu het geval is. Dit om te zorgen dat toekomstige generaties zorg blijven dragen voor de natuur.

Omgevingsanalyse

Natuur heeft positieve effecten op de gezondheid en het welbevinden van mensen. Vertoeven in de natuur, genieten van de rust en stilte en het groen om je heen blijkt bij te dragen aan het herstellen van aandachtsmoeheid. Tevens toont onderzoek (van de Gezondheidsraad en RMNO) aan dat groen in de directe woon- en leefomgeving mensen stimuleert om te bewegen: het nodigt uit tot recreëren, genieten en ontspannen.

Natuur kan tevens een bijdrage leveren aan het oplossen van maatschappelijke thema's, waardoor een nieuwe dimensie aan het natuurbeleid wordt gekoppeld. Het thema raakt immers ook aan de fysieke en sociaal emotionele gezondheid van mensen in het algemeen en kinderen in het bijzonder, die juist in de natuur volop kunnen bewegen, frisse lucht kunnen inademen en zich ontspannen. Dit is zeer belangrijk, mede gezien recente onderzoeken die aangeven dat 31% van de kinderen te dik is en hiermee samenhangend slechts 3% van de kinderen in de stad voldoende beweegt. Het LNV beleid biedt dan ook goede mogelijkheden om met het stimuleren van directe natuurbeleving bij te dragen aan een gezonde jeugd.

Kennisbehoefte - kennis over de jeugd als doelgroep

De beleidsintentie van het ministerie van LNV is onder andere vastgelegd in de nota ‘Natuur voor mensen, mensen voor natuur’. Het belang van natuur en groen voor de ontwikkeling van de jeugd als specifieke doelgroep was niet eerder zó een aandachtsveld binnen het ministerie van LNV. Om de jeugd meer te interesseren voor voedsel en natuur, is LNV een speciaal programma gestart: ‘Jeugd, Natuur, Voedsel en Gezondheid (JNVG)’. Dit programma heeft als doel de beleidsvelden van LNV

bij alle Nederlandse jongeren onder de aandacht te brengen en hen hiervoor te interesseren om verschillende beleidsdoelstellingen te helpen realiseren.

Echter, de kennis van de jeugd als doelgroep is binnen LNV beperkt. De lacunes liggen vooral op het terrein van kennis van de doelgroep jeugd met betrekking tot hun kennis en houding ten opzichte van de natuur:

- Wat vinden wélke kinderen/ jongeren over wélke vormen van natuur en wát weten ze erover?
- Hoe willen zij de natuur gebruiken?
- Wat zijn de beelden van de jeugd over de natuur?
- Hoe kan er het best een brug geslagen worden tussen deze beelden en natuurbeleid?
- En wie en wat is daarvoor nodig om de jeugd te bereiken?

Het LNV heeft behoefte aan een nadere verkenning van de doelgroep jongeren tussen de 4 en 20 jaar. Dit onderzoek zal daarin moeten voorzien.

In het verleden heeft onder andere het ministerie van LNV diverse onderzoeken laten uitvoeren naar kennisniveau en perceptie van jongeren rond LNV-issues en specifiek ten aanzien van natuur. Deze onderzoeken geven, in combinatie met berichtgeving uit de media, aanleiding tot diverse veronderstellingen over wat de jeugd van de natuur denkt en weet. Momenteel leven binnen de samenleving beelden over deze relatie waarvan de geldigheid betwist kan worden, doordat zij zijn opgebouwd uit gegevens van verschillende - onderling niet vergelijkbare - onderzoeken. Voorbeelden van deze vooronderstellingen zijn:

- 70% van de jongeren komt niet meer in de natuur.
- Er is sprake van een afnemend draagvlak voor natuur onder jongeren.
- Jongeren weten niet waar de melk vandaan komt.
- Gebrek aan kennis over natuur bij jongeren leidt tot vermindering van het draagvlak.
- Jongeren denken dat eenden geel zijn.

Een van de onderzoeksdoelen is om deze beelden te toetsen en daarmee inzichtelijk te maken of en welke jongerenaantallen deze beelden hebben.

Par. 1.2 Doel van het onderzoek

De centrale onderzoeksvraag luidt:

in welke relatie staan jongeren in de leeftijd van 7 – 20¹ jaar in Nederland ten opzichte van de natuur?

Deze vraag valt uiteen in de volgende deelvragen:

- Op welke wijze kunnen we zo goed mogelijk inzicht krijgen in de natuurbeleving bij jongeren in de leeftijd van 7-20 jaar?
- Welke segmentatie(s) kan(kunnen) er aangebracht worden in de doelgroep in de leeftijd van 7-20 jaar in Nederland, welke in de toekomst door het ministerie van LNV toegepast kan (kunnen) worden in het gericht benaderen van de doelgroep?
- Welke actoren zijn bij jongeren in de leeftijd van 7-20 jaar in Nederland (gedrags)bepalend in hun relatie tot de natuur? En welke (aanvullende) actoren zijn van belang om het contact van jongeren met de natuur te vergroten?

De doelstellingen van het onderzoek zijn:

- Antwoord geven op de geformuleerde centrale onderzoeksvraag en deelvragen.
- Een kwantitatieve toetsing van beeld, betekenis, houding en gedrag² van de relatie tussen jongeren en natuur; dit gebeurt aan de hand van een aantal stellingen. De resultaten van het onderzoek moeten een zo mogelijk representatief en kwantitatief beeld opleveren van de ‘Nederlandse jongere.
- Een voor LNV werkbare segmentering(en) van de doelgroep jongeren in de leeftijd van 7-20 jaar om hen effectief te kunnen bereiken. De opdracht is om relevante, onderbouwde, segmenteringkenmerken te identificeren. Deze kenmerken kunnen bijvoorbeeld zijn: leeftijd, woonlocatie, bereikbaarheid, opleidingsniveau, culturele achtergrond (SES niveau), etc.

Dit onderzoek is uitgevoerd om het ministerie van LNV meer inzicht te geven in deze diverse doelgroep. Daarnaast kunnen uitkomsten mogelijk gebruikt worden door maatschappelijke partners die met vergelijkbare doelgroep te maken hebben.

---

¹De te formuleren beleidsdoelstelling en –ambitie met betrekking tot de relatie jeugd en natuur is gericht op jongeren van 4-20 jaar. Echter in het onderzoek hebben we kinderen in de leeftijd van 4-6 jaar buiten beschouwing gelaten. Het is onze ervaring dat deze kinderen weinig echt relevante informatie kunnen geven en meer op aan te bieden stimuli (plaatjes, filmpjes, verpakkingen en dergelijke) kunnen reageren dan inzichten kunnen verstrekken ten aanzien van een abstract onderwerp als natuur. Bovendien geldt dat wat aansprekend is voor kinderen van 7 en 8 jaar, zeker ook aspiratief is voor kleuters (4-6 jaar).

² Het ministerie van LNV had in eerste instantie de behoefte om eveneens het kennisniveau van de doelgroep met betrekking tot de natuur in kaart te brengen. Echter vanwege de omvang van het onderzoek is in gezamenlijk overleg besloten om ons hierin te beperken tot het beeld dat jongeren hier zelf van hebben (vinden jongeren zelf dat ze veel over de natuur weten?) en daarbij slechts in te gaan op de belangrijkste informatiebronnen en informatiebehoefte van de doelgroep.

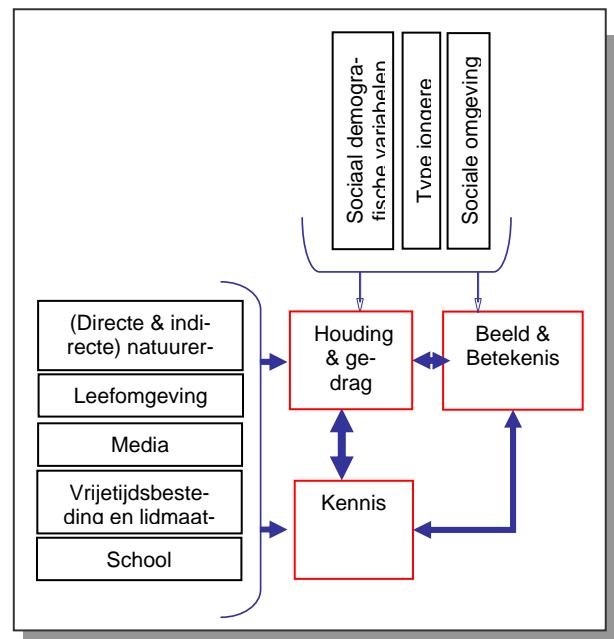
Par. 1.3 Methode en inrichting van het onderzoek

1.3.1 Onderzoeksmodel

In het onderzoek en advies aan het ministerie van LNV hebben wij ons gebaseerd op onze ontwikkelingspsychologische kennis enerzijds en onze brede ervaring met kinderen en jongeren als doelgroep anderzijds.

Om de natuurbeleving van 7-20 jarigen helder in kaart te brengen, zijn wij uitgegaan van het onderzoeksmodel zoals hiernaast is afgebeeld. Hierbij zijn we uitgegaan van de volgende factoren, waarvan wij verwachten dat ze de beleving van de natuur door kinderen en jongeren beïnvloeden:

- sociaal demografische variabelen (leeftijd en geslacht);
- kindtype;
- sociale omgeving;
- directe en indirecte natuurervaringen van de jongere;
- leefomgeving;
- concurrerende vrijetijdsbestedingen en media;
- school.

Figuur 1: gehanteerd onderzoeksmodel

1.3.2 Inrichting van het onderzoek

Om de natuurbeleving van jongeren in kaart te kunnen brengen, zijn we in dit onderzoek uitgegaan van datgene wat jongeren zelf als natuur ervaren. In zowel het kwalitatieve als het kwantitatieve onderzoek is de wijze waarop kinderen natuur zien als basis gebruikt voor de ondervraging over hun relatie met natuur.

Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van drie elkaar opvolgende fasen:

De literatuurstudie was bedoeld om te achterhalen welke factoren en aspecten een rol spelen bij natuur- en groenbeleving van jongeren. Deze literatuurstudie heeft geleid tot een verdere invulling van het onderzoeksmodel en tot de formulering van een aantal nader te onderzoeken stellingen. De belangrijkste bevindingen uit de literatuur zijn te vinden in BIJLAGE II en een overzicht van de geraadpleegde literatuur is te vinden in BIJLAGE III.

De kwalitatieve fase was bedoeld om te achterhalen op welke manier jongeren de natuur beleven en welk gedrag zij hierin vertonen. De verkregen inzichten uit zowel

de literatuurstudie als het kwalitatieve onderzoek dienen ter onderbouwing van de resultaten van het kwantitatief onderzoek. Het kwalitatieve onderzoek is uitgevoerd aan de hand van 21 diepte interviews met in totaal 35 jongeren uit de doelgroep. Hierbij hebben we gebruik gemaakt van zowel Matching Pair gesprekken als individuele interviews:

- Matching Pair gesprekken met jongeren tot 16 jaar. Matching Pairs is een opzet waarbij we gesprekken voeren met telkens twee vriendjes of vriendinnetjes van dezelfde leeftijd en sekse. Interactie en onderlinge conversatie over het onderwerp van onderzoek staan hierbij centraal. We hebben gebruik gemaakt van deze opzet omdat kinderen, uit de genoemde leeftijdsgroep, in de aanwezigheid van een vriend of vriendin vrijer spreken en ze zich in een, voor hen meer natuurlijke situatie bevinden.
- Individuele interviews met jongeren in de leeftijd van 16 tot 20 jaar. Voor jongeren van deze leeftijd geldt dat zij zich doorgaans voldoende zeker van zichzelf voelen om zich te durven uiten in een individueel interview.

De gesprekken zijn uitgevoerd aan de hand van de volgende indeling:

Jongeren gr 3,4,5	Jongeren gr 6,7,8	Jongeren klas 1,2,3	Jongeren 16-20 jr
6 Matching pairs gesprekken (per sekse & leeftijdsgroep)	5 Matching pairs gesprekken (per leeftijd & sekse)	6 Matching pair gesprekken (per leeftijd & sekse)	4 individuele gesprekken
Tijdsduur 45 minuten	Tijdsduur: 45 minuten	Tijdsduur: 35 minuten Vorbereiding: invullen vragenlijst	Tijdsduur: 35 minuten Vorbereiding: invullen vragenlijst
		Spreiding etniciteit en opleidingsniveau	Spreiding sekse, etniciteit en opleiding

Voor meer informatie over de aanpak van het kwalitatieve onderzoek verwijzen we naar BIJLAGE IV: (Onderzoeksplan en verantwoording), BIJLAGE V (Gespreksleidraad kwalitatief onderzoek) en BIJLAGE VI (aanvullende vragenlijst behorend bij kwalitatief onderzoek, die een half uur voorafgaand aan het onderzoek ingevuld werd door jongeren vanaf 13 jaar).

De kwantitatieve fase had tot doel vast te stellen welke mening kinderen en jongeren ten aanzien van dit onderwerp zijn toegedaan en in welke verhoudingen. Het kwantitatieve onderzoek is uitgevoerd door middel van onderzoek via internet (=Computer Assisted Web Interviewing, CAWI). Het betreft een snelle en efficiënte methode van onderzoek, via een middel waarvan jongeren bovendien veel gebruik maken. In totaal hebben 1004 jongeren in de leeftijd van 7-20 jaar deelgenomen aan dit onderzoek waarbij we de volgende selectiecriteria hebben gehanteerd:

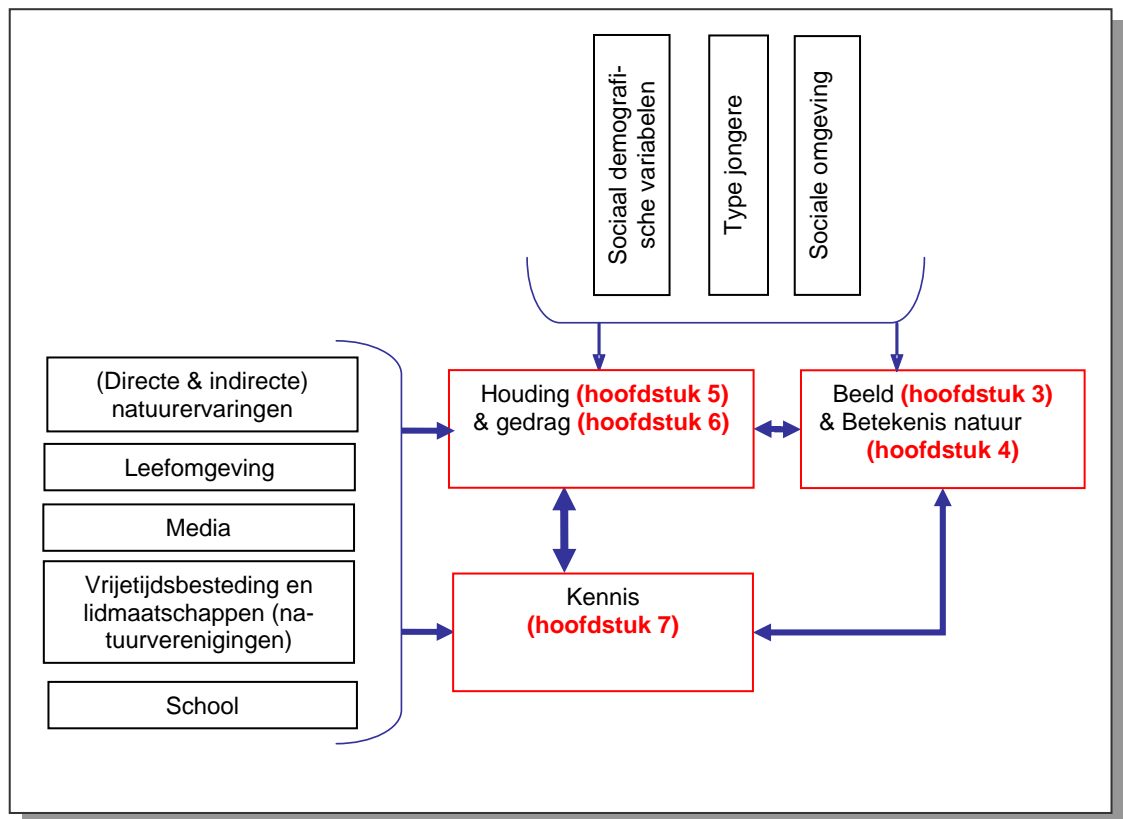
- Representatieve spreiding over Nederland (Nielsen regio's).

- Spreiding naar leeftijd, geslacht en sociale klasse.

Voor meer informatie over de aanpak van het kwantitatieve onderzoek verwijzen we naar BIJLAGE IV (Onderzoeksanpak en verantwoording) en BIJLAGE VII (Vragenlijst kwantitatief onderzoek)

Par. 1.4 Opbouw van het rapport

Hoofdstuk 2, de management summary, biedt een kort overzicht van de kernresultaten, conclusies en aanbevelingen. In de hoofdstukken 3 tot en met 7 gaan we dieper in op de bevindingen van het kwalitatieve en het kwantitatieve onderzoek. Deze bevindingen worden besproken aan de hand van onderstaande gehanteerde onderzoeksmodel:

Hoofdstuk 8 geeft een overzicht van de belangrijkste conclusies van het onderzoek en de door ons geformuleerde aanbevelingen. Hierbij zal tevens gebruik gemaakt worden van een aantal geformuleerde stellingen die gebaseerd zijn op ofwel de bevindingen uit de literatuurstudie of algemene vooronderstellingen die leven binnen de samenleving.

In het rapport wordt de term jongeren gebruikt als ‘verzamelnaam’ voor kinderen in de doelgroep 7-20 jaar. Waar relevant worden de verschillen in sociodemografische variabelen, sociale omgeving en leefomgeving weergegeven.

Verder maken we in het rapport gebruik van de term ‘set van natuuractiviteiten’: activiteiten waarvan wij het gevoel hebben dat deze behoren tot activiteiten die in de natuur plaatsvinden; het betreft deels activiteiten die in de literatuur worden beschouwd als zijnde ‘natuuractiviteiten’, aangevuld met ons eigen inzicht, mede gebaseerd op de uitkomsten van het kwalitatieve onderzoek. Onder de set van ‘natuuractiviteiten’ verstaan we de volgende activiteiten:

- wandelen in het bos
- wandelen in het park
- een fietstocht maken in de omgeving
- hutten bouwen
- dagje naar het strand gaan
- eigen tuintje verzorgen
- scouting / verkennerij
- ouders meehelpen in de tuin
- bezoek aan dierentuin of kinderboerderij.

Voor een overzicht van de overig gebruikte termen, verwijzen we naar BIJLAGE I (begrippenlijst)

HOOFDSTUK II MANAGEMENT SUMMARY

Par. 2.1 Achtergrond en doelstellingen

Natuur en groen worden gezien als een essentieel onderdeel van de opvoeding en ontwikkeling van kinderen. Voor het ministerie van LNV is het van belang om meer jeugd te betrekken bij natuur en groen dan nu het geval is. Dit om te zorgen dat toekomstige generaties zorg blijven dragen voor de natuur. Om de jeugd meer te interesseren voor voedsel en natuur, is LNV een speciaal programma gestart: 'Jeugd, Natuur, Voedsel en Gezondheid (JNVG)'. Dit programma heeft als doel de beleidsvelden van LNV bij alle Nederlandse jongeren onder de aandacht te brengen en hen hiervoor te interesseren om verschillende beleidsdoelstellingen te helpen realiseren.

Echter, de kennis van de jeugd als doelgroep is binnen LNV beperkt. De lacunes liggen vooral op het terrein van kennis van de doelgroep jeugd met betrekking tot hun kennis en houding ten opzichte van de natuur. Het Ministerie van LNV heeft behoefte aan een nadere verkenning van de doelgroep jongeren 7-20 jaar en heeft IPM KidWise benaderd om daarin middels onderzoek in te voorzien.

De doelstellingen van het onderzoek zijn als volgt geformuleerd:

- Inzicht in de natuurbeleving van jongeren in de leeftijd van 7-20 jaar.
- Inzicht in de actoren die (gedrags)bepalend zijn in de relatie van jongeren tot de natuur.
- Een kwantitatieve toetsing van beeld, betekenis, houding en gedrag van de relatie tussen jongeren en natuur.
- Een voor LNV werkbare segmentering(en) van de doelgroep jongeren in de leeftijd van 7-20 jaar om hen effectief te kunnen bereiken.

Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van drie elkaar opvolgende fasen:

- Literatuuronderzoek.
- Kwalitatief onderzoek (diepte interviews met 35 jongeren).
- Kwantitatief onderzoek (internet onderzoek onder 1004 jongeren).

Om de natuurbeleving van jongeren in kaart te brengen, zijn we in dit onderzoek uitgegaan van datgene wat jongeren zelf als natuur ervaren. In zowel het kwalitatieve als het kwantitatieve onderzoek is de wijze waarop kinderen natuur zien als basis gebruikt voor de ondervraging over hun relatie met natuur.

Par. 2.2 Conclusies en aanbevelingen

2.2.1 *Beeld en betekenis van natuur*

Overzien wij de resultaten van dit onderzoek dan kunnen wij concluderen dat onder jongeren een erg divers beeld van de natuur bestaat:

- Jongeren associëren natuur sterk met ‘groene natuur’ zoals bos, oerwoud, weiland, hei en parken. Natuur wordt ook sterk, maar in iets mindere mate, geassocieerd met dieren, zowel dieren uit de eigen leefomgeving als ‘exotische dieren’.
- Het onderzoek toont verder aan dat het beeld dat jongeren van natuur hebben even sterk is gebaseerd op hun eigen directe natuurervaringen (beelden gebaseerd op natuurelementen in de eigen leefomgeving) als op indirecte natuurervaringen (beelden die men kent via tv en internet). In tegenstelling tot diverse vooronderstellingen geldt bovenstaande geldt zowel voor jongeren uit een ‘groene’ als ‘niet groene³’ omgeving. Wel kunnen we concluderen dat jongeren uit een ‘groene’ omgeving over het algemeen sterkere associaties hebben met elementen uit de natuur dan jongeren uit een ‘niet groene’ omgeving.
- Jongeren rekenen zowel activiteiten die behoren tot de door ons geformuleerde set van ‘natuuractiviteiten⁴’ tot natuur als activiteiten die hier niet toe behoren.
- Uit het kwalitatieve onderzoek blijkt tevens dat het grootste deel van de jongeren er niet mee bezig is of zij al dan niet in de natuur zijn. Een deel van de jongeren heeft alleen het gevoel in de natuur te zijn als ze ook daadwerkelijk heeft besloten ‘iets in de natuur’ te doen.

Jongeren vinden natuur allesbehalve saai, omdat deze een aantal zeer belangrijke benefits en waarden voor hen vervult:

- **Creativiteit en Fantasie:**
In overeenstemming met de bevindingen uit de literatuur geeft het onderzoek duidelijke aanwijzingen dat het spelen in een natuurlijke omgeving (en met natuurlijke elementen) de creativiteit en fantasie stimuleert.
- **Gezondheid / innerlijke rust:**
Daarnaast zien we, eveneens in overeenstemming met de bevindingen uit de literatuur, een duidelijk verband tussen de gemoedstoestand van jongeren en het

---

³ ‘Groene’ omgeving: veel gras, struiken en bomen in de buurt. ‘Niet groene’ omgeving: niet veel gras, struiken en bomen in de buurt (zie BIJLAGE I: begrippenlijst)

⁴ Set van natuuractiviteiten: activiteiten waarvan wij het gevoel hebben dat deze behoren tot activiteiten die in de natuur plaatsvinden. Het zijn deels activiteiten die in de literatuur worden beschouwd als zijnde ‘natuuractiviteiten’, aangevuld met ons eigen inzicht, mede gebaseerd op de uitkomsten van het kwalitatieve onderzoek. Tot de set van ‘natuuractiviteiten’ behoren de volgende activiteiten: wandelen in het bos, wandelen in het park, een fietstocht maken in de omgeving, hutten bouwen, dagje naar het strand gaan, eigen tuintje verzorgen, scouting / verkennertocht, ouders meehelpen in de tuin, bezoek aan dierentuin of kinderboerderij

vaak / weinig aanwezig zijn in de natuur. Jongeren die veel in de natuur zijn, zitten over het algemeen lekkerder in hun vel.

- Uitdaging:
Ook zien we dat jongeren natuur eerder als ‘uitdagend’ dan als ‘saai’ ervaren.
- ➔ Het bespreken van de persoonlijke ervaringen en de belangrijke benefits en waarden die natuur voor jongeren vervult, blijkt bij hen een zeer gevoelige snaar te raken. Wanneer het ministerie van LNV jongeren wil aanspreken, is het van belang om hierbij aan te sluiten.

2.2.2 *Houding en gedrag van jongeren ten opzichte van natuur*

In overeenstemming met de uitkomsten uit veel literatuur blijkt dat 54% van de jongeren zich zorgen maakt over de natuur.

Verder geeft 73% van de jongeren aan dat zij zelf van mening is dat ze goed voor de natuur zorgt. Hun acties blijken zich echter, op basis van de bevindingen uit het kwalitatieve onderzoek, in de meeste gevallen te beperken tot slechts kleine aanpassingen in hun dagelijks leven - zoals bijvoorbeeld het scheiden van afval, energie zuinig omgaan met elektrische apparaten en het gebruik maken van spaarlampen.

De grote en meer effectieve maatregelen en acties zijn in hun ogen meer iets voor de ‘gevestigde orde’, omdat ze van mening zijn dat zij zelf slechts een minimale invloed kunnen uitoefenen op het geheel.

- ➔ Geef jongeren duidelijke handvatten en voorbeelden van kleine aanpassingen die zij in hun dagelijks leven kunnen toepassen en laat hen zien dat hun individuele bijdrage wel degelijk effect heeft.
- ➔ Biedt hen tevens mogelijkheden om af en toe natuurorganisaties te helpen. Doe dit zodanig dat tevens voorzien wordt in hun behoefte om veel tijd met vrienden door te brengen.

Jongeren hebben een voorkeur voor buiten spelen/ zijn. 84% van de jongeren is dan ook in de zomer minimaal 2 uur per dag buiten. Belangrijke triggers hierbij zijn:

- Stimulans ouders.
- Stimulans school.
- Lidmaatschap bij scouting of buitensportclubs.
- Vrienden in de buurt die buitenspelen.
- Groen in de omgeving.
- Stimulerende plekken om activiteiten te ondernemen met vrienden (zowel actief als ‘passief’ rondhangen).

Een belangrijke barri er hierbij is de aanwezigheid van ‘enge mensen (ongure types en groepen jongeren) of teveel druk verkeer.

- De aanwezigheid van groen in de omgeving is een zeer belangrijke stimulans om buiten te zijn. Ons inziens ligt hier een belangrijke taak voor de overheid: breng het groen naar de jongeren toe en creëer voldoende veilige verblijfs - / gebruiksomgevingen voor jongeren:
  - veilige en groene speelplekken voor jongeren jonger dan 12 jaar
  - groene hangplekken voor jongeren ouder dan 13 jaar
- Ons inziens is het ook belangrijk om ouders en scholen te stimuleren jongeren buiten te laten spelen. Met behulp van diverse communicatie-uitingen kan hen het belang en de voordelen van buitenspelen duidelijk gemaakt worden. Denk in dit verband verder aan ‘groene schoolpleinen’ en ‘buitengymlessen’.

De vooronderstelling dat 70% van de jongeren hooguit één keer per jaar ‘in de natuur’ komt lijkt op basis van de resultaten van het onderzoek niet te kloppen:

- Activiteiten als ‘wandelen in het bos op het strand’, ‘wandelen in een park’ en ‘een fietstocht in de omgeving’ worden door bijna de helft van de jongeren minimaal 1x per maand ondernomen.
- 79% van de jongeren onderneemt verder minimaal één keer per maand activiteiten behorend tot de door ons geformuleerde set van ‘natuuractiviteiten’: wandelen in het bos, wandelen in het park, een fietstocht maken in de omgeving, hutten bouwen, dagje naar het strand gaan, eigen tuintje verzorgen, scouting / verkennerij, ouders meehelpen in de tuin, bezoek aan dierentuin of kinderboerderij.
- 44% van de jongeren onderneemt deze ‘natuuractiviteiten’ minimaal één keer per week.

2.2.3 *Kennis over natuur*

Een groot deel van de jongeren vindt het leuk om dingen te weten over de natuur. Met name inzicht in de leefwereld van dieren lijkt hen aan te spreken. De manier waarop de informatie wordt aangeboden blijkt hierin bepalend: belangrijk is dat dit niet aanvoelt als ‘iets moeten leren’. Verder blijkt tv (met name National Geographic) een belangrijk informatiemedium te zijn. Jongeren geven aan hier op een leuke manier veel over natuur te leren.

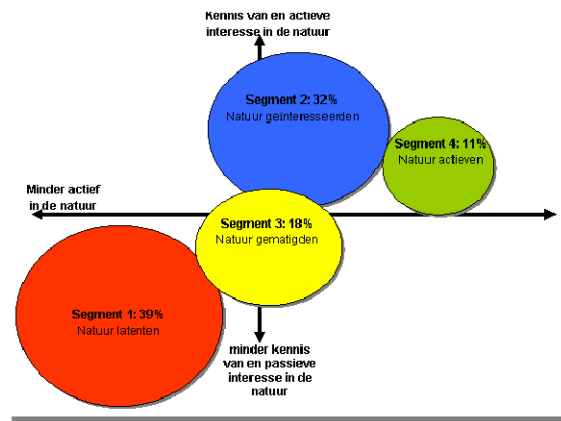
2.2.4 Tot slot

Op basis van de resultaten van het kwantitatieve onderzoek, kunnen we 4 jongerensegmenten onderscheiden als het gaat om de houdings- en gedragsvariabelen:

- natuur latenten.
- natuur geïnteresseerden.
- natuur gematigden.
- natuur actieven.

We zien dat vooral de reeds eerder genoemde factoren leiden tot deze segmentatie:

- Stimulans door omgeving: school én ouders.
- Wonen in een huis met tuin in een groene omgeving.
- Leeftijd en opleidingsniveau: hoe ouder het kind en / of hoe hoger het opleidingsniveau, hoe minder vaak het 'natuuractiviteiten' onderneemt.

Factoren als sociale klasse van de ouders, regio, allochtoon/ autochtoon en geslacht van de jongere blijken een minimale invloed op de natuurbeleving te hebben.

- ➡ Gezien het effect dat de stimulans door school heeft op de natuurbeleving van jongeren, is het belangrijk dat het natuuronderwijs niet stopt na de basisschool, maar voortgezet wordt in het voortgezet onderwijs, op hogescholen en universiteiten. Aangezien deze jongeren veel tijd (moeten) besteden aan studeren, zijn wij van mening dat stimulans via extra 'natuurlessen' weinig zin zal hebben, maar verwachten wij dat door de school georganiseerde natuuractiviteiten (die dienen ter ontspanning en om samen te zijn met vrienden/ klasgenoten) meer effect zullen hebben.
- ➡ Daar het voor jongeren vanaf 13 jaar is het erg belangrijk om veel contact met vrienden te onderhouden en samen (passieve of actieve) activiteiten te ondernemen, kunnen ook aansprekende mogelijkheden en handvatten om samen met vrienden activiteiten in de natuur te ondernemen, worden aangeboden. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het aanbieden van (relatief goedkope) natuurvakanties, waaraan jongeren met een groep vrienden kunnen deelnemen. Ook het stimuleren om samen met vrienden de handen uit de mouwen te steken in de natuur (vrijwilligerswerk) is een optie. Belangrijk is wederom dat de communicatie aansluit bij de belevingswereld van deze jongeren → samen met vrienden iets doen en uitgedaagd worden door de natuur.

HOOFDSTUK III BEELD

Wat is natuur?

Om de natuurbeleving van jongeren in kaart te brengen, is het van belang om eerst te achterhalen wat hun beeld van de natuur is. Welke beelden en associaties hebben jongeren bij natuur? Wat is in hun ogen natuur en wat niet?

Par. 3.1 Welke beelden en associaties hebben jongeren bij natuur?

Bevindingen uit het kwalitatieve onderzoek

Uit de interviews blijkt dat er onder jongeren een erg divers beeld (patroon van associaties / subjectieve beleving) van de natuur bestaat. Het beeld dat men van de natuur heeft, varieert van 'natuur is alles dat niet door mensen is beïnvloed' (een deel van de jongeren vanaf 13 jaar) tot 'natuur is alles wat buiten is' (een deel van de jongeren tot 12 jaar).

Bij vrijwel alle jongeren zijn de belangrijkste associaties gebaseerd op hun eigen, directe natuurervaringen. Zo worden associaties als bomen, gras, planten, bos en vogels het meest genoemd. Associaties die direct daarop volgen zijn gerelateerd aan:

- 'Natuur dichtbij' (natuur die te vinden is in hun eigen leefomgeving) zoals eekhoorns, insecten, reeën en herten, koeien en paarden, paddenstoelen, vlinders en konijnen;
- 'Exotische natuur' die men kent van tv of internet zoals slangen, haaien, beren, dolfinen, krokodillen en tijgers;
- Activiteiten die men onderneemt in de natuur;
- Gevoelens die men ervaart wanneer men in de natuur is;
- 'Abstracte natuur' als frisse lucht, zon, sterren, CO₂, WNF, biologie, aarde en water.

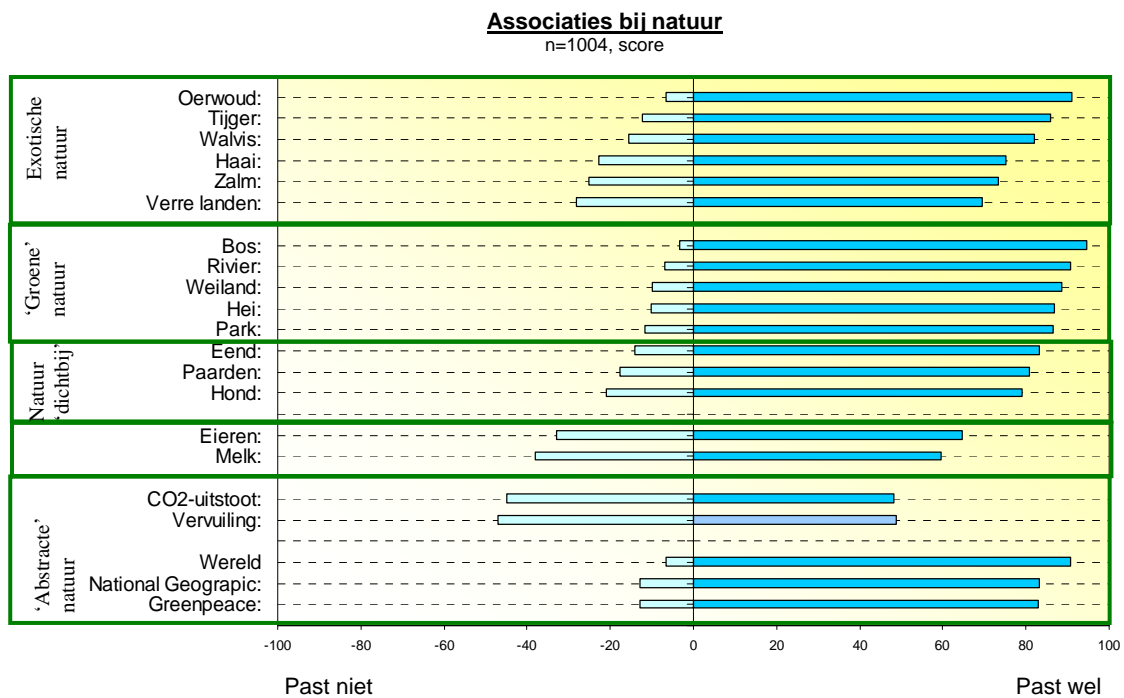
Meest voorkomende associaties: 'groene natuur' & vogels					
Struiken	Bloemen	Bomen	Planten	Gras	Vogels
<u>Natuur 'dichtbij'</u>		<u>Gevoelens</u>		<u>Activiteiten</u>	
Eekhoorns	Insecten	Rust	Gezellig	Ruimte	In bomen klimmen
Reeën & herten		Vrijheid		Spannend	Hutten bouwen
Koeien en paarden		Actief		Vrolijk	Stoeien en ravotten
Paddenstoelen		Uitleven			Vakantie (landen)
Konijnen	Rivier				Speurtochten
					Voetballen
<u>'Exotische' natuur</u>		<u>Abstracte natuur</u>			
Haaien	Regenwoud	WNF	Frisse lucht	Vissen	Bloemen plukken
	Slangen	CO ₂ uitstoot	Biologie	Vies worden (= leuk)	
Dolfijnen	Beren	Milieu	Zon, lucht & sterren	Fotograferen	Wandelen & fietsen
Krokodillen	Tijgers	WNF	Aarde		Paardrijden
			Water		

Figuur 2: associaties met natuur: genoemd door de jongeren tijdens het kwalitatieve onderzoek

Bevindingen uit het kwantitatieve onderzoek

Tijdens het kwantitatieve onderzoek hebben we voor een aantal associaties zowel de mate van passen als de sterkte van deze associaties met de natuur gemeten⁵.

Hieruit blijkt dat jongeren natuur sterk associëren met elementen uit de ‘groene natuur’ (zoals bos, weiland, hei en park), ‘natuur dichtbij’ (zoals eenden en paarden) en ‘exotische natuur’ (zoals oerwoud, tijgers en walvissen). Abstracte natuurbeelden als ‘wereld’, ‘National Geographic’ en ‘Greenpeace’ worden eveneens sterk geassocieerd met natuur, terwijl abstracte natuurbeelden als ‘CO2-uitstoot’ en ‘vervuiling’ minder sterk worden geassocieerd met natuur. Afgeleide producten uit de natuur zoals ‘eieren’ en ‘melk’ worden eveneens minder sterk geassocieerd met natuur.

Figuur 3: associaties met natuur: sterkte van de diverse associaties

Bovenstaande figuur geeft een overzicht van associaties die door jongeren al dan niet als passend bij hun beeld van de natuur worden ervaren, waarbij de lengte van de balk de sterkte van de associatie vertegenwoordigt (hoe langer de balk, des te sterker de associatie met de natuur).

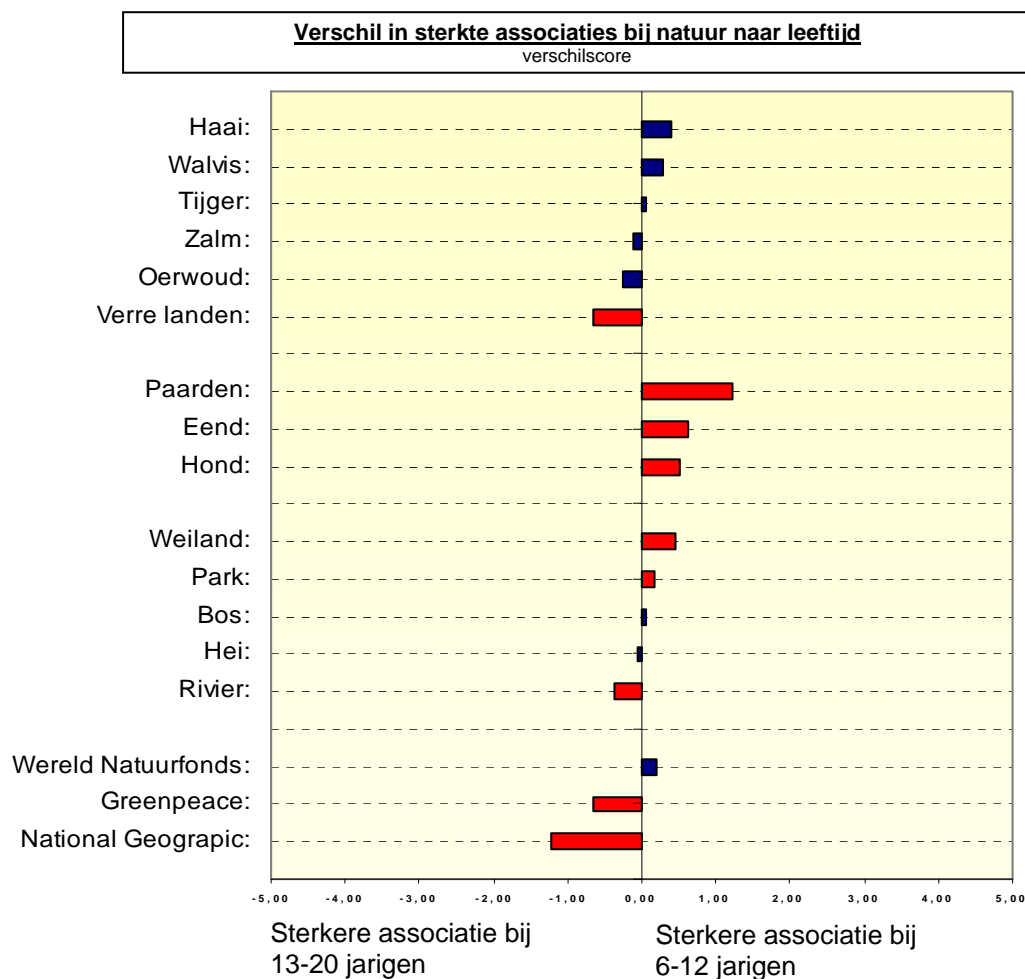
⁵ Voor meer informatie over de wijze waarop dit is uitgevoerd verwijzen we naar BIJLAGE XII: IPM BrandProfiler

Verschillen in leeftijd:

Wanneer we het verschil in sterktes van associaties vergelijken tussen jongeren jonger dan 12 jaar met jongeren ouder dan 13 jaar, dan vallen ons de volgende significante verschillen op (zie figuur 4 waarbij de significante verschillen in rood worden weergegeven):

- Jongeren tot 12 jaar associëren natuur sterker met ‘paarden’, ‘eenden’, ‘honden’, ‘weilanden’ en ‘park’
- Jongeren vanaf 13 jaar associëren natuur sterker met ‘verre landen’, ‘rivier’, ‘Greenpeace’ en ‘National Geographic’

Jongeren onder de 12 jaar hebben doorgaans een grotere gevoeligheid voor hun eigen (natuurlijke) leefomgeving dan jongeren boven de 13 jaar, die in een meer abstracte mentale wereld leven. Dit verklaart dan ook dat hun beeld van de natuur meer gebaseerd is op hun ervaringen uit de directe leefomgeving (‘natuur dichtbij’) dan die bij de oudere jongeren.

Figuur 4: verschil in sterkte associaties bij natuur naar leeftijd

Verschillen in leefomgeving:

Over het algemeen bestaat het gevoel dat jongeren ver van de natuur af staan. De angst bestaat dat hun beeld van de natuur dan ook voornamelijk is ingevuld op basis van de beelden die zij kennen van tv of internet (exotische dieren of planten en oerwouden) in plaats van natuurbeelden uit de eigen omgeving ('natuur dichtbij'). Dit zou met name het geval zijn onder jongeren die weinig groen in hun eigen leefomgeving hebben.

Bevindingen uit het kwalitatieve onderzoek

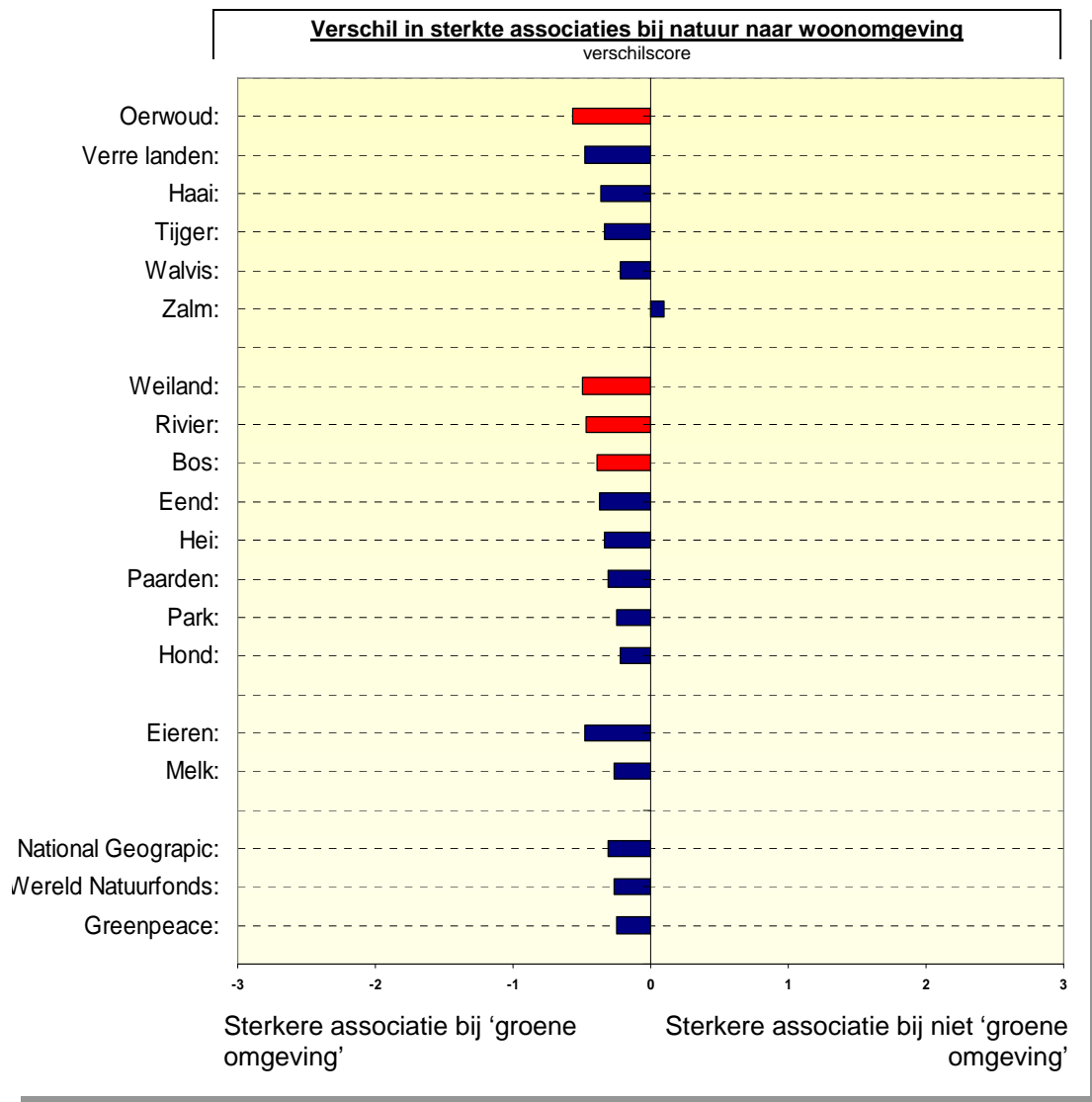
Op basis van de bevindingen uit het kwalitatieve onderzoek is ons echter geen verschil opgevallen tussen de associaties van jongeren uit een 'groene omgeving'⁶ en jongeren uit een 'niet groene omgeving'

Bevindingen uit het kwantitatieve onderzoek

Daarentegen bevestigen de bevindingen uit het kwantitatieve onderzoek deels de eerder vermelde vooronderstelling. Jongeren woonachtig in een meer 'groene leefomgeving' associëren 'bos', 'oerwoud', 'weiland' en 'rivier' sterker met natuur dan jongeren in een 'minder groene' leefomgeving (figuur 5). Dit blijkt tevens voor vrijwel alle overige associaties te gelden. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat zij vaker met de natuur in aanraking komen, waardoor het aantal en de sterkte van de natuurassociaties bij hen groter zijn.

---

⁶ zie BIJLAGE I: begrippenlijst voor 'groene leefomgeving' en 'minder groene leefomgeving'

Figuur 5: verschil in sterkte associaties bij natuur naar woonomgeving

Par. 3.2   Welke activiteiten rekenen jongeren tot natuur?

Wanneer ben je in de natuur?

Het antwoord op de vraag hoe vaak men in de natuur is, is afhankelijk van het beeld dat jongeren zelf van de natuur hebben: wanneer hebben ze het gevoel in de natuur te zijn?

Om uiteindelijk het verschil te kunnen achterhalen tussen hoe vaak jongeren zelf denken in de natuur te zijn en hoe vaak zij er daadwerkelijk zijn (zie hoofdstuk 6), is het belangrijk om eerst te achterhalen bij welke activiteiten zij het gevoel hebben in de natuur te zijn. Met andere woorden: welke activiteiten behoren in hun ogen tot natuur en welke niet?

Bevindingen uit het kwalitatieve onderzoek

Uit het kwalitatieve onderzoek blijkt dat het grootste deel van de jongeren er niet mee bezig is of zij al dan niet in de natuur zijn. Een deel van de jongeren heeft pas het gevoel in de natuur te zijn als ze ook daadwerkelijk hebben besloten 'iets in de natuur' te doen. Hierbij valt te denken aan een wandeling maken in het bos of park. Een groot deel van de activiteiten wordt door hen dan ook niet beschouwd als 'in de natuur bezig zijn'. Zo geven enkele jongeren aan 'zelden tot nooit' in de natuur te zijn, terwijl ze in een erg groene omgeving wonen en daar dagelijks spelen of activiteiten ondernemen.

Bevindingen uit het kwantitatieve onderzoek

Om te achterhalen welke activiteiten jongeren verstaan onder 'natuur', hebben we gevraagd bij welke van een aantal activiteiten jongeren het gevoel hebben in de natuur te zijn. De resultaten van de jongeren hebben wij vergeleken met een door ons geformuleerde set van 'natuuractiviteiten'⁷ die behoren tot natuurbeleving. Het gaat dan om de volgende activiteiten: wandelen in het bos, wandelen in het park, een fietstocht maken in de omgeving, hutten bouwen, dagje naar het strand gaan, eigen tuintje verzorgen, scouting / verkennerij, ouders meehelpen in de tuin, bezoek aan dierentuin of kinderboerderij.

Activiteiten behorend tot onze set van 'natuuractiviteiten', worden door 58% tot 96% van de jongeren ook als natuuractiviteit ervaren (zie figuur 6).

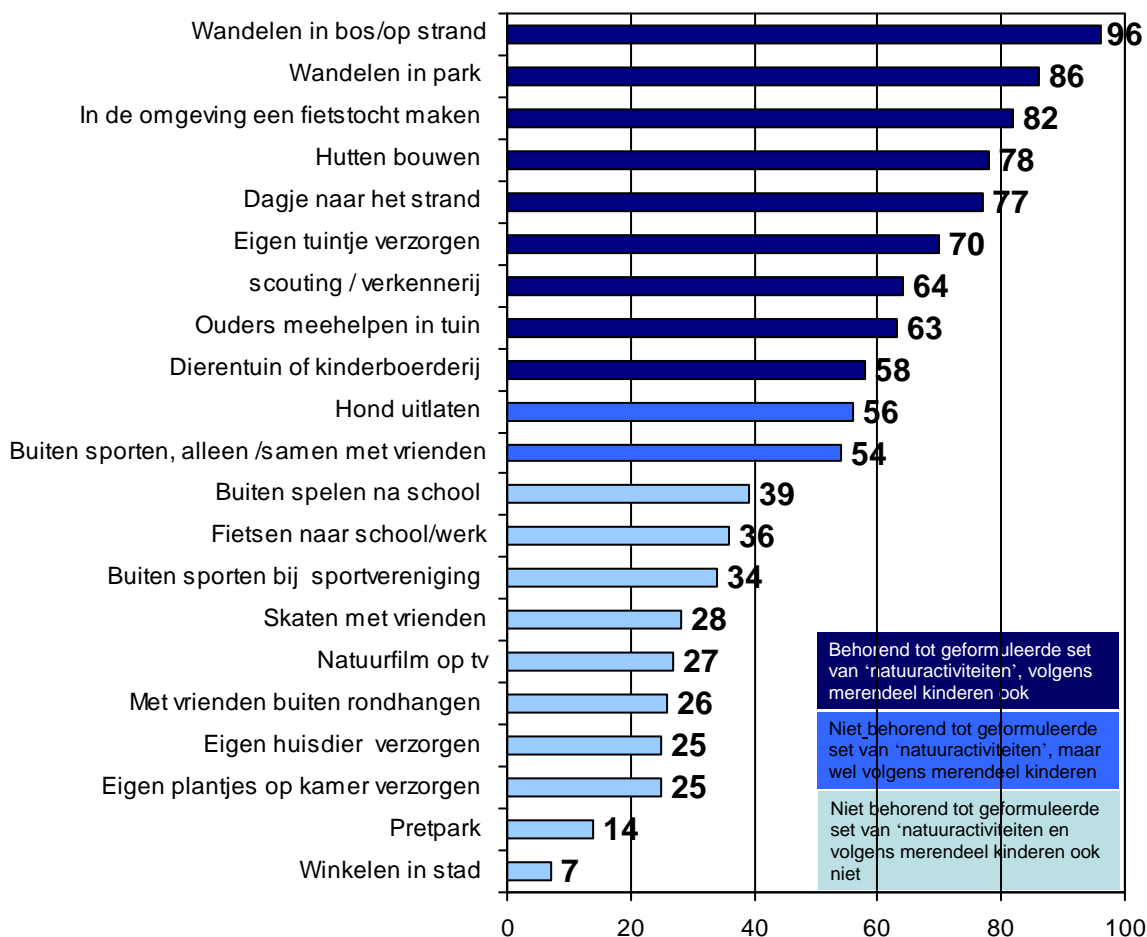
Tevens is er een aantal activiteiten dat wisselende reacties oproept. Bij de activiteiten 'buiten sporten samen met vrienden' en 'hond uitlaten' (door ons niet benoemd tot de set van 'natuuractiviteiten') heeft nog meer dan de helft van de jongeren wel een 'natuur' gevoel.

---

⁷ zie BIJLAGE I: begrippenlijst

Beeld van de natuur

Bij welke van deze activiteiten heb je het gevoel in de natuur te zijn?
n=1004, in %

Figuur 6: welke activiteiten behoren tot natuur?

We hebben achterhaald welke achtergrondvariabelen (sociodemografisch en psychografisch) van invloed zijn op het aantal activiteiten waarbij men het gevoel heeft in de natuur te zijn:

- We zien dat jongeren waarbij de natuurbeleving gestimuleerd wordt door de ouders en / of school⁸ meer activiteiten tot de 'natuur' rekenen. Verklaring hiervoor is dat zij waarschijnlijk bewuster met natuur bezig zijn dan jongeren die niet gestimuleerd worden.
- Rauwers/douwers⁹ (kinderen die graag het liefst lichamelijk actief bezig zijn) beschouwen meer activiteiten tot de natuur dan schouwers /bouwers. Een verkla-

⁸ Zie BIJLAGE I: begrippenlijst

⁹ BIJLAGE 1: begrippenlijst en BIJLAGE IX: toelichting kindtypen

ring hiervoor kan zijn dat schouwers/ bouwers op een geheel andere manier naar de natuur kijken dan de rauwers/ douwers. Zij zullen activiteiten in de natuur waarschijnlijk eerder koppelen aan 'kijken naar de natuur' (zoals het bijvoorbeeld het kijken naar specifieke vogels of planten) dan het 'actief bezig zijn' in de natuur (waar de meeste gedefinieerde 'natuuractiviteiten' op gebaseerd zijn).

- Hoe ouder het kind en/of hoe hoger het niveau van de opleiding, hoe minder activiteiten tot natuur worden gerekend. Een verklaring hiervoor kan gevonden worden in het kwalitatieve onderzoek, waarbij een deel van met name de oudere jongeren er (door allerlei redenen) niet mee bezig lijkt te zijn of zij al dan niet in de natuur aanwezig zijn.
- Hoewel het wonen in een huis met tuin in een groene woonomgeving, wel positief samenhangt met het aantal activiteiten dat jongeren tot de natuur rekenen (dus jongeren die wonen in een huis met tuin uit een groene omgeving definiëren de natuur breder dan kinderen met een andere woonomgeving), behoren deze niet tot de relevante verklarende variabelen. Dit vanwege hun samenhang met de mate waarin ouders en school kinderen stimuleren en deze stimulans belangrijker is als verklarende variabele.
- De afkomst van de jongere (allochtoon / autochtoon), het geslacht en de sociale klasse hebben geen samenhang met het aantal activiteiten dat door jongeren tot natuur wordt gerekend.

HOOFSTUK IV   BETEKENIS

Par 4.1   Hoe wordt de omgang met natuur beleefd, welke betekenissen heeft deze voor de jongeren?

Om te kunnen achterhalen wat natuur voor jongeren betekent, dienen we inzicht te krijgen in hoe jongeren natuur beleven. Wát maakt het bijvoorbeeld dat jongeren zich al dan niet aangetrokken voelen tot natuur? Welke benefits en waarden worden er vervuld? Kortom: what's in it for them?

Bevindingen uit kwalitatief onderzoek

Om antwoord te kunnen geven op bovenstaande vragen, zijn we tijdens de interviews dieper ingegaan op de gevoelens die jongeren ervaren ten aanzien van natuur. Hierbij hebben we een aantal thema's kunnen ontdekken die we hieronder zullen bespreken.

Voortbestaan van de wereld

Het werd al snel duidelijk dat jongeren het unaniem eens zijn over het feit dat natuur essentieel is voor het voortbestaan van de wereld (en met name hun eigen leefomgeving). Wanneer de natuur niet meer zou bestaan, zou er volgens hen geen leven op aarde meer mogelijk zijn: natuur is een noodzakelijke voorwaarde voor leven:

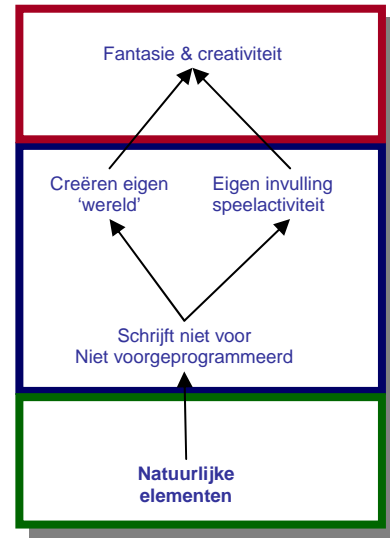
- ☞ *'ik zou me wanhopig voelen, want dan is er geen plek meer voor grote avonturen én omdat de wereld zonder bomen zou vergaan, zij leveren namelijk zuurstof' (meisje: 13 jaar / 2de jaar VWO)*
- ☞ *'als er geen bomen meer zouden zijn dan kun je niet meer ademen, die geven zuurstof. En als je wel kon ademen, dan zou het gewoon niet meer leuk zijn omdat je dan niet meer buiten kunt spelen' (meisje: 10 jaar / basisschool groep 7)*

De meeste jongeren geven hierbij aan zich uitermate ongelukkig te voelen wanneer er geen natuur meer in hun persoonlijke omgeving zou zijn:

- ☞ *'zonder natuur in je omgeving wordt je depressief. Je kunt er niet zonder. Men zou dan gratis wiet ter beschikking moeten stellen, om het leven een beetje dragelijker te maken' (jongen: 14 jaar / 3de jaar VWO)*

Fantasie en creativiteit

Jongeren die buiten spelen blijken duidelijk meer plezier te ervaren wanneer daar een ruime hoeveelheid natuurlijke elementen (zoals gras, bloemen, bomen, stuiken en water) aanwezig is. De aanwezigheid van deze natuurlijke elementen lijkt de creativiteit en fantasie te stimuleren. De niet voorgeprogrammeerde speelmogelijkheden die natuurelementen bieden vereist een eigen invulling van de mogelijke speelactiviteiten en daagt de eigen creativiteit uit. Zo wordt er in veel gevallen door jongeren een geheel eigen wereld gefantaseerd waarin diverse avonturen worden beleefd:

- ☞ *'ik ga wel eens voetballen bij iemand die ik ken want daar is een voetbalveldje. Er is ook een speeltuintje en daar spelen we politietje: als je gewond bent moet je 10 seconden liggen en dan kan de rest zich verstoppen'* (jongen: 8 jaar / basisschool groep 5)
- ☞ *'als je met vrienden in het donker buiten bent, kun je een beetje fantaseren. Soms verstoppen we ons en fantaseren we dat er vreemde gasten aankomen en dan rennen we snel weg'* (jongen: 12 jaar / 1^e jaar VMBO)
- ☞ *'ik vind de natuur heel mooi. We waren een keer met onze familie op vakantie in de Ardennen en hadden daar een huisje in het bos. Toen we op een keer terug liepen naar het huisje gaf ik de bomen allemaal verschillende namen. Als ze danserig stonden dan gaf ik ze dansnamen en anders muzieknamen'* (meisje: 9 jaar / basisschool groep 6)

De aanwezigheid van uitsluitend 'gefabriceerde speeltoestellen' (o.a. wipkippen, klimrekken) lijkt slechts een beperkte tijd te worden gewaardeerd door jongeren en door een groot deel van hen na verloop van tijd als saai te worden ervaren:

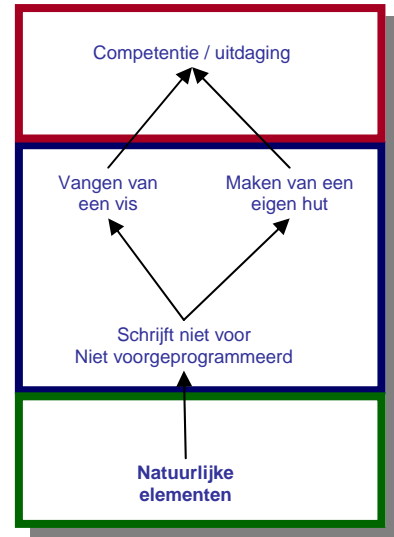
- ☞ *'ik verveel me als ik alleen buiten ben. Die glijbaan ben ik al zó vaak opgegaan en het klimrek en de schommel zijn saai.'* (meisje: 7 jaar / basisschool groep 4)

Competentie en uitdaging versus saai

De indruk bestaat dat jongeren steeds meer vervreemden van de natuur. Een mogelijke reden hiervan is dat jongeren de natuur saai en niet uitdagend vinden. De gesprekken met jongeren geven echter een geheel ander beeld.

Een groot deel van de jongeren vindt het erg leuk om hutten te bouwen met behulp van diverse uiteenlopende materialen. Naast het stimuleren van de creativiteit en fantasie, geeft het daadwerkelijk kunnen maken van een eigen hut, het laten zien dat je het kunt (zowel bouwen als het niet uit de boom vallen tijdens het bouwen van een boomhut) hun ego een enorme boost.

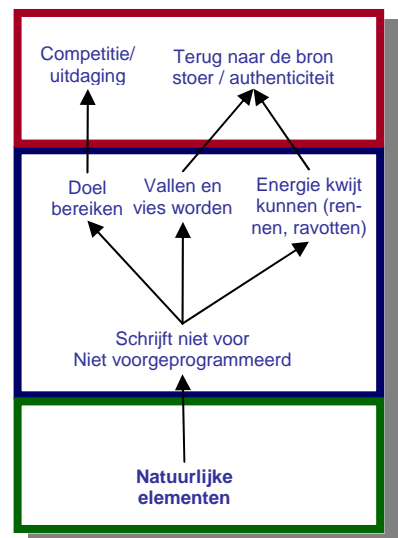
Ditzelfde geldt bijvoorbeeld voor het vangen van een vis. Het voldoende geduld hebben, de spanning en onzekerheid over het al dan niet vangen van een vis zorgt er voor dat een deel van de jongens het erg leuk vindt om te vissen:

- ‘je kunt een bladerhut maken, met heel veel bladeren op elkaar en takken ertussen. Je gaat net zo lang door tot het een huisje is, een soort fort’ (meisje: 11 jaar / basisschool groep 7)
- ‘ik vind het erg leuk om te vissen. Je hebt er meer frisse lucht en het is leuker dan spelen met je computer. Tja, het is gewoon moeilijk om aan anderen uit te leggen wát er zo leuk aan is. Je moet het gewoon doen’ (jongen: 10 jaar/ basisschool groep 7)
- ‘in de vakantie is buiten spelen nog leuker, want daar ken je de omgeving nog niet. Dan kun je op onderzoek gaan en geheime plaatsen ontdekken. Dan maken we een geheime hut, achter een boom, in een bosje of op een open plek en dan leggen we daar spullen neer. Niemand weet waar het is, dus kun je elkaar geheime dingen vertellen in de hut’ (jongen: 12 jaar / basisschool groep 8)

Met name de rauwers & douwers onder de jongeren¹⁰ waarderen het feit dat ze in de natuur ongestoord kunnen rennen en ravotten. Het ongestoord kunnen rennen, ravotten en gillen (met name de meisjes), waarbij er voldoende ruimte is zonder anderen hierbij lastig te vallen, biedt hen de mogelijkheid om ongestoord hun energie kwijt te kunnen.

Jongens noemen hierbij opvallend vaak dat ze het leuk vinden om te vallen en vies te worden. Dit gaat in tegen alle regels die er gelden in de ‘beschaafde wereld’ en is een rechtstreeks gevolg van een eerlijke poging om een

¹⁰ Zie BIJLAGE IX: toelichting kindtypen

doel te bereiken, zoals bijvoorbeeld het klimmen in een boom. Bovenstaande geldt overigens zowel voor jongere als oudere kinderen. Waarbij we jongere kinderen veelal zien rondrennen en ravotten en de oudere jongere de voorkeur geeft aan bijvoorbeeld survivalen, mountainbiken.

- ☞ *'ik ben nog nooit uit een boom gevallen. Het lijkt me wel leuk om er een keer uit te vallen. Het is gewoon grappig omdat het een domme actie is' (jongen: 10 jaar / basisschool groep 7)*
- ☞ *'buiten voetballen is leuk. Je kunt er lekker vies van worden. Net als voetballen op het strand waarbij je hele broek onder het zand komt te zitten' (jongen: 17 jaar / 4de jaar Havo)*
- ☞ *'eigenlijk wil ik op vakantie nog ravotten, zwemmen en duiken. Dat zijn sportieve dingen, daar hou ik van. Ik wil niet de hele dag in een caravan zitten te x-boxen. Ik wil buiten dingen doen waar er geen regels zijn. Ik wil de uitdaging aangaan: kun je vier weken zonder computer? Je zoekt die uitdaging. In de natuur zie je steeds nieuwe dingen... Je maakt er dammen van stenen, bedenkt er verschillende soorten spelen. Daar verlang je toch naar! De oermens. Mensen hebben dit nodig: als je nooit gevaar of uitdaging hebt word je echt depressief'. (jongen: 14 jaar / 3de jaar VWO)*

Vrijheid, rust en contemplatie

Zoals uit diverse onderzoeken blijkt, heeft de natuur een positief effect op de gezondheid en het welbevinden van mensen. Vertoeven in de natuur, genieten van de rust en stilte en het groen om je heen blijken bij te dragen aan het herstellen van aandachtsmoeheid. In de literatuur vinden we diverse aanwijzingen die duiden op een dergelijk effect. Ook de bevindingen tijdens het kwalitatieve onderzoek wijzen op het positieve effect dat de natuur heeft op het welbevinden van jongeren.

Ongeacht of jongeren zich uitbundig en energiek in de natuur begeven of er zijn om rustig te zitten of te wandelen, vrijwel allemaal zijn ze van mening dat de natuur hen rust biedt. Rust wordt in deze door hen niet beschouwd als iets dat 'suf' is maar meer als een groot voordeel: rust in je hoofd (gedachten die oplossen) en rust om je heen (weg van alle hectiek), waardoor je inderlijk tot rust komt.

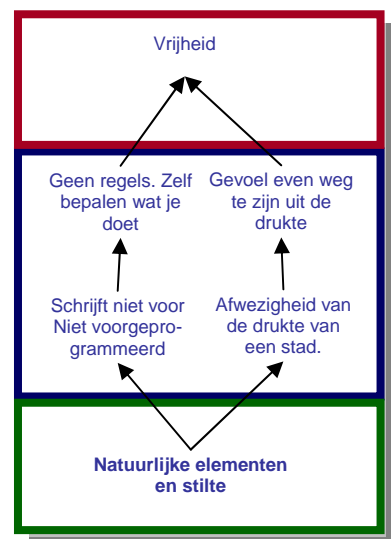
- ☞ *'veel mensen willen niet naar Friesland, daar is niks te beleven. Maar ik zie dat anders: ik zie daar de rust. Rotterdam is zo hectisch, er zijn allemaal regels. Natuur is rust, het voelt net zo als het even lekker liggen op de bank: volledige rust. Natuur is niet suf. Natuur is avontuur. (jongen: 14 jaar / 3de jaar VWO)*

Tijdens de interviews zijn we ingegaan op de algemene gemoedstoestand van jongeren. Hierbij zagen we een duidelijk verband tussen de gemoedstoestand van jongeren die veel in de natuur zijn en jongeren die weinig in de natuur zijn: jongeren die veel in de natuur zijn blijken over het algemeen veel lekkerder in hun vel te zitten (beter kunnen concentreren, slapen en meer rust in hun hoofd):

- ‘ik slaap pas heel laat. Dan luister ik naar liedjes of kijk ik naar een film. Mijn moeder heeft pilletjes voor me gekocht, daarvan kan je sneller in slaap vallen’ (meisje: 7 jaar / basisschool groep 4)
- ‘als ik me niet goed voel en ik kijk dan naar een mooie plant of ik ga even in een boom zitten, dan voel ik me zo weer goed!’ (jongen: 12 jaar / basisschool groep 8)
- ‘als ik in mijn eentje naar een bos of zo ga, dan zoek ik een boom uit waar ik in ga klimmen. Ik geniet dan van het uitzicht en dan gaan alle gedachtes uit mijn hoofd. Ik ga ook wel eens alleen in het grasveld zitten en dan kom ik tot rust’ (jongen: 12 jaar / 1^e jaar VMBO)
- ‘ik ga best vaak de natuur in. Een tijdje geleden had ik een hersenschudding en kon me niet goed concentreren. Ik heb toen mijn huiswerk op een bankje in het park gemaakt en toen ging het opeens wel’ (meisje: 14 jaar / 3de jaar VWO)
- ‘als ik te veel huiswerk heb waardoor ik hoofdpijn krijg, ga ik even naar het park en dan kan ik er zo weer tegenaan. Dit deed ik als kind ook al’ (meisje: 13 jaar / 1^e jaar Havo / VWO)

De meeste jongeren noemen het gevoel van vrijheid in de natuur als een belangrijk voordeel. Het aanwezig zijn in de natuur, weg van de dagelijkse beslommeringen, activiteiten en onrust (uit de stad), voelt voor veel jongeren als vrijheid: geen regels en ‘aandachtvragers’. Zelf kunnen bepalen of je iets doet en wat je doet:

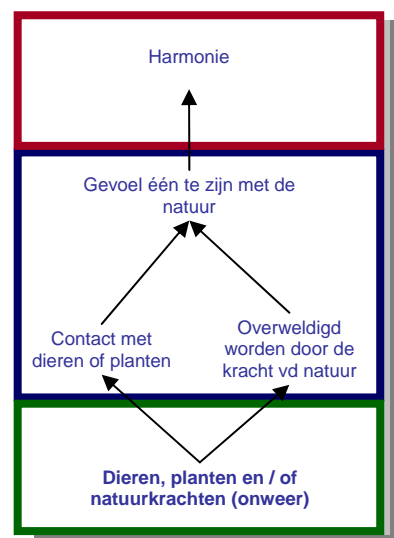
- ‘je ruikt de paarden en de koeien en je ziet er moeders die kinderen leren lopen of fietsen. Dan denk ik aan vroeger. Ik krijg er ook een gevoel van vrijheid. Je bent er vrij: er zijn niet zoveel huizen en geen drukke wegen om je heen’ (meisje: 12 jaar / basisschool groep 8)

Harmonie

Door in aanraking te komen met diverse elementen uit de natuur beseft een deel van de jongeren dat ze onderdeel zijn van één groter geheel. Hierbij kan gedacht worden aan ervaringen van jongeren wanneer ze contact met dieren of planten hebben/voelen of wanneer ze overweldigd worden door de kracht van de natuur:

- ‘mijn paard is mijn hartsvriendin!’ (meisje: 7 jaar / basisschool groep 4)
- ‘ik houd van de natuur. Het is bijzonder en het is gewoon iets machtigs. Mensen denken wel dat ze

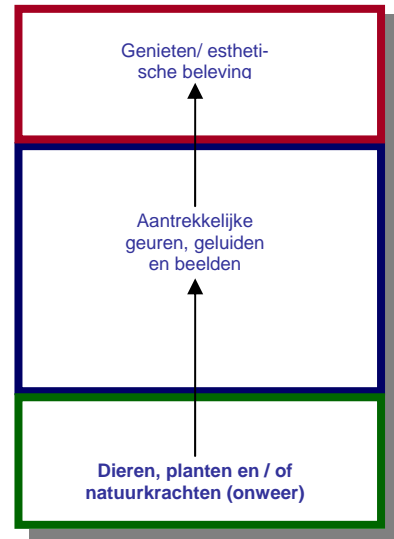

sterker zijn, maar ze zijn niks vergeleken met de kracht van de natuur' (meisje: 14 jaar / 3de jaar VWO)

Genieten / esthetische beleving

Los van allerlei activiteiten die zij kunnen ondernemen in de natuur, is die voor veel jongeren ook gewoon een mooie plek om zich te begeven en er te genieten van de schoonheid van zowel planten als dieren:

- ☞ *'...de kleine bloemetjes met wit vind ik mooi. Ja, die van: 'ik hou van je, ik hou niet van je' !' (jongen en meisje: 7 jaar / basisschool groep 4)*
- ☞ *'als je ziet hoe een normale bloem in elkaar zit: die constructie! En dan is er alsnog geen één gelijk. Of de maan, die kan soms zo vet mooi zijn. Dat laat je even alle drukte om je heen vergeten' (meisje: 14 jaar / 3de jaar VWO)*
- ☞ *'ik word er altijd vrolijk van als de vogels weer gaan fluiten' (meisje: 11 jaar / basisschool groep 7)*
- ☞ *'het is er rustig. En dan zie je een paar diertjes, vogels en eekhoorns' (jongen: 7 jaar / basisschool groep 4)*
- ☞ *'soms neem ik een lieveheersbeestje mee naar binnen. Ze kietelen en zien er zo mooi uit' (meisje: 7 jaar / basisschool groep 4)*

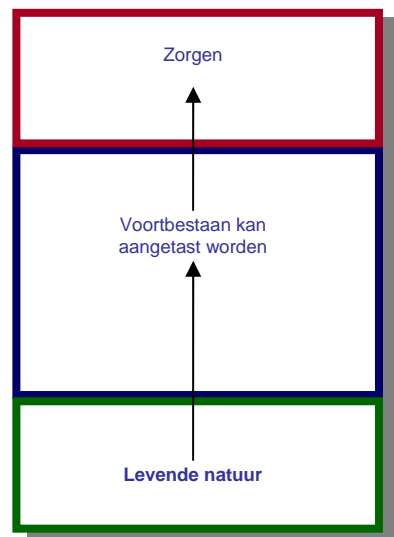

Zorgen maken

Naast de positieve benefits en waarden van natuur, zijn er echter ook negatieve benefits en waarden. De verhalen over natuurrampen en klimaatverandering zorgen er voor dat jongeren over het algemeen bezorgd zijn over de natuur.

Een groot deel van de jongeren geeft desgevraagd aan zich zorgen te maken over de natuur. De meesten lijken zich dan bewust te zijn van vervuiling, klimaatverandering of het feit dat er steeds meer natuur verdwijnt:

- ☞ *'soms maak ik me zorgen, want dan zie je vuilnisbakken met 'maak Nederland schoon' en dan denk je dat Nederland heel vies is. Dat iedereen troep op de grond gooit. Gelukkig scheidt mijn moeder wel het afval' (meisje: 9 jaar / basisschool groep 6)*

Bevindingen uit het kwantitatieve onderzoek

Tijdens het kwantitatieve onderzoek hebben we voor een aantal associaties zowel de mate van passen als de sterkte van deze associaties met 'natuur' gemeten¹¹.

De bevindingen uit het kwalitatieve onderzoek worden voor een groot deel ondersteund door de gemeten associaties:

- Fantasie en creativiteit → jongeren associëren natuur sterk met 'spelen' en 'dingen ontdekken' (waarbij respectievelijk 74,2% en 81,0% van de jongeren aangeeft deze associatie passend te vinden) en in iets mindere mate met 'fantaseren' (door 51,7% van de jongeren als passend ervaren).
- Competentie en uitdaging versus saai → er blijkt een sterk negatief verband te bestaan tussen de associatie 'saai' en 'natuur' (door 82,0% van de jongeren als niet passend gevonden). Hieruit blijkt dat jongeren de natuur allesbehalve saai vinden. Verder blijkt dat als het gaat om de betekenis van activiteiten in de natuur, zij vooral sterk denken aan 'leuk', 'plezier', 'gezellig' en 'energie van krijgen' (door respectievelijk 84,2%, 80,8%, 69,4% en 68,9% van de jongeren als passend ervaren).
- Vrijheid, rust en contemplatie → benefits als 'rust' en 'ruimte om je heen' worden sterk geassocieerd met de natuur (door respectievelijk 87,9% en 86,3% van de jongeren als passend ervaren). Waarden als 'gezondheid' en 'gevoel van vrijheid' worden eveneens sterk geassocieerd met natuur (door respectievelijk 89,9% en 82,9% als passend ervaren).
- Genieten / esthetische beleving → jongeren associëren 'genieten' sterk met natuur (83,5% van de jongeren geeft aan deze associatie passend te vinden).
- Zorgen maken → alhoewel jongeren tijdens het kwalitatieve onderzoek aangeven zich zorgen te maken over de natuur, lijken ze er niet echt wakker van te liggen aangezien er een negatief verband blijkt te bestaan tussen 'natuur' en de associaties 'zorgen maken', 'verdriet om hebben', 'hulpeloos gevoel' en 'wanhopig van worden' (door respectievelijk 66,2%, 78,6%, 84,0% en 87,5% van de jongeren als niet passend ervaren). De associaties 'CO2-uitstoot' en 'vervuiling' leveren daarentegen wisselende reacties op: ze worden even sterk als passend en niet passend beoordeeld.

---

¹¹ Voor meer informatie over de wijze waarop dit is uitgevoerd verwijzen we naar BIJLAGE XII: IPM BrandProfiler

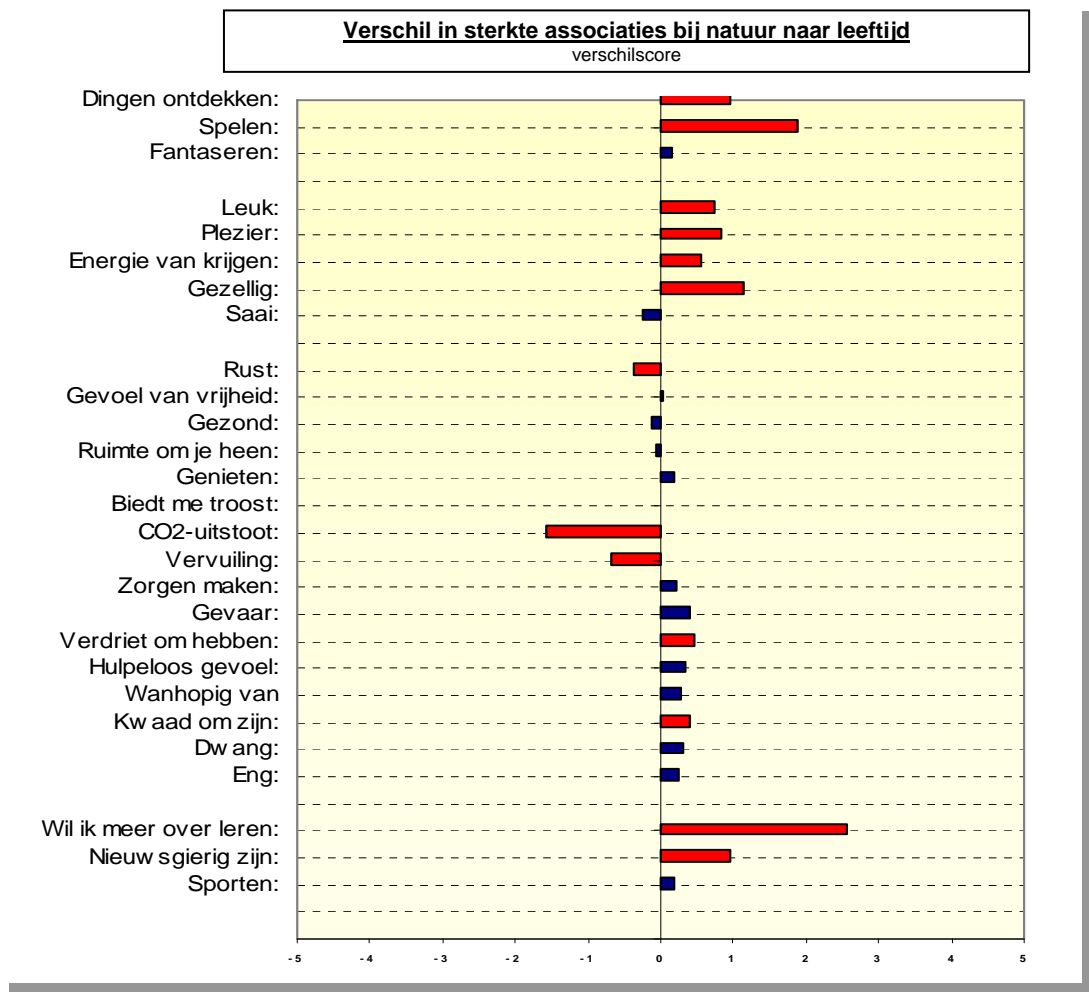

Verskil in leeftijd:

Ondanks de positieve associaties die jongeren hebben met natuur, zien we wel verschillen in leeftijd. Jongeren jonger dan 12 jaar associëren natuur sterker met positieve kenmerken als ‘gezellig’, ‘plezier’ en ‘leuk’ dan oudere jongeren. Verder associëren ze natuur ook sterker met ‘dingen willen weten’, ‘energie van krijgen’, ‘ontdekken’, ‘nieuwsgierig zijn’ en ‘spelen’; een aantal kenmerken die voor jongeren jonger dan 12 jaar erg belangrijk zijn. Hun levensfase wordt namelijk gekenmerkt met het ontdekken van de wereld om hen heen middels spelen (wat in veel gevallen buiten in een groene omgeving plaatsvindt). Daarentegen associëren zij natuur ook met ‘gevaar’, ‘verdriet om hebben’ en ‘hulpeloos gevoel’.

Jongeren van 13 jaar en ouder hebben sterkere negatieve associaties met natuur zoals ‘CO2 uitstoot’ en ‘vervuiling’, wat aansluit bij het feit dat zij in een meer abstracte mentale wereld leven en hun beeld baseren op zowel hun eigen ervaringen als berichtgevingen uit diverse media. Verder zien we dat zij natuur sterker associëren met ‘rust’, aansluitend bij het feit dat zij het belangrijk vinden een moment van rust te hebben in de dagelijkse hectiek waarin ze leven.

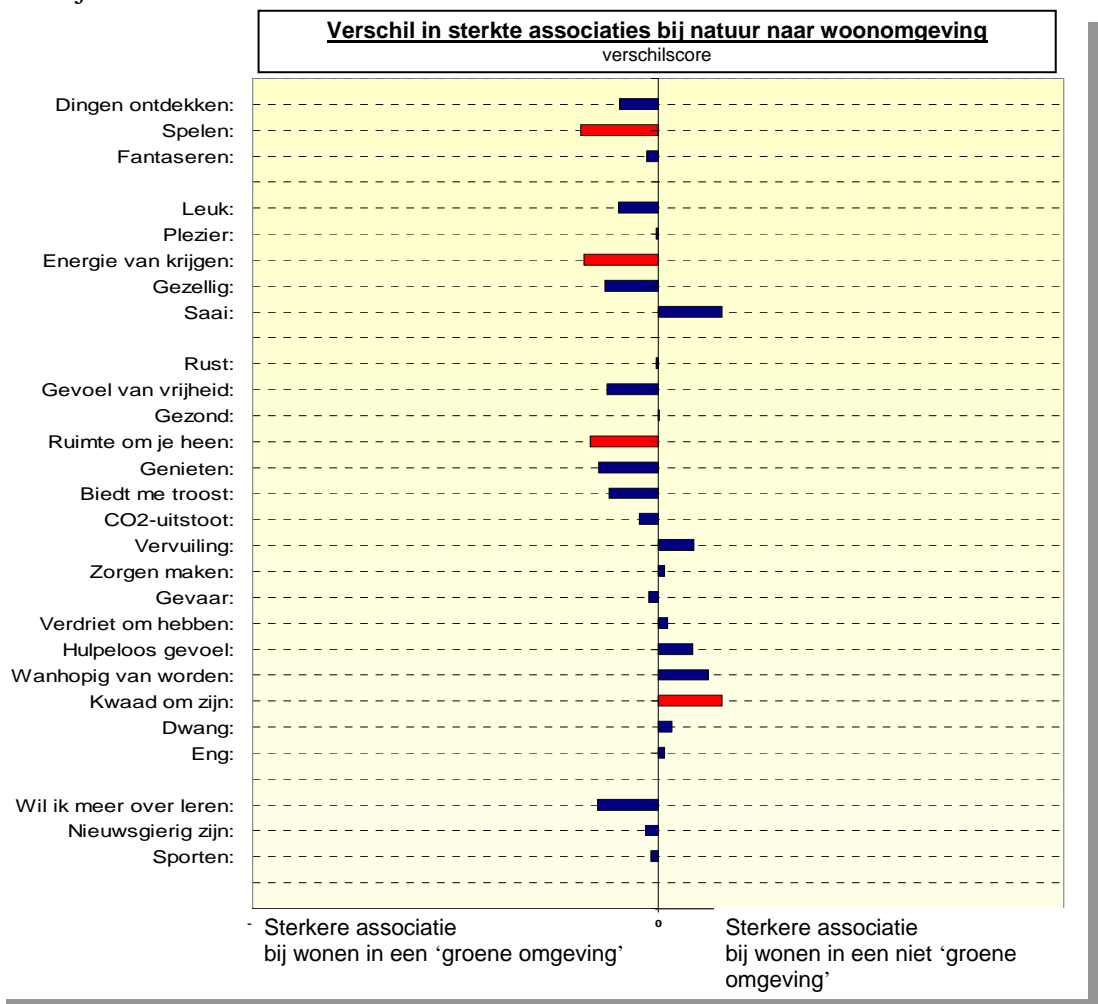
Figuur 8: verschil in sterkte associaties bij natuur naar leeftijd (beeld en betekenis)

Verskil in leefomgeving:

In de literatuur vinden we diverse aanwijzingen dat jongeren uit een 'niet groene woonomgeving' zich meer zorgen maken over de natuur dan jongeren uit een 'groene woonomgeving'.

De associatie 'zorgen maken' levert geen significant verschil op tussen jongeren uit een 'niet groene omgeving' en jongeren uit een 'groene omgeving'. Wel blijken zij natuur sterker met 'kwaad om zijn' te associëren; daarnaast –hoewel niet significant– hebben zij bij natuur ook relatief sterke associaties met 'vervuiling', wanhopig van worden' en 'hulpeloos gevoel'.

Jongeren uit een 'groene omgeving' associëren natuur sterker met 'ruimte om je heen' en 'energie van krijgen', terwijl ook de associaties met 'genieten', 'gezellig', 'leuk', 'gevoel van vrijheid' en 'biedt me troost' relatief sterk, maar niet significant, zijn. Deze resultaten wijzen in de richting dat jongeren uit een groene omgeving natuur sneller associëren met positieve gevoelens die zij ondervinden in hun persoonlijke contact met de natuur.

Figuur 9: verschil in sterktes associaties natuur naar woonomgeving (beeld en betekenis)

HOOFDSTUK V HOUDING

Par. 5.1 Hebben jongeren belangstelling voor natuur?

Mede op basis van berichtgevingen in de pers, is er een beeld ontstaan dat jongeren weinig interesse in de natuur hebben. Klopt dit beeld of valt het eigenlijk wel mee met onze huidige jongeren?

Bevindingen uit het kwalitatieve onderzoek

Tijdens de interviews blijken jongeren een grote interesse te tonen in natuur. Ze geven aan het leuk te vinden om buiten / in de natuur te zijn en het leuk te vinden om te weten hoe diverse planten en dieren in de natuur leven (hierbij willen ze echter voornamelijk weten hoe dieren leven en zijn ze over het algemeen minder geïnteresseerd in 'feitjes'). Overigens zien we dat jongeren die gestimuleerd worden door hun ouders en wonen in een groene omgeving een zeer sterke betrokkenheid en belangstelling vertonen voor de natuur.

Een klein deel van de oudere jongeren (met name rond de 17/18 jaar) geeft aan hun sociale contacten veel belangrijker te vinden. Ze vinden natuur wel belangrijk, maar vanwege de drukke agenda en het minder bewust met de elementen van de natuur bezig zijn (tijdens het buiten spelen) is de natuur voor hen letterlijk en figuurlijk meer op de achtergrond geraakt. Wanneer zij met vrienden samen buiten (actieve) dingen ondernemen of gewoon 'rondhangen', lijkt de natuur van ondergeschikt belang; een decor om je met je vrienden samen te zijn:

- ☞ *'met mijn acht vrienden van school spreken we dan af. Gewoon rondhangen, buiten ergens zitten zoals bij ons op het pleintje. Ik ben zelf ook geen natuurmens. Ik ga wel eens naar buiten, maar niet naar het bos'*(jongen: 17 jaar / MBO)
- ☞ *'de natuur is nog steeds wel leuk, maar je wordt ouder en dan verander je. Je vindt dan andere dingen leuker zoals vrienden en muziek'* (meisje: 13 jaar / 1^e jaar MAVO)

Ook een klein deel van de jongere kinderen geeft aan niet zoveel interesse te tonen in de natuur. Dit zijn met name jongeren die de voorkeur geven aan binnen spelen (in hoofdstuk 6 zullen we hier dieper op ingaan).

Bevindingen uit kwantitatief onderzoek

Alhoewel we tijdens het kwantitatieve onderzoek niet rechtstreeks aan jongeren hebben gevraagd of ze geïnteresseerd zijn in natuur, kunnen we op basis van de antwoorden op andere vragen stellen dat jongeren wel degelijk interesse in natuur vertonen. Zo zagen we in hoofdstuk 4 dat jongeren over het algemeen sterke en positieve associaties met natuur hebben en in hoofdstuk 6 en 7 wordt aangegeven dat circa driekwart van de jongeren:

- Minimaal 1x per maand natuuractiviteiten onderneemt.
- In meer of mindere mate actief informatie over de natuur tot zich neemt.

Par. 5.2 Zijn jongeren bang in / voor de natuur?

De indruk bestaat dat de angst voor natuur de afgelopen decennia is toegenomen. Vanwege het gebrek aan contact dat mensen met natuur hebben, raken zij er van vreemd en ontstaat er wellicht een grotere behoefte aan veiligheid en controle, met als gevolg dat mensen natuur gaan mijden. In hoeverre is dit ook op jongeren van toepassing en in hoeverre wordt de angst bepaald door elementen uit de natuur of door het feit dat men zich over het algemeen minder veilig voelt in de huidige maatschappij?

Bevindingen uit kwalitatief onderzoek

Tijdens de interviews bleek er geen aanwijzing te zijn dat jongeren bang voor elementen uit de natuur zelf (planten of dieren) zijn. Wel bleek een deel van de meisjes de natuur of buitenspelen in de buurt te ontwijken omdat ze bang zijn voor de aanwezige onplezierige mensen: ‘enge mannen’ of ‘vervelende jongeren’ in de buurt:

- ☞ *‘ik mag niet alleen naar het bos van mijn ouders. Het is er erg groot en je kunt er verdwalen. Er zijn veel mensen aan het joggen, trainen en zeilen. Mijn ouders vinden het niet goed als ik dat ook zou doen. Ik zou er ook niet alleen naar toe gaan omdat ik het er eng vind. Misschien wil iemand me wel verkrachten’ (meisje: 12 jaar / basisschool groep 8)*
- ☞ *‘als ik vroeger naar het bos wilde gaan, dan wilden mijn ouders met me mee omdat ze bang waren dat er kinderlokkers waren. Tegenwoordig durf ik zelf ook niet meer’ (meisje: 14 jaar / 3de jaar VWO)*
- ☞ *‘in onze buurt wonen allemaal vervelende kinderen die ons in elkaar slaan en aan meisjes zitten. Er is een politiebureau in de straat en daar weten ze precies wat er aan de hand is en wie het zijn, maar ze doen niets’ (meisje: 13 jaar / 2de jaar VWO)*

Bevindingen uit kwantitatief onderzoek

Om te kunnen achterhalen of jongeren bang zijn in de natuur, hebben we gekeken naar de sterkte van de associaties ‘eng’ en ‘gevaar’. Beide associaties geven een sterk negatieve score (door respectievelijk 87,8% en 68,9% als niet passend bij natuur ervaren), wat impliceert dat jongeren natuur in eerste instantie niet associëren met iets waarvoor ze bang zijn. Hierbij dient gesteld te worden dat we tijdens het onderzoek slechts gekeken hebben naar het totaalbeeld van de natuur en niet dieper ingegaan zijn op ‘enge dieren of planten’ of mogelijk andere enge situaties.

Par. 5.3 Zijn jongeren bereid iets voor de natuur te doen?

Bevindingen uit kwalitatief onderzoek

Alhoewel jongeren aangeven zich zorgen over het milieu en de natuur te maken, blijkt uit hun reacties dat ze er ‘niet echt van wakker liggen’.

Met name de oudere jongeren geven aan wel iets voor de natuur en het milieu te willen doen, maar niet te weten op welke manier, of het gevoel te hebben dat hun individuele bijdrage te klein is om daadwerkelijk iets te kunnen veranderen. Echt effectieve ondersteuning voor de natuur en het milieu lijkt voor een deel van de jongeren slechts mogelijk zijn door het ingrijpen en samenwerken van diverse (internationale) regeringen. Zij geven hierbij eveneens aan weinig vertrouwen te hebben in het effect van milieuorganisaties als Greenpeace.

De daadwerkelijke bereidheid om zelf iets te doen voor de natuur lijkt zich te beperken tot slechts in kleine aanpassingen in hun eigen gedrag. Hierbij wordt gedacht aan het gebruik maken van spaarlampen, het scheiden van afval, geen vuil weggooien op straat en energiezuinig met apparaten omgaan. Lidmaatschap van natuurorganisaties als Greenpeace of het WNF lijkt in veel gevallen meer iets te zijn voor de ouders dan voor de jongeren zelf. Slechts een klein deel van de jongeren geeft aan actief lid te zijn van een natuur- /milieuorganisatie of van een politieke organisatie, die daadwerkelijk iets doet voor de natuur:

- ☞ *'ja klimaatverandering speelt bij mij. Bij wie niet! Maar wat moet je hier aan doen? Ze moeten er op school gewoon les over geven en de leerlingen leren bewust te leven. Maar tjah, hoe doe je dit? Het mag niet zo zijn dat je heel overdreven dingen niet meer gaat doen zoals bijvoorbeeld auto rijden, maar meer gewone dingen als het beeldscherm uit wanneer je het niet gebruikt en een spaarlamp aan'* (meisje: 14 jaar / 3de jaar VWO)
- ☞ *'het gaat slecht met het milieu, ik zou er wel iets aan willen doen, maar je kúnt er zo weinig aan doen. Mijn moeder is wel lid van Greenpeace en WNF en we stemmen op een partij die goed voor de dieren is'* (meisje: 13 jaar / brugklas)
- ☞ *'ik ben wel een type die geen afval op straat gooit, gebruik maakt van energielampen en afval gescheiden houdt. Greenpeace daar is mijn moeder lid van. Ik vind die mensen altijd vervelend. Het interesseert ze zelf niet eens!'* (meisje: 19 jaar / 1^e jaar HBO)
- ☞ *'samen staan we sterk maar je moet meer kijken naar grote landen als VS, China en India. Die zorgen voor veel vervuiling, dus de machthebbers van die landen kunnen er meer aan doen dan ik alleen. Zij hebben de touwtjes in handen. En Greenpeace? Die laat alleen maar pony's vrij. Ik ben meer voor de grote dingen dan een paar pony's. Ik doe zelf wel kleine dingen zoals: geen afval op straat, lampen uit, afval sorteren, geen energieverpilling, binnen geen licht aan als het nog licht is'* (jongen: 18 jaar / 5de jaar HAVO)

Bevindingen uit kwantitatief onderzoek

54% van de jongeren antwoordt op de stelling 'ik maak me zorgen over de natuur' met 'ja'. Uit de gemeten associaties met de natuur (zie hoofdstuk 4) blijkt dat deze zorgen echter niet heel erg sterk leven (waarbij 66,2% van de jongeren aangeeft het aspect 'zorgen maken' niet te associëren met natuur).

Verder blijkt uit de voorgelegde stelling dat bijna driekwart (73%) van de jongeren aangeeft 'zelf goed voor de natuur te zorgen'. Op basis van de reacties uit het kwalitatieve onderzoek en de bevindingen uit de literatuur, lijken deze acties zich in de meeste gevallen te beperken tot slechts kleine aanpassingen in hun dagelijks leven.

HOOFDSTUK VI GEDRAG

Par 6.1 Hoe vaak zijn jongeren gemiddeld buiten en waarom wel / niet?

De algemene indruk bestaat dat jongeren meer tijd besteden aan activiteiten binnenshuis (computeren en tv kijken) dan buiten. De aandacht voor de natuur zou dan ook zwaar te lijden hebben onder de tijd die men binnenshuis doorbrengt. Om te kunnen achterhalen of dit daadwerkelijk het geval is, is het belangrijk is om te weten hoeveel tijd jongeren dagelijks buiten doorbrengen.

Bevindingen kwalitatief onderzoek

De meeste jongeren onder de 12 geven aan een sterke voorkeur te hebben voor buiten spelen. Buiten spelen biedt hen de mogelijkheid om op een actieve manier te spelen met vriendjes en vriendinnetjes. De sociale component blijkt essentieel te zijn.

Buitenspelen wordt saai gevonden indien er onvoldoende stimulans van vrienden is en uitdagende speelelementen (als groen) ontbreken. Wanneer ouders hun kinderen bovendien niet stimuleren om buiten te spelen, blijkt een kind al sneller geneigd te kiezen voor de alternatieven van binnenspelen (tv, internet en computerspelletjes):

- ☞ *'soms is het pleintje bezet, dan kunnen we niet voetballen. We gaan dan op het bouwterrein spelen, als het hek er openstaat. Hier bouwen we hutten. Ik speel er niet vaak. Het mag niet van de mensen daar maar ik zou het liefst de hele dag daar spelen. Het is er leuk: je kan er klimmen, spelen, rennen en vallen. En als je daar óók niet kan spelen dan ga ik gewoon naar binnen en ga ik gamen' (jongen: 11 jaar / basisschool groep 8)*
- ☞ *'ik hoef niet naar buiten als ik geen zin heb. Soms heb ik buiten niks te doen en dan ga ik maar weer naar binnen. Anders ga ik fietsen of voetballen (jongen: 11 jaar / basisschool groep 8)*
- ☞ *'ik speel alleen buiten als er tijd is en als het mag van mijn moeder. Ik mag wel naar buiten van mijn moeder maar het hoeft niet' (meisje: 7 jaar / basisschool groep 4)*
- ☞ *'er zijn allemaal vervelende kinderen en het is saai buiten' (meisje: 14 jaar / 2de jaar VWO)*
- ☞ *'ik kom niet veel buiten. Ik heb niet zoveel maatjes in de buurt' (meisje: 13 jaar / brugklas)*

Voor jongeren van de basisschool is het buitenspelen een belangrijke manier om het contact met vriendjes te onderhouden. Omdat jongeren in veel gevallen naar een basisschool in de buurt gaan, wonen die vriendjes in veel gevallen ook dicht bij hen in de buurt. Dit maakt het makkelijk om na schooltijd dan ook met deze vriendjes buiten af te spreken.

Wanneer jongeren naar de middelbare school gaan, bevinden zij zich in een voor hen geheel nieuwe omgeving. Niet alleen de school is anders (en in de meeste gevallen verder verwijderd van hun huis dan de basisschool), ook worden de 'bekende gezich-

ten' van de basisschool vervangen door 'onbekende gezichten'. Hierdoor ontstaan er vele nieuwe vriendschappen. Voor veel jongeren is het van essentieel belang om geaccepteerd te worden door de groep; dit vergt het veelvuldig onderhouden van contacten met vrienden en bekenden. Het onderhouden van deze contacten gebeurt in de meeste gevallen zowel door:

- Fysiek contact: met elkaar afspreken om dingen te ondernemen, bij elkaar thuis afspreken of ergens op een plein rondhangen.
- Contact via diverse media: telefoon of internet (MSN of Hyves). Omdat veel jongeren niet direct bij elkaar in de buurt wonen, besteden zij dan ook veel tijd aan MSN (of Hyves). Dit is de belangrijkste reden waarom jongeren dagelijks veelvuldig internetten: om contacten te onderhouden.

De tijd die jongeren vanaf de middelbare school buiten doorbrengen, is in grote mate afhankelijk van de afstand naar school, de 'beschikbaarheid' van vrienden of bekenden om buiten mee af spreken en de weersomstandigheden:

- ☞ *'ik moet 20 kilometer fietsen om naar school te gaan. Ik fiets langs de plassen en het bos. Ik kom alleen maar in de natuur en dat vind ik wel relaxed. Als het pestweer is dan vind ik het minder en dan ga ik met de bus'* (jongen: 17 jaar/ 3de jaar HAVO)
- ☞ *'als het regent, drinken we met de vriendinnen ergens een kopje thee en als het mooi weer is maken we een wandeling op het strand of in het bos'* (meisje: 18 jaar/ 5de jaar HAVO)
- ☞ *'er wonen niet veel vrienden in de buurt en er zijn geen geschikte plekken om rond te hangen of te skaten. En als je in de winter thuis komt, is het al weer donker. De stad is ver weg en erheen gaan kost weer geld'* (meisje: 14 jaar / 3de jaar VWO)

Zoals reeds gemeld in hoofdstuk 5 zegt een deel van de jongeren buitenspelen in de buurt te ontwijken omdat ze bang zijn voor de aanwezige 'enge mannen' of 'vervelende jongeren'. Ook blijkt de aanwezigheid van druk verkeer in de omgeving een barrière te zijn om veel tijd buiten door te brengen.

Bevindingen kwantitatief onderzoek

Jongeren geven aan in de winter relatief veel binnen te zijn. Zo geeft 21% van de jongeren aan in de winter dagelijks 2 of meer uur buiten te zijn, terwijl 84% van de jongeren zegt in de zomer dagelijks 2 uur of meer buiten te zijn.

Voor jongeren van 6-12 jaar geldt dat zij nog iets meer buiten zijn: in de zomer is gemiddeld 87% van de jongeren dagelijks 2 of meer uur buiten, in de winter 23 %.

Het aantal uur dat jongeren zowel in de zomer als in de winter buiten zijn hangt positief samen met:

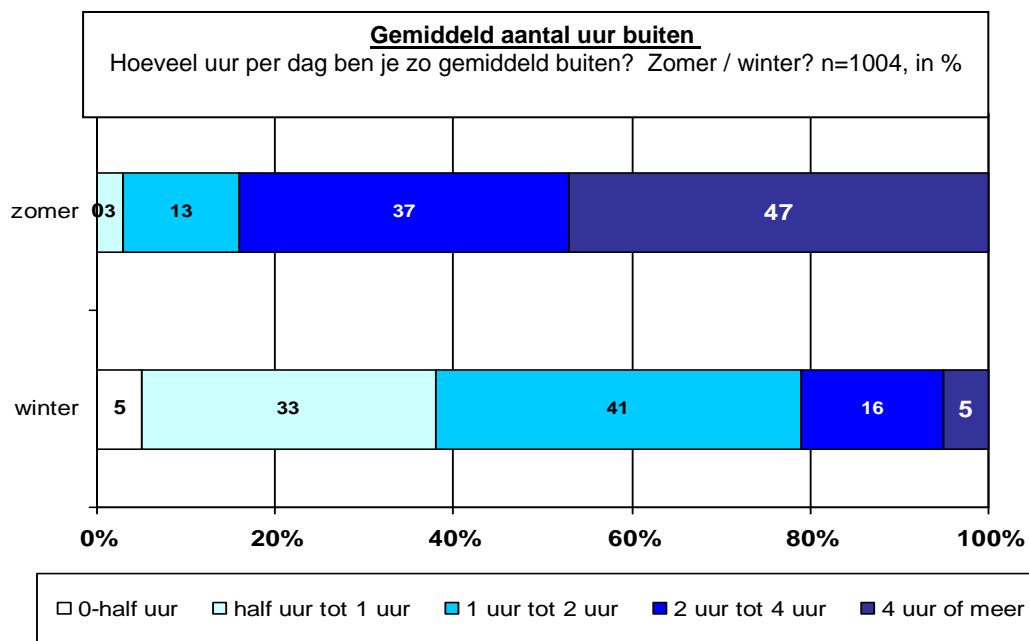
- Type kind: rauwers/douwers zijn eerder geneigd buiten actieve dingen te ondernemen dan de schouwers/bouwers, die een voorkeur hebben voor binnen internetten, knutselen of lezen.

- Opleidingsniveau van de jongere. Jongeren met een hoger opleidingsniveau besteden dagelijks minder uren buiten (minder vaak 2-4 uur per dag buiten ten opzichte van jongeren met een lager opleidingsniveau). Een mogelijke verklaring is dat jongeren met een hoger opleidingsniveau meer tijd besteden aan het uitvoeren van werkzaamheden voor school en daardoor minder tijd beschikbaar hebben om buiten door te brengen.
- De mate waarin men door de ouders gestimuleerd wordt.
- De mate waarin men door de school gestimuleerd wordt.

Wel zien we het aantal uren dat jongeren *in de winter buiten* zijn (en niet in de zomer) negatief samenhangt met:

- Sociale klasse: kinderen uit de lagere sociale klassen zijn in de winter meer uren buiten. Een mogelijke verklaring is dat jongeren uit hogere sociale klassen over betere mogelijkheden beschikken om zich in de winter binnen te vermaken. Hierbij kan gedacht worden aan een eigen tv of pc op de slaapkamer.
- Woonomgeving: hebben jongeren alleen een tuin en wonen zij niet in een groene woonomgeving, dan brengen zij 's winters minder uren buiten door.

Figuur 10: aantal uren dat jongeren gemiddeld buiten zijn (zomer / winter)

Par. 6.2 Hoe vaak zijn jongeren in de natuur

Binnen de samenleving bestaat momenteel de vooronderstelling dat 70% van de jongeren hooguit één keer per jaar in de natuur komt. Een verontrustend percentage aangezien zij er in de nabije toekomst zorg voor dienen te dragen. In hoeverre klopt deze vooronderstelling? Komen jongeren daadwerkelijk zo weinig in aanraking met natuur of valt het eigenlijk wel mee met deze toekomstige generatie?

Bevindingen kwalitatief onderzoek

Jongeren lijken over het algemeen het gevoel te hebben minder in de natuur te zijn dan dat ze er daadwerkelijk zijn, zo blijkt uit hun verhalen. Dit heeft met name te maken met het feit dat jongeren, wanneer hen gevraagd wordt hoe vaak ze ‘in de natuur’ zijn, in de meeste gevallen denken aan natuurgebieden, parken en bossen. Daarnaast heeft een deel van de jongeren pas het gevoel in de natuur te zijn wanneer ze hier bewust voor hebben gekozen. Een activiteit die toevallig in de natuur plaatsvindt, zonder dat men hiervoor bewust heeft gekozen, wordt door jongeren dan ook niet als zodanig ervaren:

💬 *‘in de natuur? Ik kom er nooit! (meisje: 19 jaar / 1^e jaar HBO) →(opmerking: zij woont in een groene en bosrijke omgeving met weilanden en heeft paarden)*

Bevindingen kwantitatief onderzoek

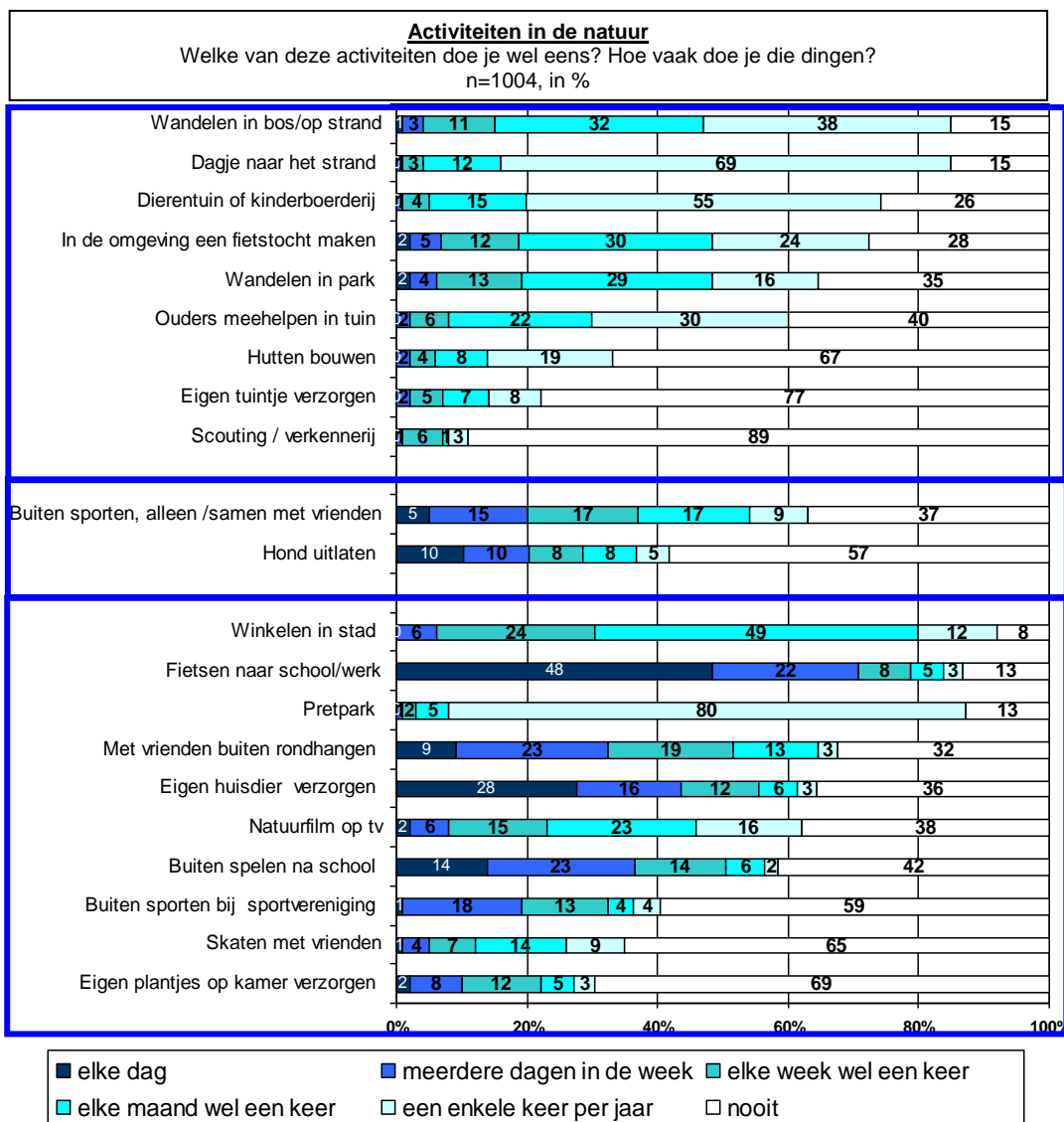
Uit de stelling die we hebben voorgelegd blijkt dat 46% van de jongeren het gevoel heeft veel in de natuur te zijn.

Het gevoel ‘in de natuur’ te zijn, hangt vooral samen met de elementen ‘wandelen in een park’, ‘wandelen in het bos of op het strand’ en ‘een fietstocht maken in de omgeving’ uit de door ons gedefinieerde set ‘natuuractiviteiten’¹² (zie paragraaf 3.2). Elk van deze activiteiten wordt door bijna de helft van de jongeren 1 x per maand of vaker gedaan.

‘Buiten sporten alleen of samen met vrienden’ en ‘de hond uitlaten’, waarbij meer dan de helft van de jongeren het gevoel heeft nog in de natuur te zijn, worden door respectievelijk 54% en 36% van de jongeren minimaal 1x per maand gedaan. Dit zijn activiteiten die zij bovendien relatief vaak doen.

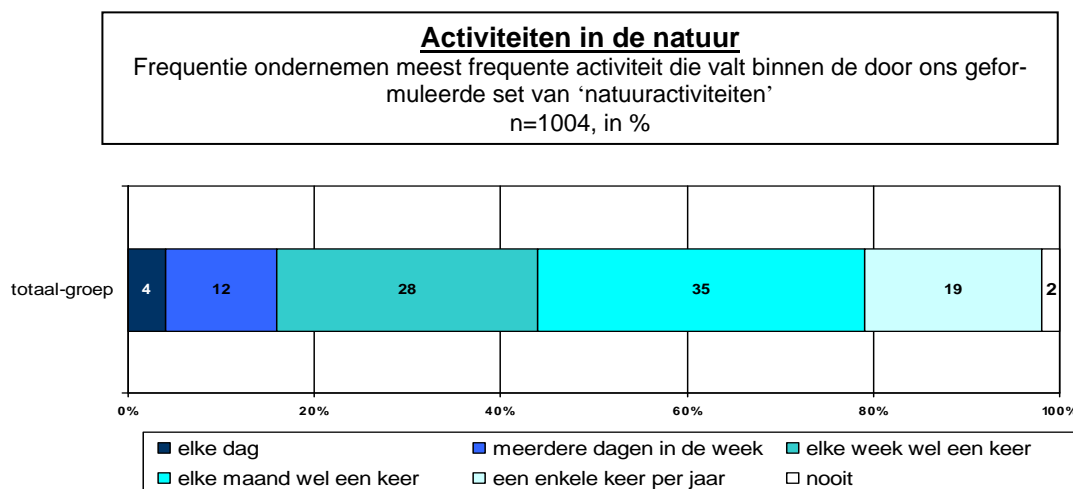
---

¹² zie BIJLAGE I: begrippenlijst

Figuur 11: Hoe vaak zijn jongeren in de natuur en wat doen ze daar?

Gemiddeld genomen ondernemen jongeren 5 verschillende activiteiten die behoren tot de door ons gedefinieerde ‘set natuuractiviteiten’. Als we ‘inzoomen’ op de ‘natuuractiviteit’ waarvan jongeren aangeven deze het vaakst te ondernemen, dan zien we dat 79% van de jongeren elke maand wel een keer een activiteit behorend tot de ‘set natuuractiviteiten’ onderneemt. Dus: 79% van de jongeren komt minimaal elke maand in de natuur, 44% elke week.

Figuur 12: Hoe vaak ondernemen jongeren de 'natuuractiviteit' die men het vaakst doet?

De frequentie waarmee men de door ons gedefinieerde set van 'natuuractiviteiten' onderneemt en als in de natuur in de directe omgeving komt, hangt samen met de volgende variabelen:

- De mate waarin men door de ouders gestimuleerd wordt.
- De woonomgeving: tuin in een groene omgeving.
- De mate waarin men door de school gestimuleerd wordt.
- Type kind (rauw/douwer).

De frequentie waarmee men in de formele natuur komt, hangt verder negatief samen met opleidingsniveau: jongeren met een hoger opleidingsniveau ondernemen over het algemeen minder vaak 'natuuractiviteiten' dan jongeren met een lager opleidingsniveau.

HOOFSTUK VII KENNIS

Par. 7.1 Hoe staan jongeren tegenover kennis over de natuur?

Bevindingen kwalitatief onderzoek

Een groot deel van de jongeren gaf tijdens de interviews aan geïnteresseerd te zijn in informatie over de natuur. Met name inzicht in de leefwereld van dieren lijkt jongeren enorm aan te spreken.

Ondanks het feit dat jongeren geïnteresseerd zijn in informatie over de natuur, is het belangrijk dat de aangeboden informatie niet aanvoelt als leren. ‘Leren’ voelt als een plicht en niet als iets dat leuk is. Jongeren blijken dan ook een duidelijke voorkeur te hebben voor het opdoen van kennis over de natuur op een ‘ervaringsgerichte manier’. Hierbij valt zowel te denken aan het actief de natuur in gaan (met school of ouders) om er dingen te leren als het opdoen van informatie via de tv. De beelden en het geluid op tv geeft jongeren het gevoel daadwerkelijk ‘in de natuur’ te stappen:

- 💬 *‘ik heb geen extra informatie nodig omdat het voor mij voelt als leren. Ik beleef en ervaar de natuur liever zelf’ (jongen: 14 jaar / 3de jaar VWO)*
- 💬 *‘mijn ouders vertellen tijdens het wandelen wat voor planten of vogels we tegenkomen. ‘Kijk eens dat is een..., die herken je aan...,’ gewoon zo als we er langslopen’ (jongen: 11 jaar / basisschool groep 8)*
- 💬 *‘biologieles op school is leuk. Alles is er leuk. Soms kijken we een filmpje en soms gaan we naar buiten om daar te kijken. Dan gaan we iets opzoeken, een kever of een eekhoorn. Dat is leuker dan in de klas. Jeh!’ (meisje: 11 jaar / basisschool groep 7)*

Jongeren die zeggen veel te weten over de natuur en geïnteresseerd te zijn in aanvullende informatie over de natuur, blijken ook vaker in de natuur te zijn.

Resultaten kwantitatief onderzoek

Uit de stellingen die we aan de jongeren hebben voorgelegd blijkt dat:

- De helft van de jongeren van zichzelf vindt dat ze weinig weten over de natuur (50%).
- Bijna driekwart van de jongeren (73%) geïnteresseerd is in hoe dieren of planten leven in de natuur. Minder jongeren (58%) vinden het echter leuk om te weten hoeveel dieren en planten er zijn en hoe ze heten.

Tevens blijkt uit de resultaten van het kwantitatieve onderzoek dat jongeren die het interessant vinden om dingen over de natuur te weten, ook zeggen actief kennis te vergaren en omgekeerd.

Par. 7.2 Belangrijkste informatiebronnen

Bevindingen kwalitatief onderzoek

Tijdens de interviews bleken jongeren het meest over de natuur te leren door:

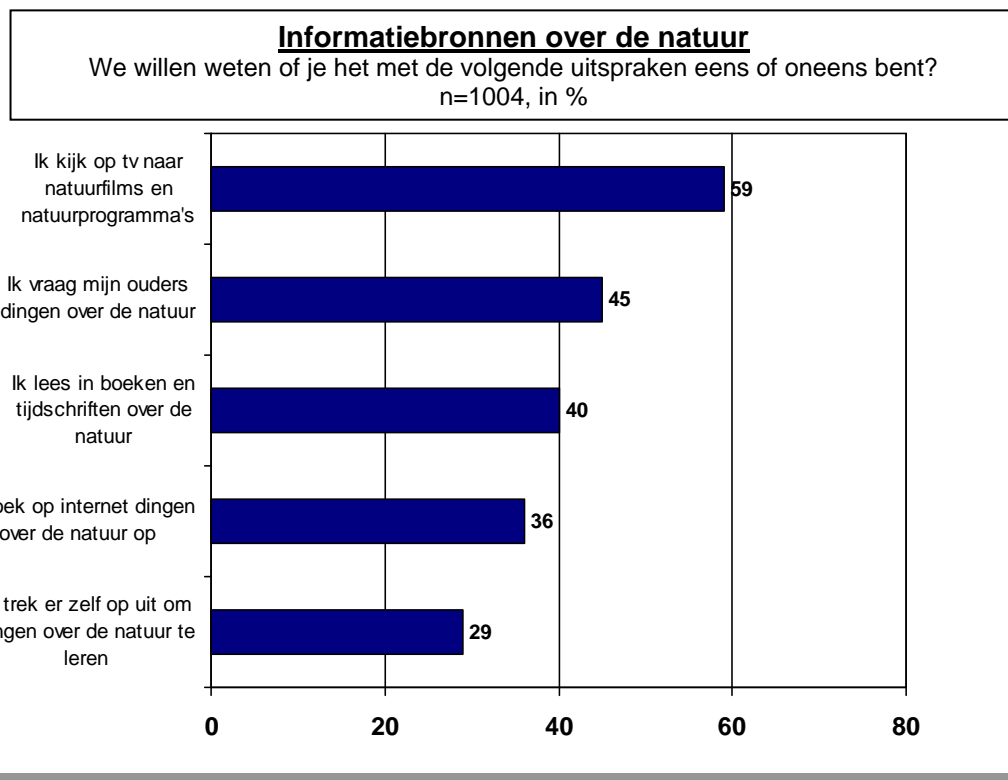
- School: hierbij bleken de lessen waarbij jongeren op excursie de natuur in gaan, een schooltuintje mochten bewerken of een film mochten bekijken veruit favoriet.
  - Ouders: een deel van de jongeren gaf aan dat ze veel over de natuur leerden via hun ouders. Dit was ofwel omdat de ouders met hen de natuur in gaan en dingen vertellen over wat er onderweg te zien is of dat de ouders thuis dingen vertellen over de natuur.
  - Tv: bijna alle kinderen in het onderzoek gaven aan regelmatig te kijken naar National Geographic en hiervan veel te leren.
  - Internet: een klein deel van de jongeren zegt wel eens informatie op internet te zoeken, met name over hun favoriete (huis)dieren:
- ☞ *‘National Geographic, daar leer je dingen over meteorieten. Ook heb ik dingen gezien over de zwaarste slang, een anaconda, over krokodillen en reportages over dolfijnen, allemaal dolfijnsoorten. Het is leuk. Je komt normaal gesproken ook niet zo ergens anders op de wereld. Je krijgt alles te zien, dan kun je het je ook beter voorstellen. Het is beter dan een natuurboek. Bij National Geographic leer je over natuur die ver weg is. De rest dichtbij ontdek je zelf wel’ (jongen: 11 jaar / basisschool groep 7)*
- ☞ *Ik weet niet hoe het heet. Het komt altijd op 30. Het teken is een soort rechthoek die geel is. Ze hebben er natuurfilms en het is spannend → (opmerking: omschrijving National Geographic en het bijbehorende gele rechthoekige logo) → Je ziet hoe een man bij een beer komt en je leert er iets van’ (jongen: 8 jaar / basisschool groep 5)*
- ☞ *‘op tv veel kijk ik veel naar National Geographic. Je leert er zo ontzettend veel van, meer dan op school. Ze kunnen op school of in een boek wel een pruimenboom omschrijven, maar op tv zie pas hoe die er echt uit ziet. Snap je? En dit is nog maar een voorbeeld’ (jongen: 14 jaar / 3de jaar VWO)*

Bevindingen kwantitatief onderzoek

Ook uit het kwantitatieve onderzoek komen TV en ouders naar voren als belangrijke informatiebronnen. Zelf de natuur in gaan om dingen over de natuur te leren, wordt slechts door een kleine groep jongeren gedaan (29%).

Verder blijkt:

- Gemiddeld maakt men gebruik van 2 informatiebronnen.
- 22% maakt van 4 of 5 van de genoemde informatiebronnen gebruik.
- 22% van de jongeren maakt van geen van de genoemde informatiebronnen (zie figuur 13) gebruik.

Figuur 13: informatiebronnen over de natuur

De hoeveelheid informatiebronnen die men gebruikt om meer te weten te komen over de natuur hangt positief samen met:

- Type kind: schouwer / bouwer. Deze jongeren vinden het leuk om dingen te ontdekken en informatie te vergaren / boeken te lezen.
- De mate waarin men gestimuleerd wordt door de ouders.
- De type woonomgeving: tuin en groene omgeving.
- De mate waarin men gestimuleerd wordt door school.

Deze factor hangt echter negatief samen met opleidingsniveau: jongeren met een hoger opleidingsniveau gebruiken minder informatiebronnen om meer te weten te komen over natuur dan jongeren met een lager opleidingsniveau. Ook dit zou kunnen samenhangen met de hoeveelheid tijd die zij aan werkzaamheden voor school moeten besteden.

HOOFDSTUK VIII CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

In dit hoofdstuk zullen de belangrijkste conclusies van het onderzoek worden weergegeven. Hierbij maken we, daar waar mogelijk, gebruik van een aantal stellingen die gebaseerd zijn op ofwel de bevindingen uit de literatuur of vooronderstellingen die leven binnen de samenleving.

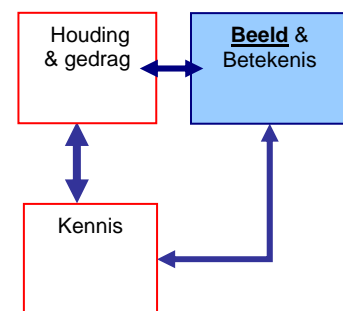
Daar waar relevant zullen de conclusies worden voorzien van aanbevelingen (weergegeven met een rode pijl). Hierbij dient gesteld te worden dat de onderzoeker van IPM KidWise niet op de hoogte kan zijn van alle randvoorwaarden die een rol spelen bij het nemen van beleidsbeslissingen rond het thema ‘jongeren en natuur’.

De conclusies worden weergegeven aan de hand van het in dit onderzoek gehanteerde onderzoeksmodel. Steeds zal worden aangegeven op welk onderwerp uit dit model de conclusie(s) betrekking heeft (hebben).

Welke beelden en associaties hebben jongeren bij natuur?

Stelling: De associaties die jongeren bij natuur hebben, zijn voornamelijk gebaseerd op beelden die relateren aan ‘groene natuur’ zoals planten, bloemen, gras en bomen.

Conclusie: Alhoewel de bovengenoemde associaties erg sterk blijken te zijn, is bovengenoemde stelling maar gedeeltelijk waar.

Op basis van onze bevindingen uit zowel het kwantitatieve als kwalitatieve onderzoek, kunnen we concluderen dat natuur sterk geassocieerd wordt met ‘groene natuur’: bos, oerwoud, weiland, hei en parken. Dit is in overeenstemming met de bevindingen uit de literatuur. Echter, natuur wordt ook, maar in iets mindere mate, sterk geassocieerd met dieren, zowel dieren uit de eigen leefomgeving als ‘exotische dieren’.

Het onderzoek toont verder aan dat het beeld dat jongeren van natuur hebben, even sterk gebaseerd is op hun eigen directe natuurervaringen - beelden gebaseerd op natuurelementen in hun eigen leefomgeving - als op indirecte natuurervaringen - beelden die men kent via tv en internet.

Wel is het beeld van jongeren jonger dan 12 jaar doorgaans meer gebaseerd op ervaringen uit hun directe leefomgeving (‘natuur dichtbij’) dan die bij oudere jongeren, die in een meer abstracte mentale wereld leven.

Stelling: Het beeld dat jongeren uit een 'minder groene' omgeving van natuur hebben, is voornamelijk gebaseerd op indirecte natuurervaringen (bijvoorbeeld via tv en internet). Hierdoor zullen zij de natuur meer associëren met 'abstracte' en 'exotische' natuur.

Conclusie: De stelling kan op basis van de resultaten van het onderzoek niet onderschreven worden. Wel kunnen we concluderen dat jongeren uit een 'groene' omgeving over het algemeen sterkere associaties met elementen uit de natuur hebben dan jongeren uit een 'niet groene' omgeving.

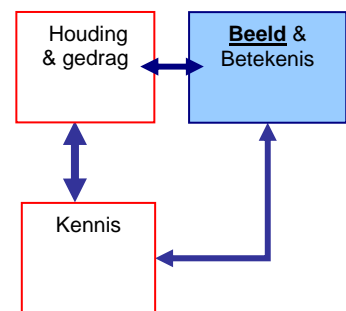
Welke activiteiten rekenen jongeren tot natuur?

Conclusie: Onder jongeren bestaat een erg divers beeld van natuur: zij rekenen zowel activiteiten die behoren tot de door ons geformuleerde set van 'natuuractiviteiten' tot natuur als activiteiten die hier niet toe behoren.

Op basis van bevindingen uit de literatuur aangevuld met onze eigen inzichten, is een set van 'natuuractiviteiten' gedefinieerd, waarvan wij het gevoel hebben dat deze behoren tot activiteiten die in de natuur plaatsvinden. Het betreft dan activiteiten als wandelen in bos / op het strand, dagje naar het strand, dierentuin of kinderbouwerij, fietstocht in de omgeving, wandelen in het park, ouders meehelpen in de tuin, hutten bouwen, eigen tuin verzorgen of scouting / verkennerij.

Ook op deze wijze gedefinieerd, blijken jongeren een erg divers beeld van de natuur te hebben: zij rekenen zowel activiteiten die behoren tot de door ons geformuleerde set van 'natuuractiviteiten' tot natuur als activiteiten die hier niet toe behoren (variërend van bijvoorbeeld de hond uitlaten, buiten sporten, met vrienden buiten rondhangen tot winkelen in de stad). Wel overheerst de geformuleerde set van 'natuuractiviteiten' het beeld.

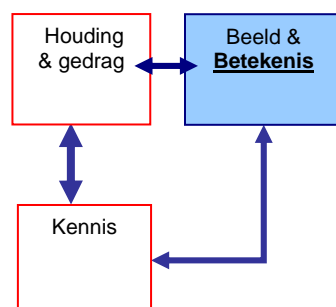
Uit het kwalitatieve onderzoek blijkt verder dat het grootste deel van de jongeren er niet mee bezig is of zij al dan niet in de natuur zijn. Een deel van de jongeren heeft pas het gevoel in de natuur te zijn als zij bewust heeft besloten 'iets in de natuur' te doen, zoals een wandeling maken in het bos of park. Het leidt er ook toe dat enkele jongeren zeggen 'zelden tot nooit' in de natuur te zijn, terwijl ze in een erg groene omgeving wonen en daarin dagelijks spelen of activiteiten ondernemen.

Hoe wordt de omgang met natuur beleefd, welke betekenissen heeft deze voor de jongeren?

Stelling: Jongeren vinden natuur saai en weinig uitdagend.

Conclusie: Jongeren vinden natuur allesbehalve saai, omdat deze een aantal zeer belangrijke benefits en waarden voor hen vervult.

Dat natuur voor jongeren erg belangrijk is, blijkt niet alleen uit het feit dat jongeren natuur als ‘noodzakelijke voorwaarde voor het leven op aarde’ beschouwen, maar ook uit de diverse benefits en waarden die de natuur voor hen vervult:

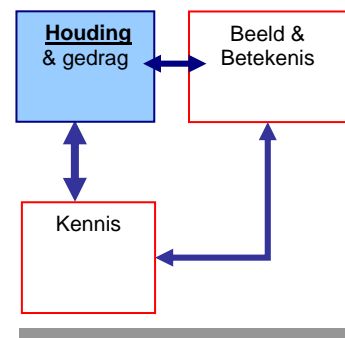
- **Creativiteit & fantasie:**
In overeenstemming met de bevindingen uit de literatuur geeft het onderzoek duidelijke aanwijzingen dat het spelen in een natuurlijke omgeving de creativiteit en fantasie van jongeren stimuleert. Dit komt tot uitdrukking in het feit dat kinderen die veel buiten spelen in een omgeving voorzien van diverse ‘natuurlijke elementen’, veelal zelf spelletjes, rollenspellen of hele fantasiewerelden verzinnen. Daarentegen ervaren kinderen het buiten spelen in een omgeving met minder ‘natuurlijke elementen’ sneller als saai.
- **Uitdaging:**
Ook zien we dat jongeren de natuur ‘uitdagend’ vinden. Zo blijkt uit het kwalitatieve onderzoek dat jongeren het erg leuk vinden om hutten te bouwen met behulp van diverse uiteenlopende materialen. Met name de rauwers / douwers (zie BIJLAGE IX: toelichting kindtypen) waarderen het feit dat ze er ongestoord kunnen rennen en ravotten. Ook het kwantitatieve onderzoek geeft aan dat jongeren de associatie ‘saai’ zeker niet vinden passen bij de natuur. Deze geeft hen juist ‘energie’ en de mogelijkheid tot ‘spelen’ en ‘ontdekken’.
- **Gezondheid/ innerlijke rust:**
De bevindingen uit het literatuuronderzoek en het kwalitatieve onderzoek, laten een duidelijk verband zien tussen de gemoedstoestand van jongeren die veel in de natuur zijn en jongeren die weinig in de natuur zijn. Jongeren die veel in de natuur zijn, zitten over het algemeen veel lekkerder in hun vel. Ook het kwantitatieve onderzoek bevestigt dit. Natuur wordt sterk geassocieerd met benefits als ‘rust’, ‘ruimte om je heen’ en ‘plezier’ en waarden als ‘gezondheid’ en ‘gevoel van vrijheid’.
- Tijdens het kwalitatieve onderzoek bleek het bespreken van de persoonlijke ervaringen en de benefits en waarden die natuur voor hen vervult, een zeer sterke en gevoelige snaar bij jongeren te raken. Wil het ministerie van LNV jongeren aanspreken, dan is het ons inziens van belang bij deze benefits en waarden aan te

sluiten. Denk bijvoorbeeld aan communicatiemateriaal dat inspeelt op de persoonlijke beleving van de natuur in het dagelijks leven of op speciale momenten als vakanties, waarbij telkens een specifieke waarde wordt uitgediept (bijvoorbeeld film/ beeldmateriaal waaruit duidelijk wordt dat jongeren middels het bouwen van een hut een geheel eigen fantasiewereld creëren, of een jongere die zich door alle hectiek om zich heen niet relaxed voelt, een park bezoekt om even tot zichzelf te komen en weer geheel vol energie en ideeën stroomt).

Hebben jongeren belangstelling voor natuur?

Stelling: Jongeren hebben weinig interesse in natuur.

Conclusie: De meeste jongeren vinden het leuk om zich in de natuur te begeven en om te weten hoe diverse planten en dieren 'leven'.

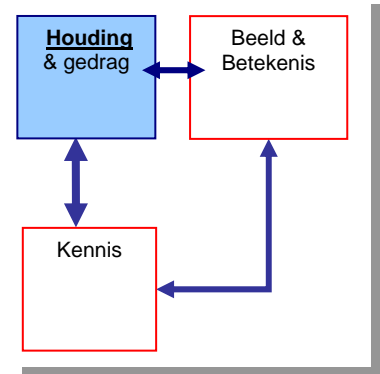
In tegenstelling tot recente berichten in de pers, lijken jongeren wel degelijk interesse te tonen in natuur. Zo gaven de meeste jongeren tijdens het kwalitatieve onderzoek, middels diverse voorbeelden, aan het erg leuk te vinden om in de natuur te zijn en om te weten hoe diverse planten en dieren leven. Alhoewel we tijdens het kwantitatieve onderzoek niet rechtstreeks aan jongeren hebben gevraagd of ze geïnteresseerd zijn in natuur, kunnen we deze interesse afleiden uit het feit dat jongeren over het algemeen sterke en positieve associaties bij natuur hebben en dat circa driekwart van de jongeren:

- minimaal 1x per maand natuuractiviteiten onderneemt.
- in meer of mindere mate actief informatie over de natuur tot zich neemt.

Zijn jongeren bereid iets voor de natuur te doen?

Stelling: Jongeren maken zich zorgen over de natuur en zijn bereid iets te doen. Echter vanwege uiteenlopende redenen gaan ze niet snel over tot actie.

Conclusie: Slechts een deel van de jongeren blijkt zich in zekere mate zorgen te maken over de natuur. Verder blijkt inderdaad dat jongeren niet snel overgaan tot actie. Dat heeft te maken met het feit dat zij het gevoel hebben hieraan slechts beperkt een bijdrage te kunnen leveren; hun acties beperken zich tot kleine aanpassingen in hun eigen gedrag.

In overeenstemming met de uitkomsten uit veel literatuur blijkt dat 54% van de jongeren zich zorgen maakt over de natuur.

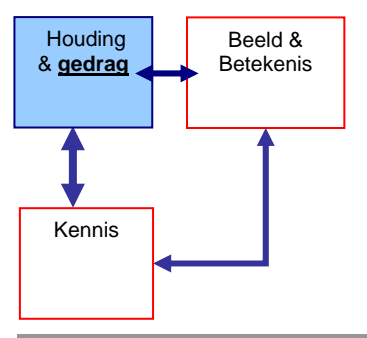
Verder geeft 73% van de jongeren aan dat zij zelf van mening is dat ze goed voor de natuur zorgt. Hun acties blijken zich echter, op basis van de bevindingen uit het kwalitatieve onderzoek, in de meeste gevallen te beperken tot slechts kleine aanpassingen in hun dagelijks leven - zoals bijvoorbeeld het scheiden van afval, energie zuinig omgaan met elektrische apparaten en het gebruik maken van spaarlampen. De grote en meer effectieve maatregelen en acties zijn in hun ogen meer iets voor de 'gevestigde orde', omdat ze van mening zijn dat zij zelf slechts een minimale invloed kunnen uitoefenen op het geheel.

- ➔ Geef jongeren duidelijke handvatten en voorbeelden van kleine aanpassingen die zij in hun dagelijks leven kunnen toepassen en laat hen zien dat hun individuele bijdrage wel degelijk effect heeft op natuur in het algemeen. Denk aan voor jongeren aansprekende commercials - uitgezonden op bijvoorbeeld National Geographic- waarin diverse ideeën/ tips worden aangedragen door een voor hen aansprekende figuur (leeftijdsgenoot of een aansprekende bekende artiest). Zo is een succesvolle mediacampagne: Nuon 'Power Youri', waarbij Youri en zijn broertje Sven jongeren met een knipoog, middels diverse energiebesparingtips, tot energiebewust gedrag aanzetten.
- ➔ Maak jongeren tevens deelgenoot van de zorgen die het ministerie van LNV heeft, zoals het bijvoorbeeld het feit dat er steeds minder vrijwilligers zijn die bereid zijn om het ministerie te ondersteunen bij natuurbehoud. Biedt hen tevens eenvoudige oplossingen om af en toe mee te helpen; denk hierbij aan acties die via school georganiseerd worden, waarbij jongeren zich kunnen inschrijven om een dag in het weekend mee te helpen. Op deze manier wordt tevens ingespeeld op hun behoefte om veel tijd met vrienden door te brengen.

Hoe vaak zijn jongeren gemiddeld buiten en waarom wel / niet?

Conclusie: Jongeren hebben een voorkeur voor buitenspelen / buiten zijn. 84% van de jongeren zegt in de zomer minimaal 2 uur per dag buiten te zijn.

De algemene indruk bestaat dat jongeren meer tijd besteden aan activiteiten binnenshuis (computeren en tv kijken) dan buitenshuis. De aandacht voor de natuur zou dan ook zwaar te lijden hebben onder de tijd die zij binnenshuis doorbrengen.

Op basis van onze resultaten uit het kwantitatieve onderzoek kunnen we concluderen dat gemiddeld 84% van de jongeren in de zomer 2 uur of meer per dag buiten doorbrengt en in de winter 21% van de jongeren.

Het al dan niet buitenspelen is afhankelijk van een aantal factoren. Op basis van de bevindingen uit de literatuur, het kwalitatieve en kwantitatieve onderzoek kunnen we de volgende triggers en barriers formuleren:

Triggers:

- Stimulans ouders.
- Stimulans school.
- Lidmaatschap van scouting of buitensportclubs.
- Vrienden in de buurt die buitenspelen.
- Groen in de omgeving.
- Stimulerende plekken om activiteiten te ondernemen met vrienden (zowel actief als ‘passief’ rondhangen).

Daarnaast blijkt ook het type kind -de rauwers / douwers zijn meer buiten te vinden- en het weer/tijdstip van het jaar van invloed: mooi weer en langer licht buiten nodigen uit meer tijd buiten door te brengen.

Barriers:

- Aanwezigheid van ‘enge mensen’ (ongure types en groepen jongeren) of teveel druk verkeer.
- Leuke en beschikbare alternatieven om binnen te blijven (tv, internet).
- (Slecht weer en donker).

➡ Zoals uit het onderzoek blijkt is de aanwezigheid van groen in de omgeving een zeer belangrijke stimulans om buiten te spelen / zijn. Ons inziens ligt hier dan ook een belangrijke taak voor de overheid: breng het groen naar jongeren toe en maak het mogelijk dat er voldoende groen / natuur toegankelijk en beschikbaar is voor dagelijkse activiteiten. Speel hierbij in op het feit dat jongeren veel tijd buiten doorbrengen (en dit leuk vinden!):

- Voor jongeren jonger dan 12 jaar: veilige en groene speelplekken.
- Voor jongeren ouder dan 13 jaar: groene ‘hangplekken’.

➡ Belangrijk hierbij is dat de groene speel- / hangplekken als veilig worden ervaren (zonder druk verkeer / ‘enge mensen’). Hierbij zou het ministerie diverse mogelijkheden kunnen onderzoeken waarbij toezicht gehouden wordt door ofwel de ouders, scholen, buurtbewoners en /of politie.

➡ Het onderzoek toont aan dat de stimulans van ouders van grote invloed is op het buitenspelen en aanwezig zijn in de natuur. Met behulp van diverse communicatie-uitingen richting ouders kan hen het belang en de voordelen van buitenspelen duidelijk gemaakt worden, waardoor zij wellicht net die stimulans krijgen om hun kinderen naar buiten te sturen om te spelen in plaats van binnen rond te laten hangen.

➡ Het voorgaande geldt eveneens voor scholen. Het is eveneens belangrijk om hen te ondersteunen jongeren buiten te laten spelen (zoals bijvoorbeeld: groene schoolpleinen en speciale ‘buitengymlessen’)

Hoe vaak zijn jongeren in de natuur?

Stelling: 70% van de jongeren geeft aan nooit of hooguit één keer per jaar 'in de natuur' te komen

Conclusie: 79% van de jongeren komt minimaal één keer per maand 'in de natuur'.

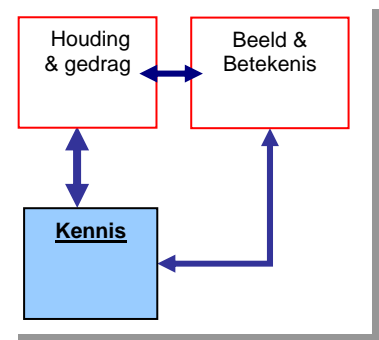
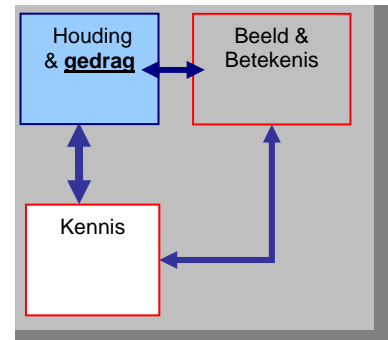
Het beeld dat 70% van de jongeren hooguit één keer per jaar in de natuur komt, lijkt op basis van de resultaten van het kwantitatieve onderzoek niet te kloppen:

- Activiteiten als 'wandelen in het bos of op het strand', 'wandelen in een park' en 'een fietstocht in de omgeving' worden door bijna de helft van de jongeren minimaal 1x per maand ondernomen.
  - 79% van de jongeren onderneemt verder minimaal één keer per maand activiteiten behorend tot de door ons geformuleerde set van 'natuuractiviteiten': wandelen in het bos, wandelen in het park, een fietstocht maken in de omgeving, hutten bouwen, dagje naar het strand gaan, eigen tuintje verzorgen, scouting / verkennerij, ouders meehelpen in de tuin, bezoek aan dierentuin of kinderboerderij.
  - 44% van de jongeren onderneemt deze 'natuuractiviteiten' minimaal een keer per week.
- ➔ Aangezien de aanwezigheid van vrienden een belangrijke stimulans vormt om buiten te zijn / zich in de natuur te begeven, zien we kansen in het ondersteunen van clubs die buitenactiviteiten met jongeren ondernemen. Een mogelijk thema zou kunnen zijn: 'met je (nieuwe) vrienden er op uit'.

Hoe staan jongeren tegenover kennis over natuur?

Conclusie: Een groot deel van de jongeren vindt het leuk om dingen te weten over de natuur. Met name inzicht in de leefwereld van dieren lijkt jongeren aan te spreken. De manier waarop de informatie wordt aangeboden is relevant: jongeren moeten niet het gevoel krijgen 'iets te moeten leren'.

Op basis van de bevindingen uit de literatuur en het kwalitatieve onderzoek blijkt dat de behoefte van jongeren aan kennis gestimuleerd kan worden door de manier waarop hen informatie wordt aangeboden. Zij geven sterk de voorkeur aan een meer 'ervaringsgerichte manier van leren', waarbij ze door eigen ervaringen inzicht krijgen in de natuur (in plaats van 'droog leren' van oninteressante feiten). Deze ervaring kan zowel opgedaan worden door de natuur in te gaan als door het kijken naar natuurfilms. Ook geven jongeren

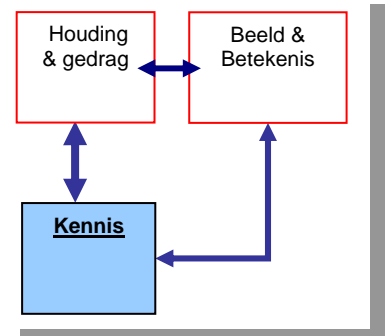

aan het interessant te vinden inzicht te krijgen in het leven van specifieke dieren of planten.

- ➔ Het is belangrijk dat de interesse van jongeren wordt bevredigd. Het ministerie van LNV kan hierop inspelen door zowel de ouders als scholen te ondersteunen in hun taak om de interesse van jongeren in de natuur te voeden. Hierbij kan gedacht worden aan het aanbieden van speciale informatiepakketten (voorzien van bijvoorbeeld films, spelletjes of tijdschriften) met aansprekende informatie over dieren en planten en tips / spelletjes, waarmee jongeren en scholen/ ouders op een leuke en eenvoudige manier gezamenlijk activiteiten kunnen ondernemen in de natuur (in hun eigen omgeving). Hierbij dient het aangeboden aan te sluiten bij het ‘ervaringsgerichte leren’ van jongeren.
- ➔ Aangezien het belangrijk is dat natuuronderwijs op een inspirerende manier wordt aangeboden, zijn wij van mening dat scholen hierin ondersteund dienen te worden. Bied hen handvatten om de natuurlessen leuker te maken. Zo kan bijvoorbeeld gedacht worden aan natuurlessen die zich buiten afspelen, ‘werkweken’ waarbij jongeren op de middelbare school een week de natuur in gaan of het gebruik van natuurfilms tijdens de lessen in de klas.
- ➔ Om het kennisniveau van jongeren te vergroten, zou het ministerie van LNV verder kunnen inspelen op de behoefte van jongeren jonger dan 12 jaar om te sparen en te verzamelen. Hierbij kan gedacht worden aan het aanbieden van bijvoorbeeld kaartjes met daarop afbeeldingen en achtergrondinformatie over dieren en planten. Denk hierbij aan de voetbal- of pokémonkaartjes.

Conclusie: TV, ouders en school blijken de belangrijkste informatiebronnen over natuur te zijn.

78% van de jongeren geeft aan in meer of mindere mate informatie over natuur tot zich te nemen. Uit zowel het kwantitatieve onderzoek als het kwalitatieve onderzoek komen TV, ouders en school naar voren als belangrijkste informatiebronnen.

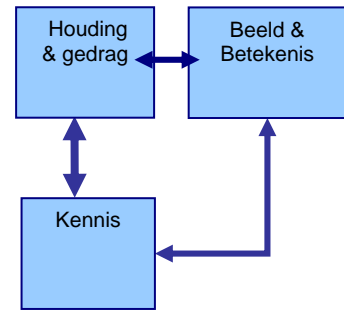
- ➔ Jongeren geven aan vaak naar ‘National Geographic’ te kijken. Het ministerie zou hier gebruik van kunnen maken door bijvoorbeeld haar boodschappen / commercials op deze zender aan te bieden.
- ➔ Inspelend op het feit dat jongeren geïnteresseerd zijn in het leven in de natuur (dus hoe leven dieren in het wild), zou het ministerie er ook voor kunnen kiezen om een ‘natuur-soap’ te ontwikkelen / subsidiëren. Hierbij valt te denken aan bijvoorbeeld:
  - een tv-soap (zoals ‘de familie stokstaart’) die wordt uitgezonden op National Geographic of één van de commerciële zenders (bij voorkeur in het begin van de avond op een zender die volgt na de uitzendingen van Jetix en Nickelodeon, waardoor jongeren uit een brede leeftijdsgroep bereikt worden).

- (Postbus 51) informatie in de vorm van (foto-)strips.

Welke jongerensegmenten zijn er te onderscheiden op basis van het onderzoek?

Conclusie: Er zijn 4 jongerensegmenten te onderscheiden als het gaat om de houdings- en gedragsvariabelen:

- natuur latenten
- natuur geïnteresseerden
- natuur gematigden
- natuur actieven

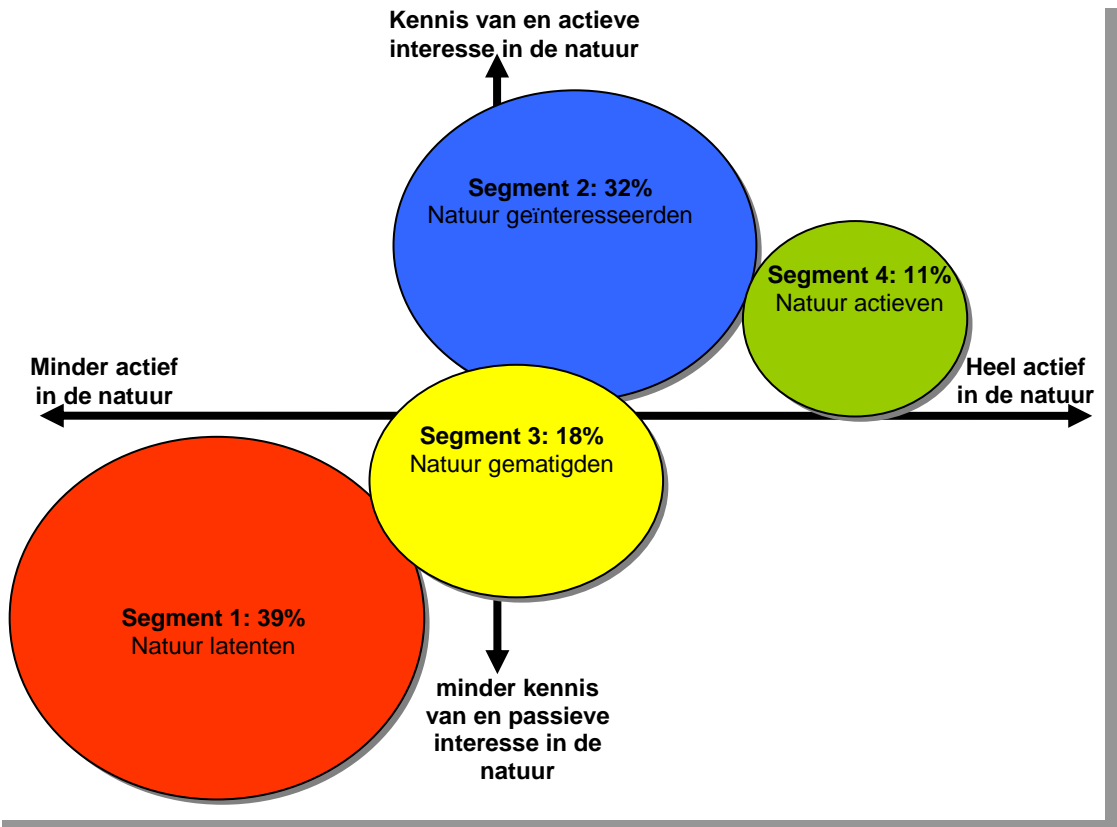
Op basis van diverse analyses uitgevoerd op de kwantitatieve gegevens, blijken de volgende factoren / actoren bepalend te zijn voor de natuurbeleving van jongeren:

- Stimulans door omgeving: school én ouders.
- Wonen in een huis met tuin in een groene omgeving.
- Leeftijd en opleidingsniveau: hoe ouder het kind en / of hoe hoger het opleidingsniveau, hoe minder vaak zij 'natuuractiviteiten' ondernemen.

Factoren als sociale klasse van de ouders, regio, allochtoon/ autochtoon en geslacht van de jongere blijken een minimale invloed op de natuurbeleving te hebben.

Op basis van diverse houdings- en gedragsvariabelen kunnen we de volgende 4 segmenten onderscheiden:

Overzicht van de belangrijkste kenmerken van de segmenten:

	Segment 1: Natuur latenten	Segment 2: Natuur geïnteresseerden	Segment 3: Natuur gematigden	Segment 4: natuur-actieven
Leeftijd	Met name jongeren die ouder zijn dan 13 jaar (80% 13 jaar en ouder)	62% 12 jaar en jonger	54% 13 jaar en ouder	Met name jongeren die jonger zijn dan 12 jaar (73% 12 jaar en jonger)
Opleidingsniveau	Basisschool: 16% Vmbo /mbo: 19% HBO/ HAVO: 23% VWO/ Universiteit: 41%	Basisschool: 56% Vmbo/ mbo: 8% HBO/ HAVO: 15% VWO/ Universiteit: 20%	Basisschool: 43% Vmbo/ mbo: 17% HBO/ HAVO: 17% VWO/ Universiteit: 23%	Basisschool: 68% Vmbo/ mbo 13% HBO/ HAVO: 11% VWO/ Universiteit: 9%
Stimulans ouders	Minst actief	Redelijk actief	Matig actief	Meest actief
Stimulans school	Minst actief	Redelijk actief	Redelijk actief	Meest actief
Woonomgeving & type huis	55% huis met tuin, veel groen in wijk	64% huis met tuin, veel groen in wijk	59% huis met tuin, veel groen in wijk	74% huis met tuin, veel groen in wijk
Zelf vergaren van kennis over natuur	Weinig actief	Actief	Matig actief	Actief
Frequentie in de natuur?	Minimaal 1x per maand: 62% Minimaal 1x per week: 25%	Minimaal 1x per maand: 90% Minimaal 1x per week: 51%	Minimaal 1x per maand: 82% Minimaal 1x per week: 43%	Minimaal 1x per maand: 100% Minimaal 1x per week: 90%

De indeling van de doelgroep jongeren in segmenten maakt duidelijk dat naarmate jongeren ouder worden en het opleidingsniveau toeneemt, zij minder vaak in de na-

tuur komen en minder actief kennis over de natuur tot zich nemen. Dit is mede te verklaren doordat:

- De invloed en stimulans van zowel ouders als school afnemen naarmate de jongere ouder wordt.
  - Er minder tijd beschikbaar blijft voor natuur vanwege de tijd die men besteedt aan school (zowel het maken van huiswerk, de reistijd van en naar school) en aan het onderhouden van sociale contacten (in tegenstelling tot jongeren jonger dan 12 jaar bij wie de sociale contacten vaak worden onderhouden via het ‘buitenspelen’).
- Gezien het effect dat de stimulans door school heeft op de natuurbeleving van jongeren, is het belangrijk dat het natuuronderwijs niet stopt na de basisschool, maar voortgezet wordt in het voortgezet onderwijs, op hogescholen en universiteiten. We zien met name een verminderde interesse/ activiteit ontstaan bij jongeren met een hoger opleidingsniveau: de ‘natuur latenten’ zijn voor 41% jongeren van het VWO / de Universiteit. Aangezien deze jongeren veel tijd (moeten) besteden aan studeren, zijn wij van mening dat stimulans via extra ‘natuurlessen’ weinig zin zal hebben, maar verwachten wij dat door de school georganiseerde natuuractiviteiten (die dienen ter ontspanning en om samen te zijn met vrienden/ klasgenoten) meer effect zullen hebben.
- Ook zou het ministerie van LNV jongeren ‘rechtstreeks’ kunnen aanspreken middels diverse communicatiekanalen en activiteiten afgestemd op verschillen in leeftijd, opleidingsniveau en interesse. Hieronder volgen enkele opties:
- **Communicatie:** Benadruk met name de waarden en benefits die natuur jongeren kan bieden; zie ook de aanbeveling onder het deel ‘betekenis’. Indien het ministerie gebruik maakt van communicatie via tv (wat het meest gebruikte medium door jongeren is) sluit dan aan bij de door jongeren veel gebruikte tv-zenders: Jetix & Nickelodeon (door jongeren tot 12 jaar) en de diverse RTL-zenders (door jongeren ouder dan 12 jaar).
  - **Activiteiten:** Voor jongeren vanaf 13 jaar is het erg belangrijk om veel contact met vrienden te onderhouden en samen (passieve of actieve) activiteiten te ondernemen. Bied aansprekende mogelijkheden en handvatten om samen met vrienden activiteiten in de natuur te ondernemen. Hierbij kan gedacht worden aan bijvoorbeeld het aanbieden van (relatief goedkope) natuurvakanties, waaraan jongeren met een groep vrienden kunnen deelnemen. Ook het stimuleren om samen met vrienden de handen uit de mouwen te steken in de natuur (vrijwilligerswerk) is een optie. Belangrijk is wederom dat de communicatie aansluit bij de belevingswereld van deze jongeren → samen met vrienden iets doen en uitgedaagd worden door de natuur.

P17188
BIJLAGES

INHOUDSOPGAVE

BIJLAGE I: BEGRIPPENLIJST	4
BIJLAGE II: BEVINDINGEN UIT DE LITERATUUR	6
Par. 1 Inleiding	6
Par. 2 Beeld van natuur	6
2.1 Welke beelden en associaties hebben jongeren bij natuur?	6
2.2 Welke activiteiten verstaan jongeren onder natuur?	8
Par. 3 Betekenis van natuur	8
Par. 4 Houding ten aanzien van natuur	11
4.1 Hebben jongeren belangstelling voor de natuur?	11
4.2 Zijn jongeren bang in / voor de natuur?	11
4.3 Zijn jongeren bereid iets voor de natuur te doen?	12
Par. 5 Gedrag ten aanzien van natuur	14
5.1 Hoe vaak zijn jongeren gemiddeld buiten en waarom wel / niet?	14
5.2 Hoe vaak zijn jongeren aanwezig in de natuur	15
Par. 6 Kennis	16
6.1 Hoe staan jongeren tegenover kennis over de natuur?	16
BIJLAGE III: GERAADPLEEGDE LITERATUUR	18
BIJLAGE IV: ONDERZOEKSAANPAK EN VERANTWOORDING	20
Par. 1 Kwalitatief onderzoek	20
1.1 Onderzoeksaanpak kwalitatief onderzoek	20
1.2 Steekproef kwalitatief onderzoek	21
Par. 2 Kwalitatief onderzoek	22
2.1 Onderzoeksaanpak Kwantitatief onderzoek	22
2.2 Steekproef kwantitatief onderzoek:	24
Par. 3 Algemeen	25
BIJLAGE V: GESPREKSLEIDRAAD KWALITATIEF ONDERZOEK	26

BIJLAGE VI: VRAGENLIJST BEHOREND BIJ KWALITATIEF ONDERZOEK	32
BIJLAGE VII: VRAGENLIJST KWANTITATIEF ONDERZOEK	43
BIJLAGE VIII: TOELICHTING LEEFTIJDSEGMENTATIE	52
BIJLAGE IX: TOELICHTING KINDTYPEN	56
BIJLAGE X: TOELICHTING OUDERTYPEN	57
BIJLAGE XI BEWERKTE DATA (EN CORRELATIES!),	59
BIJLAGE XII: IPM BRANDPROFILER	60

BIJLAGE I: BEGRIPPENLIJST

Het gebruik van begrippen

- ‘Groene natuur’: hieronder wordt verstaan planten, bloemen, weilanden, gras en bomen
- ‘Natuur dichtbij’: natuur die te vinden is in de directe leefomgeving van de jongeren, zoals bijvoorbeeld eekhoorns, insecten, reeën en herten, koeien en paarden, paddenstoelen, vlinders en konijnen
- ‘Exotische natuur’: natuur die men kent van tv of internet (en niet uit de eigen directe leefomgeving), zoals bijvoorbeeld slangen, haaien, beren, dolfinen, krokodillen en tijgers
- ‘Abstracte natuur’: hieronder worden natuurlijke elementen verstaan als frisse lucht, zon, sterren, CO₂, WNF, Biologie, aarde en water
- Groene leefomgeving = antwoord categorie 1 en 3 van vraag G4 (zie bijlage VII: kwantitatieve vragenlijst) → veel gras, struiken en bomen in de buurt
- Minder groene leefomgeving = antwoord categorie 2 en 4 van vraag G4 (zie bijlage VII: kwantitatieve vragenlijst) → niet veel gras, struiken en bomen in de buurt.
- Set van natuuractiviteiten: activiteiten waarvan wij het gevoel hebben dat deze behoren tot activiteiten die in de natuur plaatsvinden, deels activiteiten die in de literatuur worden beschouwd als zijnde ‘natuuractiviteiten’, aangevuld met ons eigen inzicht, mede gebaseerd op de uitkomsten van het kwalitatieve onderzoek. Onder de set van ‘natuuractiviteiten’ verstaan we de volgende activiteiten:
  - wandelen in het bos;
  - wandelen in het park;
  - een fietstocht maken in de omgeving;
  - hutten bouwen;
  - dagje naar het strand gaan;
  - eigen tuintje verzorgen;
  - scouting / verkennerij;
  - ouders meehelpen in de tuin;
  - bezoek aan dierentuin of kinderboerderij
- Rauwer / douwer: kinderen die het leuk vinden lichamelijk actief bezig te zijn (zie vraag G1 bijlage VII: kwantitatieve vragenlijst)
- Meer of mindere mate stimulans ouders = aantal verschillende manieren waarop ouders hun kinderen stimuleren (zie vraag G3 bijlage VII: kwantitatieve vragenlijst):
  - weinig stimulans → als op 4 of minder verschillende uitspraken met ‘eens’ is geantwoord
  - veel stimulans → als op 5 t/m 8 verschillende uitspraken met ‘eens’ is geantwoord

- Meer of mindere mate stimulans school: = aantal verschillende manieren waarop school stimuleert (zie vraag G5 bijlage VII: kwantitatieve vragenlijst):
  - weinig stimulans → als op 3 of minder verschillende uitspraken met 'eens' is geantwoord
  - veel stimulans → als op 4 t/m 6 verschillende uitspraken met 'eens' is geantwoord.

BIJLAGE II: BEVINDINGEN UIT DE LITERATUUR

Par. 1 Inleiding

In deze bijlage worden de belangrijkste bevindingen uit de literatuurstudie weergegeven, voor zover deze van invloed zijn geweest op de geformuleerde stellingen.

Hierbij hanteren we dezelfde opzet zoals die in hoofdstuk III is gehanteerd, om vergelijking van de bevindingen uit de literatuur en de bevindingen uit het door ons uitgevoerde kwalitatieve en kwantitatieve onderzoek mogelijk te maken.

We gaan hierbij uit van een geformuleerde stelling, gevolgd door de belangrijkste bevindingen uit de literatuur die inspelen op de geformuleerde stelling.

Par. 2 Beeld van natuur

Wat is natuur?

In de literatuur vinden we uiteenlopende definities van natuur. Hieruit blijkt dat natuur voor iedereen weer iets anders kan zijn en afhankelijk is van de beelden die men zich er zelf van heeft gevormd op basis van directe en indirecte natuurervaringen. De meest brede definitie van natuur is geformuleerd in het boek van Richard Louv¹: 'alles dat niet door mensenhanden is gemaakt'

2.1 Welke beelden en associaties hebben jongeren bij natuur?

Stelling:

De associaties die jongeren hebben bij natuur is voornamelijk gebaseerd op beelden die betrekking hebben op de 'groene natuur'. Hierbij valt te denken aan: planten, bloemen, gras en bomen

Celine van den Boorn² geeft op basis van haar onderzoek aan dat de natuur door jongeren in de leeftijd van 10-13 jaar het meest wordt gezien als 'groene natuur': planten, bloemen, gras en bomen, weilanden en stedelijk groen. Dieren en niet levende natuur zoals bergen volgen hierna, evenals 'abstracte' natuurbegrippen als regen, lucht, water en associaties met tropische natuur.

Vergelijkbare resultaten volgen uit het onderzoek van De Witt³ waarbij geïnterviewde kinderen ook het meest 'groene natuur' (bomen, bos en planten) en 'levende na-

¹ Richard Louv: Het laatste kind in het bos. Hoe we onze kinderen weer in contact brengen met de natuur, 2005

² Celine van den Boorn: Boomhut of chatroom. Een onderzoek naar de natuurinteresse van Nederlandse kinderen in 2006 en 20 jaar eerder, doctoraalscriptie, culturele antropologie / sociologie der Niet-westerse samenlevingen, Vrije Universiteit Amsterdam. Amsterdam oktober 2007 → onderzoek onder 325 leerlingen uit groep 7 en 8, leeftijd 10-13 jaar

³ Annick de Witt: Van vervreemding naar verantwoordelijkheid. Over jongeren & natuur. Een onderzoek naar aanleiding van de vergrijzing van vrijwilligers in natuur- en milieuorganisaties. Den Haag: Ministerie van LNV, 2005.

tuur' (dieren) noemen. 'Kinderen verwijzen eigenlijk altijd naar bomen en het bos, en slechts zelden naar bijvoorbeeld rivieren, meertjes en de zee – wat toch opvallend is in een waterrijk land als Nederland'. Zij geeft in haar onderzoek aan dat onder kinderen verwarring heerst of de 'niet levende natuur' tot natuur behoort. Desondanks plaatsen kinderen deze natuur over het algemeen niet buiten de natuur wanneer je hen er naar vraagt. 'Kinderen uit groep acht lijken een wat ruimer natuurbegrip te hebben; associërend op het begrip natuur noemen zij vaker elementen als 'stenen' vulkanen en bergen en de wind en een enkeling zegt zelfs 'eigenlijk is alles wel natuur, alles komt wel van de natuur'

Stelling:

Het beeld dat jongeren uit een 'minder groene' omgeving hebben van de natuur is voornamelijk gebaseerd op indirecte natuurervaringen (bijvoorbeeld tv en internet). Hierdoor zullen zij de natuur meer associëren met meer 'abstracte' en 'exotische' natuur.

Over het algemeen bestaat het gevoel dat jongeren ver van de natuur af staan. De angst bestaat dat hun beeld van de natuur dan ook voornamelijk is ingevuld op basis van de beelden die men kent van tv of internet (exotische dieren of planten en oerwouden) in plaats van natuurbeelden uit de eigen omgeving. Dit zou met name het geval zijn onder jongeren die weinig groen in hun eigen leefomgeving hebben.

Celine van den Boorn⁴ merkt in haar onderzoek een verschil op tussen plattelandsjongeren en jongeren uit de grote stad. 'Kinderen van het platteland noemen vooral concrete natuur uit hun woonomgeving, terwijl kinderen uit de meest stedelijke omgeving de meest abstracte associaties (als water, lucht en bergen) hebben met natuur'.

Ook uit het onderzoek van Annick de Witt blijkt dat er verschillen zijn in de manier waarop kinderen over natuur praten en denken, samenhangend met hun omgeving van opgroeien. Kinderen uit een meer stedelijk gebied (Nijmeegse buitenwijk) refereren vaker aan natuur als niet-alledaags, iets exotisch bijna, wat ze gedeeltelijk slechts kennen via tv, dierentuin of natuurpark. De kinderen uit een bosrijk dorp hebben het juist over 'mijn bos' en refereren meer aan ervaringen van direct contact en minder aan secundaire bronnen als tv en internet.

---

4 Celine van den Boorn: Boomhut of chatroom. Een onderzoek naar de natuurinteresse van Nederlandse kinderen in 2006 en 20 jaar eerder, doctoraalscriptie, culturele antropologie / sociologie der Niet- westerse samenlevingen, Vrije Universiteit Amsterdam. Amsterdam oktober 2007 → onderzoek onder 325 leerlingen uit groepen 7 en 8, leeftijd 10-13 jaar

2.2 Welke activiteiten verstaan jongeren onder natuur?

Jana Verboom⁵ merkt op dat jongeren ‘een hele schrale voorstelling van natuur hebben’. ‘Als het een beetje groen is, heet het al gauw natuur: een sportveld, een buitenbad, een plantsoentje. Meer groen zien kinderen niet’. Deze uitspraak impliceert dat het beeld dat jongeren van natuur hebben voornamelijk gebaseerd is op de beperkte natuurervaringen die jongeren in hun eigen omgeving hebben.

Par. 3 Betekenis van natuur

Stelling:

Spelen in een natuurlijke omgeving stimuleert de creativiteit en fantasie.

Richard Louv beschrijft in zijn boek diverse theorieën en onderzoeken die aantonen dat de aanwezigheid van natuurlijke elementen in de omgeving de creativiteit en fantasie van kinderen stimuleert. Zo omschrijft Louv de theorie van Simon Nicholson (architect uit Cambridge) als volgt: ‘voor iedere omgeving geldt dat de mate waarin vindingrijkheid en creativiteit kunnen worden ontplooid en ontdekkingen kunnen worden gedaan, recht evenredig is met het aantal en soort variabelen dat in die woonomgeving te vinden zijn. Speelgoed dat uit ‘losse elementen’ bestaat, is niet vast omlijnd. Kinderen kunnen het speelgoed op allerlei verschillende manieren gebruiken en met behulp van hun eigen verbeeldingskracht en creativiteit met andere elementen combineren. Een karakteristieke lijst van losse elementen voor een natuurlijke speelplek omvat onder meer: water, bomen, struiken, bloemen, hoog gras, een vijver met daarin allerlei dieren en andere levensorganismen, zand, plaatsen waar je in, op of onder kunt zitten, en landschapselementen die beschutting en uitzicht bieden. Buiten die speelplek, in de bossen, velden en bij beekjes zijn die elementen nog minder vastomlijnd, waardoor ze nog meer tot de verbeelding spreken’.

Stelling:

Jongeren vinden de natuur saai en weinig uitdagend.

De genoemde stelling wordt met name gevoed door het rapport ‘Een andere kijk op groen’⁶. Hierin wordt gesteld dat jongeren veel minder emotioneel betrokken zijn bij de natuur dan volwassenen. ‘Ze vinden natuur veel minder aantrekkelijk en indrukwekkend dan veel volwassenen. Ze vinden natuur saaier en niet zo geschikt als de omgeving waarin je de dagelijkse drukte even kunt vergeten en tot ontspanning kunt

---

⁵ Jana Verboom (Onderzoeker Jana Verboom in “Buiten, dat moet je ontdekken. Een essay over kinderen en natuur”, Staatsbosbeheer, 2004) → onderzoek onder 420 scholieren in de leeftijd van 15-18 jaar

⁶ Een andere kijk op groen. Beleving van natuur en landschap in Nederland door allochtonen en jongeren, A.E. Buijs, F. Langers en S. De Vries, (2006). Wageningen: Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOT-rapport 24

komen'. 'Jongeren blijken de Nederlandse natuur saai en weinig uitdagend te vinden'.

Stelling:

Natuur heeft positieve effecten op de gezondheid en het welbevinden van mensen.

Annick de Witt omschrijft in haar rapport dat 'empirisch onderzoek keer op keer aantoonde dat contact met de natuur een heilzame werking op de mens heeft. Zo blijkt bijvoorbeeld dat zelfs minimale ervaringen in de natuur directe en lange termijn stress en ziekten kunnen verminderen, patiënten voor en tijdens operaties kunnen kalmeren en genezing na operaties kunnen bespoedigen. Wonen en werken in de nabije omgeving van natuur blijkt niet alleen een positieve invloed te hebben op de gezondheid, maar ook op de mate van tevredenheid (met de situatie thuis, op het werk en het leven in het algemeen). Dergelijke bevindingen attenderen ons ook op de economische waarde van groen: gezondere en gelukkigere burgers leveren over het algemeen een productievere bijdrage aan de samenleving en kosten minder'.

Ook het AD omschrijft in een artikel⁷ de positieve effecten die zijn gemeten naar aanleiding van een succesvol project in het Engelse Newcastle. 'De deelnemers boekten gezondheidswinst. "De mensen kregen geen pillen maar natuur. Bloeddruk, cholesterol en gewicht gingen omlaag", zegt gezondheidsonderzoeker Hilary Snowden van Northumbria University'.

Richard Louv⁸ beschrijft in zijn boek diverse onderzoeken die aantonen dat de natuur een positief effect heeft op jongeren. Zo zou de natuur jongeren geconcentreerder en meer tevreden maken en zijn depressies, overgewicht, stress en ADHD de gevolgen van 'het natuurtekortsyndroom'.

In de Telegraaf⁹ wordt een nog niet gepubliceerd onderzoek van de Universiteit Utrecht in samenwerking met natuurstichting 'de Kleine Aarde' onder leiding van Kris van Koppen beschreven. In dit onderzoek werden positieve effecten gemeten bij kinderen die drie dagen intensief in de natuur doorbrachten. Meer dan 300 basisschoolkinderen uit groep 5 en 6 deden mee aan een onderzoek betreffende houding, kennis en gedrag ten opzichte van natuur. 'Na afloop konden de scholierjes bomen benoemen, leefplekken aanwijzen en wisten ze meer over voedsel van dieren en planten. De angst voor spinnen, stilte of duisternis verdween ook als sneeuw voor de zon'. 'Onverwacht is ook nog een positief sociaal effect ontstaan, aldus Kris van Koppen: 'de leraren noemen de sfeer in de klas beter en er wordt minder ruzie gemaakt. Moeilijke kinderen kunnen opeens heel lief met een rupsje in de weer zijn en drukke leerlingen bloeien helemaal op omdat ze hun energie kwijt kunnen'.

---

⁷ AD Haagse Courant: 'Te dikke mensen het bos in op doktersrecept' 8-10-2007 (Bart van Eldert)

⁸ Richard Louv: Het laatste kind in het bos. Hoe we onze kinderen weer in contact brengen met de natuur, 2005

⁹ Telegraaf: 'Angst verdwijnt, respect en kennis nemen toe: kind bloeit op in natuur' 19-4-2007 (Ariane Mantel, Utrecht)

Stelling:

Jongeren uit een ‘niet groene omgeving’ hebben minder direct contact met de natuur en maken zich meer zorgen over de natuur dan jongeren die wonen in een ‘groene omgeving’.

In de literatuur vinden we diverse aanwijzingen dat jongeren zich zorgen maken over de natuur.

Zo geeft Celine van den Boorn¹⁰ in haar rapport aan dat driekwart van de onder-vraagde kinderen zich wel eens zorgen maakt over het milieu in de wereld, waarbij stadskinderen zich iets meer zorgen maken over het milieu dan dorpskinderen.

Annick de Witt bevestigt eveneens bovengenoemde stelling en geeft er tevens een plausibele verklaring voor: ‘...bij de vraag is wederom het verschil tussen de stads-kinderen en dorpskinderen opvallend. Waar de stadskinderen uitgebreid zijn in hun uitlating over milieuproblemen (inclusief terminologie als ‘broeikas-effect’) lijken de dorpskinderen hier een veel beperktere voorstelling van te hebben, ondanks dat zij gebruik maken van dezelfde informatiebronnen zoals bijvoorbeeld het jeugdjournaal. Deze laatste kinderen denken bij milieuproblemen vooral aan het kappen van bomen en vervuiling en zwerfafval (in het bos), dat wil zeggen: problemen die zeer direct op hun eigen omgeving betrekking hebben. Dit verschil zou verklaard kunnen worden doordat de stadskinderen vaker direct geconfronteerd worden met negatieve milieu-effecten in hun eigen omgeving. Waar zij opgroeien is niet alleen minder natuur, maar zijn ook meer auto’s, wegen en vervuilende fabrieken. Daarnaast kan het ook zijn dat de ouders van deze kinderen sterker of meer geëmotioneerd reageren op der-gelijk nieuws, omdat zij zich daar minder makkelijk voor kunnen afsluiten dan men-sen die in een zeer bosrijke omgeving wonen. Het is mogelijk dat kinderen daarom gevoeliger zijn voor informatie over olierampen, vervuilende fabrieken, het broei-kas-effect en uitlaatgassen’.

In Young Mentallity 06/07¹¹ wordt vermeld dat de ‘zorg over de natuur’ wordt ge-zien als een van de drie grootste zorgen van jongeren: ‘Jongeren worden vaak gezien als een groep die vooral gericht is op het zo snel mogelijk bevredigen van de eigen behoeften. Opvallend is het dus dat een van de grootste zorgen van jongeren niet zozeer hun eigen beslommeringen betreft, maar een veel groter maatschappelijk pro-bleem, namelijk dat er teveel natuur verdwijnt in Nederland. Maar liefst 65 % van de jongeren van 8-18 jaar geeft aan zich daar zorgen over te maken. Ze hebben de afge-lopen jaren het landschap steeds meer zien veranderen en verstedelijken. Vooral wanneer dit hun eigen leefomgeving betreft maken ze zich daar zorgen over. In hun

---

¹⁰ Celine van den Boorn: Boomhut of chatroom. Een onderzoek naar de natuurinteresse van Neder-landse kinderen in 2006 en 20 jaar eerder, doctoraalscriptie, culturele antropologie / sociologie der Niet- westerse samenlevingen, Vrije Universiteit Amsterdam. Amsterdam oktober 2007

¹¹ Young Mentallity 05/06: de verhalen achter de cijfers, Sanoma uitgevers, Young, Young Works en Motivaction

directe omgeving wordt er vaak volop gebouwd en zien ze bossen, plassen en parken verdwijnen ten koste van nieuwe infrastructuur, kantoorgebouwen en woonwijken. Jongeren in de drie grootste steden en de rest van het westen evenals jongeren uit het noorden scoren hierop iets hoger’.

Par. 4 Houding ten aanzien van natuur

4.1 *Hebben jongeren belangstelling voor de natuur?*

Stelling
Jongeren hebben weinig interesse in de natuur

Een van de conclusies uit het onderzoek van Celine van den Boorn is dat de natuurinteresse de afgelopen 20 jaar sterk is afgenomen. De redenen hiervoor worden in het persbericht naar aanleiding van haar rapport als volgt omschreven:

‘Kinderen komen nog maar de helft zo vaak in de natuur en blijven er korter. Dit is met name het gevolg van het toegenomen gebruik van televisie, spelcomputer en internet, de verminderde toegang tot de natuur in de woonomgeving en de afgenomen aandacht voor natuur bij ouders en basisscholen. De afname van de natuurinteresse bij kinderen is merkbaar bij alle onderzochte factoren, zoals de invloed van media, woonomgeving, school en ouders. Kinderen komen minder in contact met de natuur omdat zij meer tijd besteden aan televisie, spelcomputer en internet. Een ruime meerderheid van de kinderen besteedt hieraan zelfs minimaal twee uur per dag. Ook is de hoeveelheid natuur in de woonomgeving en de veiligheid daarvan afgenomen waardoor de natuur minder toegankelijk is geworden voor kinderen.

De verminderde natuurinteresse is ook te wijten aan gebrekkig natuuronderwijs op basisscholen. De scholen besteden minder aandacht aan natuur in hun lesprogramma en de populariteit van de natuurlessen is sterk afgenomen. Daarnaast is ruim één op de drie leerlingen nog nooit met de klas de natuur in gegaan. Tenslotte blijkt dat ook ouders minder met hun kinderen de natuur in trekken dan vroeger. Zo is het aantal kampeervakanties in twintig jaar gehalveerd waardoor de natuurervaringen in de vakanties fors zijn afgenomen.

Onderzoekster Celine van den Boorn: “De natuurinteresse bij kinderen is overduidelijk afgenomen in de laatste twintig jaar. Uit het onderzoek blijkt dat stadskinderen veel afstandelijke associaties hebben met natuur “rustige plekken - vrije dieren - vogels die fluiten”. Ook zijn zij het meest bang voor natuur, waarbij ze vaak tropische dieren noemen. Deze toenemende vervreemding van natuur en het afnemen van natuurinteresse bij kinderen heeft negatieve gevolgen voor de ontwikkeling van kinderen. Ook voor het voortbestaan van de natuur is het van belang dat kinderen zich in de toekomst in de natuur blijven interesseren.”

4.2 *Zijn jongeren bang in / voor de natuur?*

Stelling:
Jongeren zijn bang in / voor de natuur.

Celine van den Boorn verwijst in haar onderzoek naar een essay van Van den Berg en Van den Berg waarin beweerd wordt dat de angst voor natuur in Nederland de afgelopen decennia is toegenomen. Zij wijten dit aan het gebrek aan contact met natuur dat mensen hebben. Hierdoor raakt men vervreemd van de natuur en krijgt men een grotere behoefte aan veiligheid en controle, met als gevolg dat mensen natuur gaan vermijden. Voor kinderen die toch al weinig met natuur te maken hebben, kan dit betekenen dat de toegankelijkheid van de natuur nog verder afneemt. Tevens geeft zij aan dat diverse onderzoeken uitwijzen dat (overdreven) angst voor de natuur vooral voorkomt bij kinderen die weinig in de natuur komen en natuur vooral kennen van televisie. Door gebrek aan natuurervaringen herkennen kinderen reële gevaren niet meer en ontwikkelen ze buitenproportionele angsten. Uit haar eigen onderzoek concludeert ze dat meer dan de helft van de onderzochte kinderen in meer of mindere mate bang is voor natuur. Verassend genoeg werden bij deze ‘andere dingen’ door sommige kinderen geen ‘enge dieren’ maar ‘enge mensen’ ingevuld.

Het onderzoek van de Universiteit Utrecht in samenwerking met natuurstichting ‘de Kleine Aarde’ en onder leiding van Kris van Koppen¹² toont aan dat kinderen na drie dagen onder begeleiding in de natuur te zijn geweest minder bang voor de natuur zijn en deze minder vies vinden dan kinderen uit een controlegroep die niet aan het project deelnamen.

4.3 *Zijn jongeren bereid iets voor de natuur te doen?*

Stelling:

Jongeren maken zich zorgen over de natuur en zijn wel bereid iets voor de natuur te doen. Echter vanwege uiteenlopende redenen gaan ze niet snel over tot actie.

Jana Verboom¹³ geeft aan dat jongeren de bescherming van natuur meer zien als een taak van organisaties die zich met natuur- en milieubescherming bezighouden, de overheden en de industrie. ‘Ze kunnen zich wel voorstellen dat ze over twintig jaar, als ze volwassen zijn, organisaties financieel ondersteunen en ook dat ze dan meer belasting betalen ten behoeve van natuurbescherming, maar als het op uitvoeren aankomt, laten ze het werk liever aan anderen over’.

Annick de Witt¹⁴ geeft aan dat jongeren wel iets met de natuur hebben en ook bereid zijn tot het doen van vrijwilligerswerk. ‘De resultaten suggereren dat zowel de kinde-

---

¹² Telegraaf: ‘Angst verdwijnt, respect en kennis nemen toe: kind bloeit op in natuur’ 19-4-2007 (Arianne Mantel, Utrecht)

¹³ Verboom, J., Van Kralingen, R., & Meier, U. (2004). Teenagers and biodiversity – worlds apart? An essay on young people’s views on nature and the role it will play in their future. Wageningen: Alterra.

¹⁴ Annick de Witt: (2005). Van vervreemding naar verantwoordelijkheid. Over jongeren & natuur. Een onderzoek naar aanleiding van de vergrijzing van vrijwilligers in natuur- en milieuorganisaties. Den Haag: Ministerie van LNV

ren als jongeren een fundamentele openheid ten aanzien van de natuur vertonen en ook met de principiële bereidheid tot het doen van vrijwilligerswerk lijkt niks mis te zijn. Deze openheid en bereidheid moeten echter wel ‘gevoed’ en aangesproken worden’. Verderop geeft ze aan ‘aangezien jongeren geconfronteerd worden met legio mogelijkheden met betrekking tot vrijetijdsbesteding en levensstijl is het cruciaal dat organisaties zich op voor jongeren aansprekende wijze weten te presenteren en dat hun aanbod en vraag jongeren daadwerkelijk bereikt, wat nu vaak niet het geval is’.

In Jongeren '07 van Qrius¹⁵ wordt aangegeven dat de verandering van het klimaat onder jongeren nu veel sterker speelt dan in 2005. ‘Iedereen weet dat er ‘iets’ met het klimaat aan de hand is en veel jongeren maken zich er ook echt zorgen over. Omdat ze jong zijn, zullen ze nadrukkelijker met dit onderwerp te maken krijgen dan oudere mensen in Nederland. Uit het kwantitatieve gedeelte van Jongeren 2007, blijkt dat jongeren bereid zijn iets voor het klimaat te doen. Ze denken daarbij onder meer aan het gebruiken van spaarlampen, het uitzetten van de standby knop, het lager zetten van de verwarming en het zorgvuldig omgaan met opladers. Ze maken echter ook duidelijk dat ze niet openstaan voor grotere ingrepen op hun leven, zoals het drastisch beperken van het autoverkeer of vliegverkeer. Veel jongeren denken (of hopen) dat dergelijke drastische oplossingen niet nodig zullen zijn; ze vertrouwen erop dat de techniek voor een oplossing zal zorgen. Andere jongeren denken dat we het niet alleen van de techniek zullen moeten hebben maar dat ook onze levensstijl zal moeten worden aangepast. Niet door (bijvoorbeeld) minder te rijden of te vliegen, maar door klimaatneutraal te leven en altijd een compensatie te verzorgen voor de uitgestoten hoeveelheid CO₂. Al met al maken de meest jongeren zich niet écht zorgen om de veranderingen van het klimaat. Ze verwachten ook niet dat er ingrijpende veranderingen in ons leven zullen optreden als gevolg van klimaatverandering. We signaleren op dit moment ook niet dat er groepen ontstaan die een voorstander zijn van een ingrijpende koersverandering. Dit past in het beeld dat langzamerhand ontstaat, dat Nederlands jongeren als het om ‘maatschappelijke vernieuwing’ gaat sowieso wereldwijd niet tot de trendsetters behoren. De Nederlandse jeugd is op maatschappelijk gebied eerder conservatief dan progressief’.

Het onderzoek van CJP16 geeft aan dat jongeren stellen dat het de volwassenen zijn door wie je gehoord moet worden. ‘Wil je als individu echt iets willen kunnen veranderen. In je eentje lukt dat niet, effectiever is je bij anderen aan te sluiten en je ook te houden aan dat wat door volwassenen als acceptabel wordt gevonden. Jongeren leggen liever hun lot in handen van gevestigde, geïnstitutionaliseerd belangenorganisaties en hechten meer waarde aan ‘stille’ protestvormen als handtekeningenacties en de dialoog met politici. En zo wordt het steeds lastiger om jongeren goed in te schatten. Jongeren verkondigen over van alles een mening maar die dient vooral om contact te maken of te onderhouden met anderen. En wanneer het wél om verdedigen

---

¹⁵ Jongeren '07: alle opties open. Qrius, Amsterdam September 2007 rapport van grootschalig jongerenonderzoek

¹⁶ Je bent jong en je wilt niets???, over jongeren & participatie in Nederland en Europa, CJP, maart 2006 In het kader van Youth Builds Europe (Eline Geursen, Jeroen Plemp, Lian Rynja)

gaat in plaats van verkondigen, hebben jongeren niet het vertrouwen dat hun mening wordt gehoord. Waar ze vervolgens ook weer begrip voor kunnen opbrengen want ach, zo slecht hebben ze het niet.'

Par. 5 Gedrag ten aanzien van natuur

5.1 Hoe vaak zijn jongeren gemiddeld buiten en waarom wel / niet?

Celine van den Boorn¹⁷ geeft in haar onderzoek aan dat 75% van de kinderen 1 of meerdere uren per dag tv kijkt. 'Daar boven op wordt door meer dan de helft van de kinderen (60%) 1 of meerdere uren ge-internet. De hoeveelheid tijd dat kinderen besteden aan computerspelletjes valt hierbij mee maar komt wel nog bij de tijd die al besteed wordt aan het internetten en tv kijken.

Buitenspelen wordt door 83% van de kinderen beschouwd als meest populaire vrijetijdsbesteding. Door 36% van de kinderen, ongeacht hun woonplaats wordt er meer dan 2 uur per dag buiten gespeeld. 'Het blijkt dus dat buiten spelen en natuurgerelateerde hobby's populair zijn maar dat er door de meeste kinderen nog meer tijd (gemiddeld enkele uren per dag) wordt besteed aan computer en tv'.

Uit resultaten van het onderzoek van de de Omo Buitenspeelbond¹⁸ zien we dat 85% van de ouders stelt dat hun kind dol is op buitenspelen. Het gemiddeld aantal minuten dat jongeren (5-12 jaar) buiten daadwerkelijk buiten speelt wordt als volgt weergegeven:

	Buiten	binnen
Doordeweekse dag winter	gemiddeld 99 minuten per dag buiten	170 minuten per dag binnen
Vrije dag winter	gemiddeld 130 minuten per dag	gemiddeld 245 minuten per dag.
Doordeweekse dag zomer	gemiddeld 168 minuten per dag	gemiddeld 132 minuten per dag binnen
Vrije dag zomer	gemiddeld 258 minuten per dag	gemiddeld 50 minuten per dag

Hierbij wordt aangegeven dat 59% van de kinderen vaker binnen speelt dan buiten, dit geldt meer voor jonge dan voor oudere kinderen. Het onderzoek geeft tevens aan dat ouders zich het meest zorgen maken om verkeer en vreemden als hun kind buiten speelt en hun kinderen daarom ook wel eens niet zonder hen buiten laten spelen. Dit geldt met name voor ouders van jonge kinderen.

¹⁷ Celine van den Boorn: Boomhut of chatroom. Een onderzoek naar de natuurinteresse van Nederlandse kinderen in 2006 en 20 jaar eerder, doctoraalscriptie, culturele antropologie / sociologie der Niet- westerse samenlevingen, Vrije Universiteit Amsterdam. Amsterdam oktober 2007

¹⁸ 'Spelen', Onderzoek onder ouders en kinderen naar speelgedrag. Uitgevoerd door RM Interactive en Jetix in opdracht van OMO

Alhoewel het percentage van kinderen dat dol is op buitenspelen overeen lijkt te komen, zien we toch een verschil in gemiddelde tijd dat jongeren in de leeftijd van 5-12 buiten speelt. De resultaten van Celine impliceren dat jongeren minder buiten spelen dan wordt aangenomen in het onderzoek van de Buitenspeelbond.

Het onderzoek 'Kinderen in Nederland'¹⁹ geeft de volgende inzichten in het buiten speelgedrag van jongeren:

- Bij kinderen van 5 t/m 12 jaar zegt 67% van de ouders dat hun kind (bijna) iedere dag buiten speelt. Nog eens 27% speelt een paar keer per week buiten. Dus slechts 7% speelt maar één keer per week of minder buiten. Bij niet-westerse allochtonen, gezinnen onder de armoedegrens en gezinnen met een laagopgeleide moeder wordt over het algemeen het minst buiten gespeeld.
- Buitenspelen doe je meestal in de tuin (58%), op een plein/grasveld in de buurt (46%) of op straat voor het huis (46%).
- 10% van de 8-12 jarigen zegt lid te zijn van een organisatie op het gebied van natuur of milieu (77% is lid van een sportvereniging).
- 58% van de 3-12 jarigen kijkt gemiddeld langer dan een uur per dag televisie/video/dvd, 13% doet langer dan een uur per dag computerspelletjes, en 4% zit meer dan een uur per dag te e-mailen/chatten (69% doet dat helemaal niet, waaronder waarschijnlijk alle 3-7 jarigen).

5.2 *Hoe vaak zijn jongeren aanwezig in de natuur*

Stelling

70% van de jongeren geeft aan nooit of hooguit 1x per jaar in de natuur te komen.

Mede door het onderzoek van Jana Verboom is er binnen een beeld ontstaan dat jongeren zeer weinig in de natuur komen. In haar onderzoeksrapport²⁰ vermeldt ze dat jongeren (in de leeftijd van 15-18 jaar) erg weinig contact met de natuur hebben. 'Zo geven jongeren aan hooguit 1 á 2 keer per week of maand in de natuur te zijn en dan nog in de meeste gevallen natuur slechts op recreatiegebieden als sportvelden of natuurlijke zwemplekken. Meer dan de helft (55%) geeft hierbij aan nooit naar natuurgebieden, parken, dierentuinen of botanische tuinen te gaan. In een essay van Staatsbosbeheer²¹ geeft ze eveneens aan dat jongeren letterlijk en figuurlijk erg ver van de natuur staan: 'De jongeren van de 'achterbankgeneratie' worden met de auto van tennis naar ballet en van judo naar blokfluitles gereden'. Tel daar de nog steeds toenemende verstedelijking en het verdwijnen van natuur bij op ; dan kan het niet anders of jongeren raken vervreemd van de groene ruimte'.

¹⁹ Kinderen in Nederland, Elke Zeijl, Matty Crone, Karin Wiefferink, Saskia Keuzenkamp Menno Reijneveld / Sociaal en Cultureel Planbureau & TNO Kwaliteit van Leven, april 2005

²⁰ Verboom, J., Van Kralingen, R., & Meier, U. (2004). Teenagers and biodiversity – worlds apart? An essay on young people's views on nature and the role it will play in their future. Wageningen: Alterra.

²¹ 'Buiten, dat moet je ontdekken, Een essay over kinderen en natuur', Staatsbosbeheer 2004

Het meest alarmerende van haar verhaal zijn wel de resultaten van haar onderzoek: 'Minder dan 30% van de jongeren komt wel eens (dat wil zeggen minstens één keer per jaar) in een echt natuurgebied. Hun voorkeur gaat meer uit naar gemaakte natuur. Stadsparken scoren al beter, recreatieterreinen het hoogst. Hoe hoger de attractiewaarde van een gebied, een trapveld, een surfstrand, speeltuig, crossbaantje – des te meer jongeren zul je er vinden'

Diverse onderzoeken uit de literatuur geven elk een ander percentage van de mate waarin jongeren in de natuur komen weer.

Par. 6 Kennis

6.1 *Hoe staan jongeren tegenover kennis over de natuur?*

Stelling:

Gebrek aan kennis over natuur leidt tot vermindering van interesse

Jana Verboom²² omschrijft dat ondanks de bezorgdheid die jongeren uiten met betrekking tot de toekomst van de natuur, de jongeren uit het onderzoek geen idee hadden van biodiversiteit en waarom dit een issue is. Bijna de helft van de jongeren gaf zelfs aan niet echt geïnteresseerd te zijn in het feit dat veel planten en dieren in de wereld met uitsterven bedreigd worden. Ze kennen slechts een aantal bekende dieren en zelfs een minimaal aantal planten. Ze blijken zich meer zorgen te maken over de verminderde ruimte voor de natuur dan over biodiversiteit.

Annick de Witt²³ geeft aan dat kinderen het leuk vinden om dingen over de natuur te weten en omschrijft dit als volgt: 'Kennis van de natuur is voor velen van hen is bewonderenswaardig; zij zijn onder de indruk van mensen die veel kunnen vertellen over dieren, bomen en planten of vertellen trots dat hun ouders daar veel vanaf weten'. 'Lessen over dieren zijn bij kinderen veruit favoriet. Er is een grote fascinatie voor de leefwijze van dieren; kinderen willen weten hoe ze wonen, leven, eten zoeken, contact maken met soortgenoten, jongen krijgen en die opvoeden. Kinderen vertonen hierin een voorkeur voor een persoonlijke en concrete benadering, in tegenstelling tot een meer afstandelijke en abstracte benadering. Vanuit het menselijke perspectief of vanuit menselijke levensprocessen proberen het anders zijn van dieren te doorgronden'.

'Uit de uitlatingen van kinderen blijkt dat zij de wereld om zich heen benaderen op een directe en persoonlijke manier. Vragen worden teruggekoppeld naar de persoonlijke context van hun eigen eraring en informatie die niet concreet navolgbaar is, is

---

²² Verboom, J., Van Kralingen, R., & Meier, U. (2004). Teenagers and biodiversity – worlds apart? An essay on young people's views on nature and the role it will play in their future. Wageningen: Alterra.

²³ Annick de Witt: (2005). Van vervreemding naar verantwoordelijkheid. Over jongeren & natuur. Een onderzoek naar aanleiding van de vergrijzing van vrijwilligers in natuur- en milieuoorganisaties. Den Haag: Ministerie van LNV

voor veel kinderen te hoog gegrepen. Deze directe en persoonlijk doorvoelde manier van beleven en begrijpen staat haaks op de meer afstandelijke 'objectieve' wetenschappelijke benadering. Juist ervaringen en eigen beleving is voor kinderen de ingang. Margadant- van Arcken benadrukt daarom dat het natuuronderwijs de beleving van kinderen niet mag verarmen tot natuurwetenschappelijke verklaringen'.

Uit de reacties tijdens het onderzoek van Yppah²⁴ blijkt dat jongeren weinig behoefte hebben aan meer kennis over de natuur. De aanname dat meer kennis leidt tot meer interesse en activiteiten in de natuur werd door een groot deel van de jongeren van tafel geveegd, 'je moet dan leren over de natuur, heeft geen zin omdat ik het wel belangrijk vind maar er niet beter mee om ga als ik er meer van weet' en 'liever niet nog een werkstuk'.

---

²⁴ Yppah, LNV Jongerenpanels; Kritische succesfactoren voor het programma Jeugd, Natuur en Gezondheid., 02-10-2006, Sander Mulder, Aniek Bax, Yppah

BIJLAGE III: GERAADPLEEGDE LITERATUUR

AD Haagse Courant: 'Te dikke mensen het bos in op doktersrecept' 8-10-2007 (Bart van Eldert)

Boorn C. van den: Boomhut of chatroom. Een onderzoek naar de natuurinteresse van Nederlandse kinderen in 2006 en 20 jaar eerder, doctoraalscriptie, culturele antropologie / sociologie der Niet- westerse samenlevingen, Vrije Universiteit Amsterdam. Amsterdam oktober 2007 → onderzoek onder 325 leerlingen uit groep 7 en 8, leeftijd 10-13 jaar

Boschma J. & Inez Groen: Generatie Einstein, communiceren met jongeren van de 21^e eeuw, Keesie, juni 2006S

Buijs A. E., F. Langers en S. De Vries: Een andere kijk op groen. Beleving van natuur en landschap in Nederland door allochtonen en jongeren, , (2006). Wageningen: Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOT-rapport 24

Geursen E., Jeroen Plemp, Lian Rynja: Je bent jong en je wilt niets???, over jongeren & participatie in Nederland en Europa, CJP, maart 2006 In het kader van Youth Builds Europe

Louv R.: Het laatste kind in het bos. Hoe we onze kinderen weer in contact brengen met de natuur, 2005

Ministerie van LNV: Verslag ronde tafels Jeugd en Natuur, 2005

Qrius: Jongeren '07: alle opties open., Amsterdam September 2007 rapport van grootschalig jongerenonderzoek

RM Interactive en Jetix: 'Spelen', Onderzoek onder ouders en kinderen naar speelgedrag. Uitgevoerd in opdracht van OMO

Sanoma uitgevers, Young, Young Works en Motivaction: Young Mentality 05/06: de verhalen achter de cijfers,

Staatsbosbeheer: 'Buiten, dat moet je ontdekken, Een essay over kinderen en natuur', 2004

Stratus Marktonderzoek: LNV Consumentenplatform, Jeugd en Natuur, Opinieonderzoek en panelverslagen, november 2006

Telegraaf: 'Angst verdwijnt, respect en kennis nemen toe: kind bloeit op in natuur' 19-4-2007 (Arianne Mantel, Utrecht)

- Verboom J. (Onderzoeker Jana Verboom in “Buiten, dat moet je ontdekken. Een essay over kinderen en natuur”, Staatsbosbeheer, 2004) → onderzoek onder 420 scholieren in de leeftijd van 15-18 jaar
- Verboom J, R. Van Kralingen & Meier, U. (2004). Teenagers and biodiversity – worlds apart? An essay on young people’s views on nature and the role it will play in their future. Wageningen: Alterra.
- Witt A. de: Van vervreemding naar verantwoordelijkheid. Over jongeren & natuur. Een onderzoek naar aanleiding van de vergrijzing van vrijwilligers in natuur- en milieuorganisaties. Den Haag: Ministerie van LNV, 2005
- Yppah, LNV Jongerenpanels; Kritische succesfactoren voor het programma Jeugd, Natuur en Gezondheid, 02-10-2006, Sander Mulder, Aniek Bax, Yppah
- Zeijl E., Matty Crone, Karin Wiefferink, Saskia Keuzenkamp, Menno Reijneveld: Kinderen in Nederland, / Sociaal en Cultureel Planbureau & TNO Kwaliteit van Leven, april 2005

BIJLAGE IV: ONDERZOEKSAANPAK EN VERANTWOORDING

Par. 1 Kwalitatief onderzoek

1.1 *Onderzoeksaanpak kwalitatief onderzoek*

Het kwalitatieve onderzoek is uitgevoerd aan de hand van diepte interviews met jongeren uit de doelgroep. Hierbij hebben we zowel gebruik gemaakt van open vragen als van een aantal geformuleerde stellingen. Bij de antwoorden is telkens om een motivatie gevraagd (hoe en waarom).

De open vragen zijn voornamelijk gebruikt om inzicht te krijgen in:

- de leefomgeving van de jongeren;
- het gedrag met betrekking tot buitenspelen in het algemeen en de natuur in het bijzonder;
- het beeld dat jongeren van de natuur hebben en de betekenis die zij hieraan geven.

De gehanteerde stellingen zijn voornamelijk gebruikt om inzicht te krijgen in:

- het kindtype;
- oudertype en het gedrag van de ouders ten aanzien van natuur;
- de emotionele gemoedstoestand van de jongeren;
- de aanwezige kennis & behoefte aan kennis over de natuur.

Aan jongeren vanaf de middelbare school is gevraagd een half uur voorafgaand aan het interview, een vragenlijst in te vullen. De vragenlijst was bedoeld om handvatten te verkrijgen voor het samenstellen van de uiteindelijke kwantitatieve vragenlijst. Deze vragenlijst bestond eveneens uit een aantal open vragen en een aantal geformuleerde stellingen. Zowel de gehanteerde gesprekspuntenlijst als de vragenlijst is te vinden in bijlage V.

De gesprekken met jongeren tot 16 jaar zijn uitgevoerd aan de hand van Matching Pair gesprekken. Kinderen spreken vrijer in aanwezigheid van een vriendje of vriendinnetje dan individueel of in een groep met onbekende kinderen. Om deze reden prefereren we het om kinderen als Matching Pair uit te nodigen. Dit houdt in dat het kind telkens een vriendje of vriendinnetje van dezelfde leeftijd en sekse meeneemt naar het onderzoek. Zij bevinden zich op deze manier in een, voor hen, meer natuurlijke situatie.

De gesprekken zijn uitgevoerd aan de hand van de volgende indeling:

Kinderen gr 3,4,5 basisschool	Kinderen gr 6,7,8 basisschool	Kinderen klas 1,2,3 middelbare school	Kinderen 16-20 jr
6 Matching pairs gesprekken	5 Matching pairs gesprekken	6 Matching pair gesprekken	4 individuele gesprekken
Tijdsduur 45 minuten	Tijdsduur: 45 minuten	Tijdsduur: 35 minuten Vorbereiding: invullen vragenlijst	Tijdsduur: 35 minuten Vorbereiding: invullen vragenlijst

1.2 Steekproef kwalitatief onderzoek

In totaal hebben 35 jongeren deelgenomen aan het kwalitatieve onderzoek. De respondenten voldoen aan de volgende eisen:

11 Matching Pairs met jongeren van de basisschool:

- 2 MP's jongens / meisjes groep 3 (7 jaar)
- 3 MP's jongens / meisjes groep 4 (7/8 jaar)
- 1 MP's jongens / meisjes groep 5 (8/9 jaar)
- 1 MP's jongens / meisjes groep 6 (9/10 jaar)
- 2 MP's jongens / meisjes groep 7 (10/11 jaar)
- 2 MP's jongens / meisjes groep 8 (11/12 jaar)

6 Matching Pairs met jongeren van de middelbare school:

- 2 MP's jongens / meisjes klas 1 (12/13 jaar)
- 2 MP's jongens / meisjes klas 2 (13/14 jaar)
- 2 MP's jongens / meisjes klas 3 (14/15 jaar)

4 individuele interviews met jongeren in de leeftijd van 16-20 jaar:

- Spreiding naar leeftijd & sekse

Voor alle respondenten geldt:

- Spreiding sociale klasse / opleidingsniveau van de ouders
- Spreiding etniciteit
- Spreiding opleidingsniveau voor jongeren vanaf de middelbare school

De jongeren is vooraf niet verteld wat het onderwerp van onderzoek zou zijn.

In het navolgende overzicht wordt van de jongeren een aantal kenmerken weergegeven.

Steekproefgegevens

-in absolute aantallen-

<i>Leeftijd kinderen</i>	<i>Jongens</i>	<i>Meisjes</i>
Groep 3 v/d basisschool (7 jaar)	2	2
Groep 4 v/d basisschool (7/8 jaar)	2	3
Groep 5 v/d basisschool (8/9 jaar)	2	0
Groep 6 v/d basisschool (9/10 jaar)	0	2
Groep 7 v/d basisschool (10/11 jaar)	2	1
Groep 8 v/d basisschool (11/12 jaar)	2	2
Klas 1 v/d middelbare school (12/13 jaar)	2	3
Klas 2 v/d middelbare school (13/14 jaar)	0	2
Klas 3 v/d middelbare school (14/15 jaar)	2	2
16-18 jaar	2	1
19-20 jaar		1
<i>Totaal (35):</i>	<i>16</i>	<i>19</i>

*Sociale klasse**

A	0	0
B1	6	2
B2	0	5
C	4	5
<i>Totaal*</i>	<i>10</i>	<i>12</i>

Etniciteit

Nederlands	8	8
Westerse afkomst		
Niet westerse afkomst	2	4
<i>Totaal*</i>	<i>10</i>	<i>12</i>

* in totaal zijn er 22 kinderen uitgenodigd waarvan er 17 een vriendje of vriendinnetje hebben meegenomen

De respondenten zijn geselecteerd uit het eigen uitgebreide consumentenpanel van IPM in de regio Rotterdam.

Par. 2 Kwalitatief onderzoek

2.1 Onderzoeksaanpak Kwantitatief onderzoek

Het kwantitatieve onderzoek is uitgevoerd door middel van onderzoek via internet (= Computer Assisted Web Interviewing, CAWI). Het betreft een snelle en efficiënte methode van onderzoek, via een middel waarvan jongeren bovendien veel gebruik maken.

Tijdens het kwantitatieve onderzoek is gebruik gemaakt van een vragenlijst voorzien van een aantal gesloten vragen, een aantal stellingen en een lijst van associaties met betrekking tot natuur (zie bijlage VI: vragenlijst kwantitatief onderzoek). Met behulp

van de IPM BrandProfiler hebben we de sterkte van de associaties met de natuur kunnen meten. (voor de werkwijze van deze methode verwijzen we naar **bijlage VII: IPM BrandProfiler**).

In totaal hebben 1004 jongeren in de leeftijd van 7-20 jaar deelgenomen aan het onderzoek.

De steekproef is representatief naar geslacht en leeftijd van de kinderen en regio (Nielsen gebieden). Dit is getoetst tegen de Gouden Standaard van de MOA, de Marktonderzoekassociatie Nederland.

Jongeren in de leeftijd van 7-12 jaar zijn via de ouders benaderd waarbij tegen de kinderen is gezegd dat ze hun ouders om hulp mochten vragen indien iets voor hen niet duidelijk was. Hierbij is echter duidelijk aan de ouders aangegeven dat het om de antwoorden van de kinderen gaat en niet om de mening van de ouders. Dit neemt niet weg dat bij het interpreteren van de antwoorden rekening gehouden dient te worden met de invloed van de ouders.

De volgende analyses hebben plaatsgevonden:

Toetsen op verschillen tussen relevante subgroepen:

- Leeftheid:
  - 7 tot en met 12 jaar versus 13 jaar tot en met 20 jaar
  - 6 tot en met 9 jaar, 10 tot en met 12 jaar, 13 tot en met 15 jaar versus 16 tot en met 18 jaar.
- Directe omgeving: groen versus niet groen.
- Geslacht: man versus vrouw.
- Opleiding: basisonderwijs, mbo+vmbo, havo +hbo versus vwo+universiteit.
- Type kind: rauwer/douwer (actief) versus schouwer/bouwer (creatief, lezen, bouwen, analyseren).
- Type kind: introvert versus extrovert.
- Nielsen regio's: 3 grote steden, rest west, noord, oost versus zuid.
- Herkomst: Nederland, Europa, buiten Europa.
- Sociale klasse: A, B1, B2 versus C+D.
- Stimulans door ouders: 4 of minder stellingen over ouders met 'ja' beantwoord, versus meer dan 4 stellingen met 'ja' beantwoord.
- Stimulans door school: 3 of minder stellingen over leraren met 'ja' beantwoord, versus minder dan 4 stellingen met 'ja' beantwoord.

Stepwise regressie analyses:

Deze zijn uitgevoerd om vast te stellen welke achtergrondvariabelen een verklaring geven in het verschil in:

- de breedte van de definitie van natuur.
- het gedrag in de formele natuur.
- het aantal informatiebronnen waar men gebruik van maakt.

Enkelvoudige correlatieanalyse:

Uitgevoerd om de samenhang tussen variabelen vast te stellen en te bepalen welke variabelen, die niet in de regressie analyse naar voren komen, mogelijk wel samenhangen met de te verklaren variabelen (dit kan als verklarende variabelen onderling samenhangen).

Clusteranalyse:

Uitgevoerd om te bepalen of er segmenten jongeren zijn vast te stellen die overeenkomstig reageren op de houding- en gedragvragen.

2.2 *Steekproef kwantitatief onderzoek:*

In totaal zijn 1004 jongeren in de leeftijd 7 tot en met 20 jaar betrokken bij het kwantitatieve onderzoek. De respondenten werd voorafgaand aan het onderzoek niet verteld wat het onderwerp van onderzoek zou zijn.

In het navolgende overzicht worden de achtergrondkenmerken van deze jongeren weergegeven:

<i>Leeftijd jongeren</i>	Totaal		Jongens		Meisjes	
	<i>Abs.</i>	<i>%</i>	<i>Abs.</i>	<i>%</i>	<i>Abs.</i>	<i>%</i>
7 t/m 9 jaar	249	25%	125	25%	124	24%
10 t/m 12 jaar	192	19%	90	18%	102	20%
13 t/m 15 jaar	200	20%	100	20%	100	20%
16 t/m 18 jaar	205	20%	102	21%	103	20%
19 en 20 jaar	158	16%	77	16%	81	16%
<i>Geslacht</i>						
Jongen	494	49%	494	100%	0	0%
Meisje	510	51%	0	0%	510	100%
<i>Sociale Klasse</i>						
A	162	16%	79	16%	83	16%
B1	357	36%	175	35%	182	36%
B2	173	17%	94	19%	79	15%
C	272	27%	134	27%	138	27%
D	40	4%	12	2%	28	5%
<i>Nielsen regio</i>						
3 grote steden	146	15%	63	23%	83	16%
Rest west	295	29%	146	30%	149	29%
Noord	128	13%	66	13%	62	12%
Oost	194	19%	93	19%	101	20%
Zuid	239	24%	124	25%	115	23%
<i>Opleiding</i>						
Basisschool	392	39%	191	39%	201	39%
VMBO	73	7%	44	9%	29	6%
HAVO	82	8%	42	9%	40	8%
VWO (Atheneum)	124	12%	54	11%	70	14%
VWO	77	8%	33	7%	44	9%

	Totaal		Jongens		Meisjes	
(Gymnasium)						
MBO	72	7%	46	9%	26	5%
HBO	98	10%	48	10%	50	10%
Universiteit	82	8%	34	7%	48	9%
Geen antwoord	4	0%	2	0%	2	0%
<i>Totaal</i>	<i>1004</i>	<i>100%</i>	<i>494</i>	<i>100%</i>	<i>510</i>	<i>100%</i>

Par. 3 Algemeen

- 5.1 Het kwalitatieve onderzoek is uitgevoerd op woensdag 28 november en 12 december 2007 gedurende de middag en avond, ten kantore van IPM te Rotterdam. De literatuurstudie en het kwalitatieve onderzoek is in handen geweest van ir. Angela Weghorst, senior consultant bij IPM KidWise.
- 5.2 Het veldwerk van het kwantitatieve onderzoek heeft plaatsgevonden tussen 14 tot en met 22 januari 2008. Het kwantitatieve onderzoek stond onder leiding van Sandra van Dijke, projectleider bij IPM Research & Advies en is uitgevoerd in samenwerking met No Ties B.V. te Monnickendam.
- 5.3 Het gehele onderzoeksproject is uitgevoerd onder supervisie van ir. Ciska Glerum, directeur.
- 5.4 De resultaten van het onderzoek zijn statistisch getoetst. Wanneer in het rapport gesproken wordt van verschillen, wordt daarmee bedoeld dat de verschillen tussen de betreffende objecten statistisch significant zijn (5% niveau).
- 5.2 Bij een steekproefonderzoek worden uitkomsten verkregen die slechts met inachtneming van een bepaalde waarschijnlijkheid mogen worden geïnterpreteerd. De in de steekproef gevonden uitkomsten kunnen immers afwijken van die, welke verkregen zouden zijn als de gehele (beoogde) doelgroep in het onderzoek zou zijn betrokken. Op grond van de waarschijnlijkheidsleer zijn marges bepaald waarbinnen de steekproefuitkomsten zeer waarschijnlijk variëren. De marges zijn een functie van zowel de gevonden steekproefuitkomsten als de omvang van de steekproef. De bedoelde marges kunnen worden vastgesteld met het nomogram dat in bijlage II is opgenomen. De wijze waarop de marges dienen te worden gehanteerd, wordt verduidelijkt met een voorbeeld: een steekproefuitkomst van 30% bij een steekproefomvang van 1000 heeft een maximale afwijking van 2,8%. Dat wil zeggen dat deze uitkomst moet worden geïnterpreteerd als: met een kans van 95% ligt het percentage in de onderzoekspopulatie tussen de 27,2% en 32,8%.

BIJLAGE V: GESPREKSLEIDRAAD KWALITATIEF ONDERZOEK

Opbouw gesprekken:

- 0) Kennismaking en introductie
- 1) vrijetijdsbesteding
- 2) beeld & betekenis natuur
- 3) leef en woonomgeving
- 4) kennis en gedrag tov natuur
- 5) invloed media, vrienden
- 6) Afsluiting

Duur per sessie:

- 45 minuten voor jongeren tot 12 jaar
- 35 minuten voor jongeren vanaf 12 jaar

Gebruik gespreksleidraad:

Als leidraad worden onderstaande punten gehanteerd. De formulering van de onderwerpen en de volgorde waarin de vragen worden gesteld, liggen echter niet vast. Aangesloten wordt bij het antwoordpatroon en ontwikkelingsniveau van de respondenten. Waar relevant worden individuele oefeningen toegepast. Bij elke vraag wordt steeds om een motivatie van het antwoord gevraagd (hoe en waarom).

Zinnen die voorafgaan met 'IRT' zijn bedoeld als instructie voor de interviewer.

In deze gespreksleidraad zijn tevens een aantal antwoordmogelijkheden opgenomen om te kunnen inschatten of deze antwoordmogelijkheden eveneens in de kwantitatieve vragenlijst opgenomen kunnen worden. Uitgangspunt is echter dat de respondent eerst spontaan antwoorden geeft en indien nodig dat de antwoordmogelijkheden worden voorgelegd.

0) Inleiding & kennismaking

ITR: doel: korte typering van de respondent wat betreft ontwikkelingsniveau, type kind (schouwer / bouwer of rouwer / douwer) & oudertype

- Naam, leeftijd en groep / klas van de school
- Omschrijving gezinssituatie: een / twee ouder gezin, aanwezigheid en leeftijd van broertjes / zusjes
- Omschrijving opleiding/ beroep van de ouders
- Kindtype: wat vind jij het leukst om te doen? Kies uit de onderstaande mogelijkheden de 5 leukste dingen en geef aan wat jij het leukst vind:
  - te lezen
  - vechtspeletjes op de computer te spelen
  - informatie opzoeken op het internet
  - te knutselen
  - te kletsen met mijn vrienden / vriendinnen
  - actieve dingen te ondernemen
  - teamsporten te doen
  - muziek te maken
  - dingen leren
  - tv kijken
  - niks doen
  - rondhangen
  - stoere wilde spelletjes te spelen

- anders namelijk .....

- Emotionele gesteldheid: Geef van de volgende uitspraken aan in welke mate je het hier mee eens bent

	Helemaal mee eens	Mee eens	Niet mee eens	Helemaal niet mee eens
Ik voel me vaak blij	☐	☐	☐	☐
Ik wordt niet zo snel boos	☐	☐	☐	☐
Ik ben vaak bang	☐	☐	☐	☐
Ik heb vaak een verdrietig gevoel	☐	☐	☐	☐
Ik voel me vaak onzeker	☐	☐	☐	☐
Ik heb regelmatig last van stress	☐	☐	☐	☐
Ik voel me vaak opgefokt	☐	☐	☐	☐
Ik vind het vaak erg makkelijk om me ergens op te concentreren	☐	☐	☐	☐
Ik kan erg moeilijk stil zitten en mensen noemen me dan ook vaak hyperactief	☐	☐	☐	☐
Ik voel vaak een agressief gevoel in me opkomen	☐	☐	☐	☐
Ik heb vaak de behoefte om me helemaal alleen terug te trekken	☐	☐	☐	☐
Ik heb vaak ruzie of conflicten met anderen	☐	☐	☐	☐
ik slaap over het algemeen erg goed	☐	☐	☐	☐
ik heb regelmatig het gevoel dat mijn hoofd te vol zit en dat er niets meer bij kan (teveel prikkels)	☐	☐	☐	☐
Ik heb regelmatig het gevoel dat ik mijn gedachten er niet meer bij kan houden (concentratie)	☐	☐	☐	☐
Ik heb regelmatig het gevoel dat ik dingen vergeten ben (geheugen)	☐	☐	☐	☐
Ik vergeet nooit dingen	☐	☐	☐	☐
Ik voel me vol zelfvertrouwen	☐	☐	☐	☐
ik zou graag meer willen bewegen	☐	☐	☐	☐
ik heb regelmatig een rustig en vredig gevoel	☐	☐	☐	☐
ik voel me vaak gelukkig	☐	☐	☐	☐
ik voel me vaak niet begrepen	☐	☐	☐	☐
ik zit lekker in 'mijn vel	☐	☐	☐	☐
ik vind het fijn om lekker weg te dromen	☐	☐	☐	☐
Ik heb regelmatig het gevoel dat ik vol energie zit	☐	☐	☐	☐
Ik ben blij met mezelf zoals ik ben	☐	☐	☐	☐
Ik voel me vaak uitgeblust of vermoeid	☐	☐	☐	☐
Ik voel me vaak moedeloos of down	☐	☐	☐	☐
Ik heb het gevoel dat ik te dik ben	☐	☐	☐	☐

- Oudertype: in hoeverre moet jij doen wat je ouders willen of doen je ouders wat jij wilt? Welke van de onderstaande uitspraken passen bij jou en je ouders?

- Ik moet van mijn ouders ook vaak naar buiten toe om te spelen
  - Ik mag net zo lang internetten en tv kijken als ik wil
  - Ik mag tv programma's en internetsites bezoeken die ik zelf wil
  - Ik mag vaak zelf kiezen wat ik eet
  - Ik moet me van mijn ouders houden aan een aantal belangrijke regels
  - Mijn ouders hebben geen regels. Ik mag doen wat ik wil
  - Ik hoef mijn bord nooit leeg te eten
  - Mijn ouders vinden het belangrijk dat ik dingen doe waar ik iets van leer
  - Als ik iets wil doen, moet ik het eerst aan mijn ouders vragen (snoepen of een spelletje)
  - Ik vind mijn ouders streng / niet streng
- Gedrag & houding ouders: Onderneem je wel eens dingen met je ouders? Zo ja welke?
- Ik doe nooit dingen met mijn ouders
  - Mijn ouders gaan in het weekend vaak met mij naar buiten om bijvoorbeeld te wandelen.
  - Mijn ouders nemen mij in het weekend mee om te winkelen
  - Mijn ouders nemen mij in het weekend of de vakantie soms mee om naar een pret-park of speeltuin te gaan
  - Mijn ouders gaan het liefst op vakantie in een gebied waar veel natuur is (bomen en bergen)
  - Mijn ouders gaan het liefst kamperen
  - Mijn ouders nemen mij soms mee naar een museum of bezoekerscentrum
  - Mijn ouders vertellen mij vaak dingen over geschiedenis of natuur

1) Vrijtijdsbesteding

- Wat doe je zoal op een doordeweekse dag?
- Wat doe je zoal op in het weekend?
- Wat doe je zoal in de vakanties?

- En hoeveel tijd besteed je hier aan? (*15 minuten, 30 minuten, 45 minuten, 1 uur, 2 uur etc*)

- Noem 5 dingen die je leuk vind aan buitenspelen / rondhangen?
- Noem 5 dingen die je niet leuk vind aan buitenspelen / rondhangen?

- Wat doe je als je 'buiten' bent (aan het spelen of rondhangen)?
- Waar ben je als je 'buiten aan het spelen, sporten of rondhangen bent?

- Hoe ziet deze omgeving er uit? Wat zie je hier zoal? (bomen, gras, beton, huizen)

2) Beeld & betekenis natuur:

ITR: doel: achterhalen betekenis van natuur → doorvragen ahv betekenisstructuur met vragen als: wat betekent dit voor je/ wat levert dit je op? Hoe komt het dat je dit gevoel hebt?

- Welke woorden of beelden komen er in je op als je denkt aan natuur?
- Welke gedachtes of gevoelens komen in je op als je denkt aan natuur?
- Wat betekent natuur voor je? (*irt: hierbij doorgaan op de associaties die jongeren zelf hebben aangegeven → laddering*)
- Wat zou je voelen als de natuur er niet meer zou zijn?

- Is er in jou ogen natuur in Nederland en hoe ziet die er dan eventueel uit?

- Omschrijven van natuurexperiences (topexperiences): 'kun je een voorbeeld geven dat indruk op je gemaakt heeft terwijl je buiten in de natuur aan het spelen was'. Hierbij graag een voorbeeld dat je een goed gevoel gaf (waar je blij van werd) en een voorbeeld wat je niet zo leuk vond (waar je bang, boos of verdrietig van werd)

3) Woon- & leefomgeving:

- Omschrijf (de omgeving van) je huis eens (*irt*: onderstaande opties kun je gebruiken):
  - Een flat
  - Een huis met/ zonder een tuintje
  - In de buurt van mijn huis is er 'groen' aanwezig in de vorm van:
    - bomen
    - struiken
    - grasveld
    - slootjes
    - bloemen
    - dieren
  - er zijn alleen maar straten, winkels en gebouwen in de omgeving
- Hoe ga je naar school / naar je werk? → En is dit veranderd sinds je ouder bent?
- Hoe lang duurt het voordat je op school / werk bent → En is dit veranderd sinds je ouder bent?
- Wat zie je zoal om je heen als je op weg naar school / werk bent?

4) Kennis en gedrag tov natuur

- Hoe vaak kom je in de natuur? En hoe ziet deze er voor jou uit?
- Wat zijn voor jou redenen om wel of niet in de natuur / buiten te zijn? (let op: hier uitleggen wat we verstaan onder natuur: aanwezigheid van natuurelementen)
- Toetsen van aanwezig kennis middels een aantal geformuleerde vragen / stellingen:
  - Noem een aantal dieren die in ons land wonen (*IRT*: eerst spontaan laten noemen en daarna ahv onderstaande lijst):
    - Leeuwen
    - Olifanten
    - Vogels
    - Koeien
    - Dolfijnen
    - Vossen
    - Kikkers
    - Etc.
  - Geef aan of de volgende antwoorden goed of fout zijn:
    - Natuur vind je alleen buiten Nederland (in bijvoorbeeld de oerwouden)
    - Alle eenden zijn geel
    - Alle vogels zijn bruin
    - Welk van de volgende dieren leggen een eieren wanneer ze 'baby dieren' krijgen?:
      - Koeien
      - Vissen
      - Kippen
      - Eenden

- Vogels
  - Tijgers
  - Dolfijnen
  - Etc.
- Waar komen de volgende producten vandaan: uit de supermarkt, uit de fabriek, groeien aan de boom, gemaakt van dieren, groeien in de natuur:
  - Eieren
  - Melk
  - Pizza
  - Brood
  - Bananen
  - Appels
  - Spinazie en spruitjes
  - Yoghurt
  - Etc.
- Toetsen van de behoefte aan kennis over de natuur middels een aantal stellingen: (*IRT: eerst stelling spontaan laten beantwoorden en indien nodig onderstaande opties gebruiken*):
  - Ik weet veel over de natuur (dieren, planten, het weer etc → nog aanvullen)
    - Omdat ik er veel over lees in boeken of op het internet
    - Omdat ik veel natuurprogramma's / films bekijk op tv
    - Omdat andere mensen mij er veel over vertellen
    - Omdat ik er veel ben
  - ik zou graag meer over de natuur willen leren door:
    - er vaker te zijn
    - er over te lezen
    - er op tv programma's over te zien
    - de verhalen van anderen
    - er op school mee bezig te zijn
    - vakantie in de natuur
    - er met mijn ouders over te praten
    - er met mijn ouders /vrienden of school naar toe te gaan
  - ik zou graag meer willen weten over:
    - de bomen en planten in mijn omgeving / die je kan vinden in de verre natuur (oerwouden)
    - de dieren in mijn omgeving / die je kan vinden in de verre natuur (oerwouden)
    - ik hoef niets extra's te weten over de natuur omdat:
    - ik het saai vind
    - ik andere dingen leuker vind
    - ik er geen tijd voor heb
    - ik er gewoon wil zijn, er gewoon van wil genieten zonder er iets over te hoeven leren. Het is de enige plek waar ik gewoon niets hoef
    - het voor mij voelt als leren. Net als alle andere dingen die ik op school moet leren
- Achterhalen van de belangrijkste informatiebron over natuur: *'ik leer het meest over de natuur via'* (*irt: eerst spontaan laten noemen!*)
  - Internet

- Het zelf in de natuur zijn
  - TV
  - Ouders, grootouders
  - Mijn oppas
  - School (speciale natuurlessen binnen of buiten)
  - Excursie / uitstapjes met school of ouders
  - Vrienden
  - Boeken, tijdschriften
  - Etc.
- Interesse in de natuur aan de van een aantal stellingen / vragen (**IRT: indien dit in het overige gesprek nog niet spontaan aan de orde is geweest**) :
- Ik vind het leuk om in de natuur te zijn
  - Ik vind het leuk om dingen te weten over de natuur
  - Ik maak me zorgen over de natuur
  - ik vind de natuur wel belangrijk maar ik hoef er niets over te leren
  - ik vind natuur wel belangrijk maar ik heb er geen tijd voor om me er mee bezig te houden
  - ik wil wel graag meer over de natuur weten maar ik vind dat ik leukere dingen te doen heb
  - ik vind de natuur saai
  - ik vind de natuur iets voor volwassen mensen / iets voor later
  - ik hou me liever met andere dingen bezig dan met de natuur
  - ik hoef niet zoveel met natuur
  - natuur interesseert me niet. Ik heb belangrijkere dingen aan mijn hoofd
  - natuur is iets dat je wordt opgelegd door familie of school. Ik wil gewoon dingen doen die mij ontspanning geven
  - natuur is iets waar je het niet over hebt. Je bent er gewoon om je ding te doen
  - ik vind het heel erg wat er met de natuur gebeurt. Zeker als het gaat om oerwouden of dieren die uitsterven
- voel je momenteel de behoefte om iets voor de natuur te doen? zo ja wat? En wat doe je momenteel? (**IRT: indien dit in het overige gesprek nog niet spontaan aan de orde is geweest**) :
- ik wil wel iets voor de natuur doen maar:
  - weet niet hoe
  - het kost alleen maar geld en dat heb ik niet
  - er is niets te doen in mijn omgeving
  - de dingen die er te doen zijn vind ik niet effectief genoeg
  - de dingen die er te doen zijn vind ik saai
  - er zijn teveel dingen waar ik iets voor zou willen doen waardoor ik niet kan kiezen
  - de instanties die iets voor de natuur doen vind ik niet betrouwbaar of goed genoeg

5) Invloed media, vrienden

- Hoe belangrijk zijn vrienden & familie voor je?
- Welke invloed hebben zij op je tijdsbesteding?
- Hoe belangrijk is media (tv, internet etc. voor je)? Wat levert deze media je op?

BIJLAGE VI: VRAGENLIJST BEHOREND BIJ KWALITATIEF ONDERZOEK

Aan jongeren vanaf de middelbare school is gevraagd, een half uur voorafgaand aan het interview, onderstaande vragenlijst in te vullen.

Welkom

Dank je voor je deelname aan dit onderzoek. Voorafgaand aan het gesprek dat je zo zult hebben, willen we je vragen om deze vragenlijst zo goed mogelijk in te vullen. De vragen bestaan momenteel uit zowel open vragen als meerkeuze vragen.

We willen graag dat jij alle vragen invult. Mochten er dingen onduidelijk zijn, geef het dan aan want de vragenlijst zal worden geoptimaliseerd op basis van jou opmerkingen.

Veel succes en dank je!

Achtergrond informatie

- Wat is je naam:
- Wat is je leeftijd:
- Ga je nog naar school?
- Zo ja in welke groep klas van de school zit je momenteel?

- Met wie woon je momenteel in huis en hoe oud zijn ze?:
  - Vader:
  - Moeder:
  - Broertjes:
  - Zusjes:

- Hebben jullie momenteel een huisdier?
  - Zo ja welke?
  - Indien nee, waarom niet?

- Wat is het beroep van je ouders?

- o Wat vind jij het leukst om te doen? Kies uit de onderstaande mogelijkheden de 5 leukste dingen en geef met cijfers aan wat jij hierbij het leukst vind (bijvoorbeeld het leukst is 1, daarna 2 etc.)

- te lezen
- vechtspelletjes op de computer te spelen
- informatie opzoeken op het internet
- te knutselen
- te kletsen met mijn vrienden / vriendinnen
- actieve dingen te ondernemen
- teamsporten te doen
- muziek te maken
- muziek te luisteren
- dingen leren
- tv kijken
- niks doen
- rondhangen
- stoere wilde spelletjes te spelen
- anders namelijk .....

- o Geef van de volgende uitspraken aan in welke mate je het hier mee eens bent :

	Helemaal mee eens	Mee eens	Niet mee eens	Helemaal niet mee eens
Ik voel me vaak blij	☐	☐	☐	☐
Ik wordt niet zo snel boos	☐	☐	☐	☐
Ik ben vaak bang	☐	☐	☐	☐
Ik heb vaak een verdrietig gevoel	☐	☐	☐	☐
Ik heb regelmatig last van stress	☐	☐	☐	☐
Ik voel me vaak opgefokt	☐	☐	☐	☐
Ik vind het vaak erg makkelijk om me ergens op te concentreren	☐	☐	☐	☐
Ik kan erg moeilijk stil zitten en mensen noemen me dan ook vaak hyperactief	☐	☐	☐	☐
Ik voel vaak een agressief gevoel in me opkomen	☐	☐	☐	☐
Ik heb vaak de behoefte om me helemaal alleen terug te trekken	☐	☐	☐	☐
Ik heb vaak ruzie of conflicten met anderen	☐	☐	☐	☐
ik slaap over het algemeen erg goed	☐	☐	☐	☐
ik heb regelmatig het gevoel dat mijn hoofd te vol zit en dat er niets meer bij kan (teveel prikkels)	☐	☐	☐	☐
Ik heb regelmatig het gevoel dat ik mijn gedachten er niet meer bij kan houden (concentratie)	☐	☐	☐	☐
Ik heb regelmatig het gevoel dat ik dingen vergeten ben (geheugen)	☐	☐	☐	☐
Ik vergeet nooit dingen	☐	☐	☐	☐
Ik voel me vol zelfvertrouwen	☐	☐	☐	☐
ik zou graag meer willen bewegen	☐	☐	☐	☐
ik heb regelmatig een rustig en vredig ge-	☐	☐	☐	☐

	Helemaal mee eens	Mee eens	Niet mee eens	Helemaal niet mee eens
voel				
ik voel me vaak gelukkig	☐	☐	☐	☐
ik voel me vaak niet begrepen	☐	☐	☐	☐
ik zit lekker in 'mijn vel	☐	☐	☐	☐
ik vind het fijn om lekker weg te dromen	☐	☐	☐	☐
Ik heb regelmatig het gevoel dat ik vol energie zit	☐	☐	☐	☐
Ik ben blij met mezelf zoals ik ben	☐	☐	☐	☐
Ik voel me vaak uitgeblust of vermoeid	☐	☐	☐	☐
Ik voel me vaak moedeloos of down	☐	☐	☐	☐
Ik heb het gevoel dat ik te dik ben	☐	☐	☐	☐

- In hoeverre moet jij doen wat je ouders willen of doen je ouders wat jij wilt? *Welke van de onderstaande uitspraken passen bij jou en je ouders?*
  - Ik moet van mijn ouders ook vaak naar buiten toe om te spelen
  - Ik mag net zo lang internetten en tv kijken als ik wil
  - Ik mag tv programma's en internetsites bezoeken die ik zelf wil
  - Ik mag vaak zelf kiezen wat ik eet
  - Ik moet me van mijn ouders houden aan een aantal belangrijke regels
  - Mijn ouders hebben geen regels. Ik mag doen wat ik wil
  - Ik hoef mijn bord nooit leeg te eten
  - Mijn ouders vinden het belangrijk dat ik dingen doe waar ik iets van leer
  - Als ik iets wil doen, moet ik het eerst aan mijn ouders vragen (snoepen of een spelletje)

- *Onderneem je wel eens dingen met je ouders? Zo ja welke?*
  - Ik doe nooit dingen met mijn ouders
  - Mijn ouders gaan in het weekend vaak met mij naar buiten om bijvoorbeeld te wandelen.
  - Mijn ouders nemen mij in het weekend mee om te winkelen
  - Mijn ouders nemen mij in het weekend of de vakantie soms mee om naar een pretpark of speeltuin te gaan
  - Mijn ouders gaan het liefst op vakantie in een gebied waar veel natuur is (bomen en bergen)
  - Mijn ouders gaan het liefst kamperen
  - Mijn ouders nemen mij soms mee naar een museum of bezoekerscentrum
  - Mijn ouders vertellen mij vaak dingen over geschiedenis of natuur
  - Anders namelijk.....

- Zelf een avontuur bedenken
  - Dingen maken of verzinnen van wat ik om me heen zie
  - Wandelen
  - Paardrijden
  - te survivalen met vrienden
  - fietsen (wielrennen, mountainbiken)
  - te wandelen in de bergen, weilanden of bossen met vrienden / familie
  - Anders namelijk.....
- o Waar ben je als je 'buiten aan het spelen, sporten of rondhangen bent?
- Op straat
  - Op het strand
  - In de tuin
  - Op een plein
  - Op een speelveld
  - Op een grasveld
  - In het bos
  - In een park
  - In een speeltuin
  - Op een open veldje waar geen huizen staan
  - Anders namelijk...
- o Hoe ziet deze omgeving er uit? Wat zie je hier zoal?
- Betegeld / geasfalteerd
  - Huizen
  - struiken
  - een of meerdere bomen in de omgeving
  - Bos
  - grasveld
  - een beekje
  - dieren
  - speeltoestellen
  - anders namelijk....

Natuur:

- o Welke woorden, gedachtes of gevoelens komen er in je op als je denkt aan 'natuur'?

- Welke gedachtes of gevoelens komen in je op als je denkt aan natuur?
  - Tot rust komen
  - Actief zijn: ravotten, rennen en survival
  - Spannend
  - Je kan er ziek van worden
  - Je kan er vies worden
  - Saai
  - Er kunnen enge mensen rondlopen
  - Enge dieren
  - Leuke dieren
  - Frisse lucht
  - Ruimte
  - Verveling
  - Vrijheid
  - Samen met mijn ouders / vrienden
  - Fantaseren
  - Speurtochten
  - Anders namelijk.....

- Hoe vaak kom je in de natuur?

- Wanneer en wat doe je er dan?

- Is er in jou ogen natuur in Nederland en hoe ziet die er dan eventueel uit?

- Wat zou je voelen als de natuur er niet meer zou zijn?

- Natuurervaringen: kun je een voorbeeld geven dat indruk op je gemaakt heeft terwijl je in de natuur was. Hierbij graag een voorbeeld dat je een goed gevoel gaf (waar je blij van werd) en een voorbeeld wat je niet zo leuk vond (waar je bang, boos of verdrietig van werd)

Woon- & leefomgeving:

- Omschrijf (de omgeving van) je huis eens:
  - Een flat
  - Een huis met/ zonder een tuintje
  - In de buurt van mijn huis is er 'groen' aanwezig in de vorm van:
    - bomen
    - struiken
    - grasveld
    - slootjes
    - bloemen
    - dieren
  - er zijn alleen maar straten, winkels en gebouwen in de omgeving
  - anders namelijk.....

- Hoe ga je naar school / naar je werk → En is dit veranderd sinds je ouder bent?
  - Wordt met de auto gebracht/ rij zelf met de auto
  - Fietsend (achterop bij ouders of zelfstandig met ouders, vrienden of allen)
  - Lopend
  - Anders namelijk .....

- Hoe lang duurt het voordat je op school / werk bent → En is dit veranderd sinds je ouder bent?
  - 5 minuten
  - 10-15 minuten
  - 15-30 minuten
  - 30-60 minuten
  - Langer dan 60 minuten

- Wat zie je zoal om je heen als je op weg naar school / werk bent?
  - Huizen en winkels
  - Weilanden
  - Bomen
  - Bossen
  - Fabrieken
  - Anders namelijk .....

- Wat zijn voor jou redenen om niet buiten te zijn?
  - Ik vind andere dingen leuker om te doen
  - Er is geen natuur in mijn omgeving
  - Je mag niet spelen in de parken en tuinen
  - Ik mag niet van mijn ouders
  - Ik ben bang om vies te worden
  - Ik ben bang voor de dieren en insecten die je daar hebt
  - Ik ben bang voor de mensen die daar ook zijn
  - Het is er te koud of te nat
  - Anders namelijk.....

- Noem 15 dieren die in ons land wonen:

- Geef aan of de volgende antwoorden goed of fout zijn:
  - Natuur vind je alleen buiten Nederland (in bijvoorbeeld de oerwouden)
  - Alle eenden zijn geel
  - Alle vogels zijn bruin

- Welk van de volgende dieren leggen een eieren wanneer ze 'baby dieren' krijgen?:
  - Koeien
  - Vissen
  - Kippen
  - Eenden
  - Vogels
  - Tijgers
  - Dolfijnen

- Waar komen de volgende producten vandaan: uit de supermarkt, uit de fabriek, groeien aan de boom, gemaakt van dieren, groeien in de natuur:
  - Eieren
  - Melk
  - Pizza
  - Brood
  - Bananen
  - Appels
  - Spinazie en spruitjes
  - Yoghurt

- Geef aan welke van de onderstaande beweringen op jou van toepassing zijn:
  - *Ik weet veel over de natuur:*
    - omdat ik er veel over lees in boeken of op het internet
    - omdat ik veel natuurprogramma's / films bekijk op tv
    - omdat andere mensen mij er veel over vertellen
    - omdat ik er veel ben
  - *ik zou graag meer over de natuur willen leren door:*
    - er vaker te zijn
    - er over te lezen
    - er op tv programma's over te zien
    - de verhalen van anderen
    - er op school mee bezig te zijn
    - vakantie in de natuur
    - er met mijn ouders over te praten
    - er met mijn ouders /vrienden of school naar toe te gaan
  - *ik zou graag meer willen weten over:*
    - de bomen en planten in mijn omgeving / die je kan vinden in de verre natuur (oerwouden)
    - de dieren in mijn omgeving / die je kan vinden in de verre natuur (oerwouden)
  - *ik hoef niets extra's te weten over de natuur omdat:*
    - ik het saai vind
    - ik andere dingen leuker vind
    - ik er geen tijd voor heb
    - ik er gewoon wil zijn, er gewoon van wil genieten zonder er iets over te hoeven leren. Het is de enige plek waar ik gewoon niets hoef
    - het voor mij voelt als leren. Net als alle andere dingen die ik op school moet leren
  - *ik leer het meest over de natuur via:*
    - Internet
    - Het zelf in de natuur zijn
    - TV
    - Ouders, grootouders
    - Mijn oppas
    - School (speciale natuurlessen binnen of buiten)
    - Excursie / uitstapjes met school of ouders
    - Vrienden
    - Anders namelijk.....

- *Welke van de onderstaande stellingen is op jou van toepassing:*
  - Ik vind het leuk om in de natuur te zijn
  - Ik vind het leuk om dingen te weten over de natuur
  - Ik maak me zorgen over de natuur
  - ik vind de natuur wel belangrijk maar ik hoef er niets over te leren
  - ik vind natuur wel belangrijk maar ik heb er geen tijd voor om me er mee bezig te houden
  - ik wil wel graag meer over de natuur weten maar ik vind dat ik leukere dingen te doen heb
  - ik vind de natuur saai
  - ik vind de natuur iets voor volwassen mensen / iets voor later
  - ik hou me liever met andere dingen bezig dan met de natuur
  - ik hoef niet zoveel met natuur
  - natuur interesseert me niet. Ik heb belangrijkere dingen aan mijn hoofd
  - natuur is iets dat je wordt opgelegd door familie of school. Ik wil gewoon dingen doen die mij ontspanning geven
  - natuur is iets waar je het niet over hebt. Je bent er gewoon om je ding te doen
  - ik vind het heel erg wat er met de natuur gebeurt. Zeker als het gaat om oerwouden of dieren die uitsterven

- Voel je de behoefte om iets voor de natuur te doen?
- *Welke van de onderstaande uitspraken is op jou van toepassing:*
  - De natuur redt het ook wel zonder mij, mijn vrienden of familie niet
  - Ik doe al dingen voor de natuur zoals
    - .....
    - Lidmaatschap WNF, Greenpeace e.a.
    - Stemmen op partijen die goed voor de natuur zijn
  - ik wil wel iets voor de natuur doen maar:
    - weet niet hoe
    - het kost alleen maar geld en dat heb ik niet
    - er is niets te doen in mijn omgeving
    - de dingen die er te doen zijn vind ik niet effectief genoeg
    - de dingen die er te doen zijn vind ik saai
    - er zijn teveel dingen waar ik iets voor zou willen doen waardoor ik niet kan kiezen
    - de instanties die iets voor de natuur doen vind ik niet betrouwbaar of goed genoeg

Invloed media, vrienden

- Hoe belangrijk zijn vrienden & familie voor je?

- Welke invloed hebben zij op je tijdsbesteding?
  - Ik doe wat zij graag willen omdat ik graag wil dat ze me aardig vinden
  - Ik bepaal zelf wat ik doe
  - Ik vind het belangrijk om zoveel mogelijk bij hen te zijn, dus ik doe gewoon wat zij willen
  - Vroeger deed ik andere dingen dan nu zoals..... maar door hen doe ik nu meer.....
  - Anders.....

- Hoe belangrijk is media (tv, internet etc. voor je)? Wat betekent het voor je?

- Wat levert deze media je op?
  - Belangrijk om contact met vrienden te onderhouden
  - Belangrijk om op de hoogte te blijven van wat er speelt in de wereld
  - Ontspanning om spelletjes te spelen
  - Anders namelijk.....

BIJLAGE VII: VRAGENLIJST KWANTITATIEF ONDERZOEK

Steekproef

n= 1000 jongeren

- Helft jongens/helpt meisjes
- Representatieve spreiding naar Nielsen regio's
- Kinderen in de leeftijd 6 tot en met 20 jaar: Spreiding naar leeftijd conform landelijke verdeling

Intro

Wij willen graag weten wat jij weet van de natuur, hoe jij denkt over de natuur en wat jij allemaal doet in de natuur.

Bij de vragen worden steeds antwoordmogelijkheden gegeven waaruit jij kunt kiezen.

Je ouders mogen je helpen bij het invullen van de vragenlijst: bijvoorbeeld door iets uit te leggen als het niet helemaal duidelijk is. Wel vinden wij het belangrijk dat de antwoorden weergeven wat jij weet, hoe jij denkt en wat jij doet. Het is dus niet de bedoeling dat je ouders je vertellen wat jij kan of moet invullen: jouw kennis en mening kan anders zijn dan die van je ouders.

Overigens is het niet erg als je het antwoord op een vraag niet weet, probeer toch een antwoord te geven. Wij weten dat het best lastig kan zijn om antwoord op sommige vragen te geven.

Wij willen je alvast bedanken voor het meedoen.

Veel plezier bij het beantwoorden van de vragen!

Deel N

N1: We tonen je nu een aantal activiteiten die je zou kunnen doen. We willen graag van je weten bij welke van deze activiteiten je het gevoel hebt in de natuur te zijn. Let op, het maakt niet uit of je deze activiteiten zelf wel of niet doet.

(PROG: achter elke stelling de keuzemogelijkheid

1. voel me in de natuur

0. voel me niet in de natuur)

(PROG: Volgorde stellingen randomiseren)

1. Kijken naar een natuurfilm op tv
2. Buiten spelen na school
3. Buiten sporten bij een sportvereniging
4. Buiten sporten, alleen of samen met je vrienden, maar niet bij een sportvereniging
5. Wandelen in het park
6. Met je vrienden buiten rondhangen
7. Wandelen in het bos of op het strand
8. Winkelen in de stad
9. Fietsen naar school of naar je werk
10. Skaten met je vrienden
11. In de omgeving een fietstocht maken
12. Naar een pretpark gaan
13. Naar een dierentuin of naar een kinderboerderij gaan
14. Een dagje naar het strand gaan
15. Naar de scouting / verkennerij gaan
16. De hond uitlaten
17. Je eigen tuintje verzorgen
18. Je ouders meehelpen in de tuin
19. Je eigen plantjes op je kamer verzorgen
20. Je eigen huisdier (hond, kat, cavia, konijn, rat, etc.) verzorgen
21. Hutten bouwen

N2: Nu willen we graag van je weten welke van de genoemde activiteiten je zelf wel eens doet en welke niet

(PROG: zelfde lijst als bij N1)

(PROG: achter elke stelling de keuzemogelijkheid

1. Doe ik wel eens

0. Doe ik nooit)

N3: Hoe vaak doe je die dingen?

(PROG: alleen keuze- / antwoordmogelijkheden aanbieden bij de activiteiten die het kind bij vraag N2 heeft aangegeven wel eens te doen en bij elke antwoordmogelijkheid de onderstaande opties aanbieden)

5. elke dag
4. op meerdere dagen in de week
3. elke week wel een keer
2. elke maand wel een keer
1. een enkele keer per jaar

Deel C

Met de volgende vragen willen we graag wat algemene informatie over je te weten komen.

Indien je het antwoord op deze vragen niet weet, vraag dit dan aan een van je ouders.

C1: Wat is je leeftijd?

1. 6-9 jaar
2. 10-12 jaar
3. 13-15 jaar
4. 16-18 jaar
5. 18-20 jaar

C2: Ben je een jongen of een meisje?

1. Jongen
2. Meisje

C3: Wat is de postcode van je woonadres?

(PROG: INDELEN NAAR NIELSENREGIO'S)

C4. Naar welk type school of opleiding ga je of welk type school/opleiding heb je als laatste gevolgd?

1. basisschool
2. VMBO
3. HAVO
4. VWO (Atheneum)
5. VWO (Gymnasium)
6. MBO
7. HBO
8. Universiteit
99. geen antwoord

C5-1 Wat is de hoogst genoten opleiding van de hoofdkostwinner binnen jullie gezin?

1. Lager algemeen
2. LBO/VMBO
3. MAVO
4. MBO
5. HAVO/VWO
6. HBO
7. WO
99. wil niet zeggen

C5-2 Wat is of was het beroep van de hoofdkostwinner binnen jullie gezin?

1. Eigenaar bedrijf (geeft leiding aan 10 of meer personen)
2. Eigenaar bedrijf (geeft leiding aan minder dan 10 personen)
3. Boer/tuinder
4. vrije beroepen
5. Hoger beroep: leidinggevend
6. Hoger beroep: niet leidinggevend
7. Middelbaar beroep: leidinggevend
8. Middelbaar beroep: niet leidinggevend
9. Lager beroep
10. VUT/pensioen
11. Werkeloos/arbeidsongeschikt/bijstand
12. Student
88. Overig
99. Wil niet zeggen

C6: Ben jij, één van je ouders of grootouders in een ander land dan Nederland geboren?

1. Ja → (PROG:NAAR C7)
2. Nee →(PROG: NAAR G)

C7. In welk land of welke landen zijn jij of je (groot)ouders geboren?

1. Een land in Europa maar niet Nederland (zoals bijvoorbeeld: België, Bulgarije, Cyprus, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Ierland, Letland, Litouwen, Luxemburg, Malta, Oostenrijk, Polen, Portugal, Roemenië, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië, Engeland, Schotland of Zweden)
2. Een land buiten Europa (zoals bijvoorbeeld een land in Afrika, Amerika, Azië, of Australië)

Deel G

Je krijgt nu een aantal uitspraken te zien waarvan we graag willen weten welke het beste bij jou past.

G1. Welke van de onderstaande uitspraken over wat jij graag doet past het best bij jou? Let op: je mag hier maar één antwoord geven.

(PROG: VOLGORDE ANTWOORDCATEGORIEEN ROULEREN)

1. Ik vind het leuk om lichamelijk actief bezig te zijn (zoals bijvoorbeeld sporten, stoeien, wandelen, fietsen)
2. Ik vind het leuk om creatief bezig te zijn (bijvoorbeeld tekenen, schilderen, fotograferen, muziek maken, fantaseren)
3. Ik vind het leuk om te lezen (stripboeken, boeken of tijdschriften)
4. Ik vind het leuk om te zien hoe dingen in elkaar zitten of worden gebouwd

G2. Welke van de volgende uitspraken over hoe jij je gedraagt past het best bij jou? Let op: je mag hier maar één antwoord geven.

1. Ik ben over het algemeen rustig en blijf het liefst op de achtergrond
2. Ik ben over het algemeen uitbundig en treedt het liefst op de voorgrond

We tonen je nu een aantal uitspraken over je ouders. Hiervan willen we graag weten welke van deze uitspraken je zelf wel of niet bij je ouders vindt passen.

G3: Ben je het eens of ben je het oneens met de volgende uitspraken?

	Eens (code 1)	Oneens (code 0)
1. Mijn ouders praten vaak over dingen, die met de natuur te maken hebben	☐	☐
2. Mijn ouders fietsen of wandelen graag	☐	☐
3. Mijn ouders zijn het liefst buiten	☐	☐
4. Wanneer mijn ouders op vakantie gaan, zoeken ze het liefst de natuur op	☐	☐
5. Mijn ouders gaan het liefst kamperen	☐	☐
6. Mijn ouders tuinieren graag	☐	☐
7. Mijn ouders vinden het belangrijk dat ik goed ben voor alles wat groeit en bloeit	☐	☐
8. Mijn ouders vinden het belangrijk dat ik ook zonder hen regelmatig in de natuur kom	☐	☐

Om een beeld te krijgen van je woonomgeving, willen we graag dat je bij de volgende vraag aangeeft welke uitspraak het beste past bij de omgeving waarin je woont. Let op: je mag hier maar één antwoord geven.

G4: Welke omschrijving van het huis waar je woont, klopt het best?

1. Een huis met een tuin en met veel gras, struiken en bomen in de buurt
2. Een huis met een tuin, maar met niet veel gras, struiken en bomen in de buurt
3. Een huis/een flat zonder eigen tuin, maar met veel gras, struiken en bomen in de buurt
4. Een huis/een flat zonder eigen tuin en met ook niet veel gras, struiken en bomen in de buurt

G5: We laten je nu een aantal uitspraken zien over je school. Hiervan willen we graag van je weten of je het met deze uitspraken eens of oneens bent

	Eens (code 1)	Oneens (code 0)
1. Op school praten ze veel over dingen die met de natuur te maken hebben	☐	☐
2. Met school gaan we wel eens de natuur in	☐	☐
3. Op school leer je vooral feiten over de natuur	☐	☐
4. Op school maken ze je ervan bewust dat de natuur belangrijk voor je is	☐	☐

5. Op school verzorgen we zelf planten	☐	☐
6. Op school verzorgen we zelf dieren	☐	☐

_G6: Je krijgt nu op het scherm steeds een woord of enkele woorden te zien. Klik met de muis op “ja” wanneer je vindt dat het woord wel past bij “natuur” en op “nee” wanneer een woord voor jouw gevoel niet past bij “natuur”. Wanneer je het even niet weet, dan verdwijnt het woord na 6 seconden en komt er een nieuw woord.

(PROG: Profiler opzet en antwoorden aanbieden in wisselende volgorde)

1. Verre landen
2. Tijger
3. Hond
4. Walvis
5. Zalm
6. Oerwoud
7. Vervuiling
8. Melk
9. Eieren
10. Bos
11. Hei
12. Rivier
13. Rust
14. Gezellig
15. Gevaar
16. Saai
17. Leuk
18. Nieuwsgierig zijn
19. Eng
20. Plezier
21. Genieten
22. Dwang
23. Gezond
24. Energie van krijgen
25. Zorgen maken
26. Verdriet om hebben
27. Dingen ontdekken
28. Fantaseren
29. Gevoel van vrijheid
30. Ruimte om je heen
31. Kwaad om zijn
32. Wanhopig van worden
33. Haai
34. Eend
35. Spelen

- 36. Sporten
- 37. Wil ik meer over leren
- 38. Voor ouderen
- 39. Voor kinderen
- 40. CO2-uitstoot
- 41. Wereld Natuurfonds
- 42. Greenpeace
- 43. Hulpeloos gevoel
- 44. National Geographic
- 45. Biedt me troost
- 46. Weiland
- 47. Park
- 48. Paarden

G7: Je krijgt nu weer een aantal uitspraken over jezelf te zien. Hiervan willen we weten of je het hier mee eens bent of oneens.

	Eens (code 1)	Oneens (code 0)
1. Ik lees in boeken en tijdschriften over de natuur	☐	☐
2. Ik zoek op internet dingen over de natuur op	☐	☐
3. Ik kijk op tv naar natuurfilms en natuurprogramma's	☐	☐
4. Ik vraag mijn ouders dingen over de natuur	☐	☐
5. Ik trek er zelf op uit om dingen over de natuur te leren	☐	☐

G8: Je krijgt nu telkens twee uitspraken te zien. We willen van deze uitspraken weten welke het meest op jou van toepassing is.

(PROG: telkens twee uitspraken tonen met de mogelijkheid om er één van te kiezen)

1. Ik ben veel in de natuur	0. ik ben weinig in de natuur
1. Ik weet veel over de natuur	0. ik weet weinig over de natuur
1. Ik maak me zorgen om de natuur	0. ik maak me geen zorgen om de natuur
1. goed zorgen voor de natuur doe ik zelf	0. goed zorgen voor de natuur doe ik niet zelf
1. ik vind het leuk te weten hoeveel dieren en planten er zijn en hoe ze heten	0. ik hoef niet te weten hoeveel dieren of planten er zijn en hoe ze heten
1. ik vind het leuk om te weten hoe dieren of planten leven in de natuur	0. ik hoef niet te weten hoe dieren of planten leven in de natuur

G9: Hoeveel uur per dag ben je in deze tijd van het jaar zo gemiddeld buiten?

1. 0- half uur
2. half uur tot 1 uur
3. 1 uur tot 2 uur
4. 2 uur tot 4 uur
5. 4 uur of meer

G10: Hoeveel uur per dag ben je in de zomer zo gemiddeld buiten?

6. 0- half uur
7. half uur tot 1 uur
8. 1 uur tot 2 uur
9. 2 uur tot 4 uur
10. 4 uur of meer

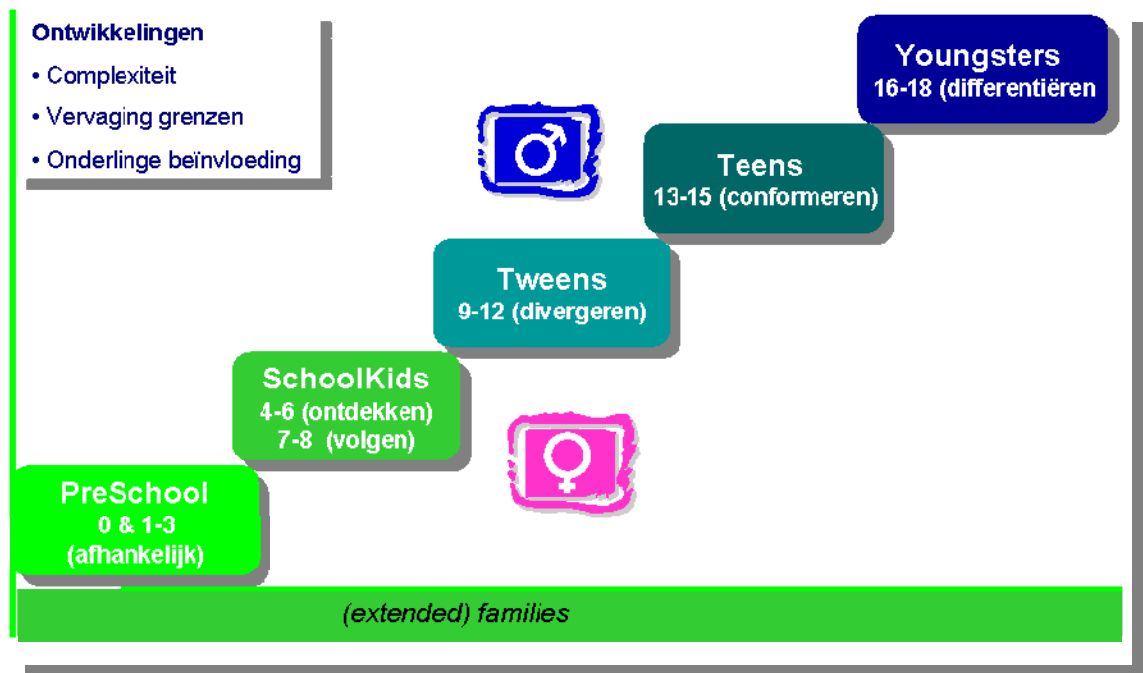
Dit waren onze vragen. Bedankt dat je meegedaan hebt.

BIJLAGE VIII: TOELICHTING LEEFTIJDSEGMENTATIE

Jongeren als doelgroep:

- Jongeren worden als een ongrijpbare doelgroep gezien
- Jongeren zijn opgegroeid met allerlei marketing activiteiten, specifiek op hen gericht:
  - het is een doelgroep die constant variatie
  - en innovatie verwacht...
  - marketing trucjes steeds jonger doorziet...
  - en deze niet accepteert!
- Jongeren zijn opgegroeid in een wereld waar alles mogelijk is (bijv. internet en plastische chirurgie); hierdoor hebben ze geleerd op zoek te gaan naar: *'the real thing'*

Leeftijdsegmentatie IPM KidWise kids & teens

Preschool:

0 jaar: de kwetsbare baby -> afhankelijkheidsfase

- Snelle ontwikkelingen (fysiek, motorisch en cognitief). Het kind ontwikkelt zich van alleen maar kunnen liggen, kijken en veel slapen naar vocaliseren, zitten, optrekken en kruipen in dit jaar
- Jonge ouders zijn op zoek naar producten die hen helpen de ontwikkeling van het kind te stimuleren
- Er bestaat veel onzekerheid onder de jonge ouders -> focus op voeding

- Ze zijn over het algemeen op zoek naar informatie die hen houvast biedt, hun zorgen wegneemt.
- Informatiebronnen: internet, vrienden met kinderen, consultatie bureau, ouders en magazines
- Globaal zijn er twee typen ouders:
  - Nuchtere ouders: gaan af op hun intuïtie, minder bewust met opvoeding bezig
  - Zekerheid zoekende ouders: gaan af op informatie & imago, ze zijn bewust met opvoeding bezig
- Het leven van de jonge ouders verandert over het algemeen drastisch na de geboorte van het eerste kind: minder vrijheid en tijd voor jezelf en meer focus op het gezin.

1-3 jaar: de eigenwijze dreumes / peuter -> ontdekkingsfase

- Mijlpalen in de ontwikkeling:
  - praten (eerste woordjes taalexplisie)
  - lopen (vallen en opstaan)
  - spelen (naast elkaar i.p.v. samen spelen)
  - egocentrisme (ik-besef, kind als middelpunt)
  - en losmaken (drang tot onafhankelijkheid, 'zelf doen')
- De ontwikkeling van de eigen persoonlijkheid gaat gepaard met perioden van verzet. Verzorging en eten worden machtsstrijd: 'zelf doen', voedsel weigeren, geen 'polonaise' aan het lichaam willen hebben
- Ouders onzeker over opvoeden: het echte opvoeden begint inclusief peuterpuberteit, driftbuien en frustraties
- Ouders zoeken houvast bij magazines, websites, communities, ouders, consultatiebureau en gaan op zoek naar 'probleemoplossers'
- Het kind krijgt een toenemende invloed op het keuze gedrag van de ouders

SchoolKids:

4-8 jaar: nieuwsgierig schoolkind -> volgfase

- Toenemende zelfstandigheid
- De wereld wordt groter. Ze zijn nieuwsgierig en willen graag de wereld ontdekken
- Overstap naar basisschool is ingrijpend. Naast hun familie leren ze nu ook andere kinderen en volwassenen kennen.
- Ontwikkelen basisvaardigheden (leren lezen, rekenen en schrijven)
- Invloed peer group neemt toe. Peer pressure op schoolplein -> me too effect
- Hier en nu denken, concreet, niet abstract
- 4-6 jaar: fantasie en werkelijkheid lopen door elkaar heen
- Directe en indirecte invloed op ouders

- Ouders meest belangrijk. Zij maken zich minder zorgen over de opvoeding. Ze vertrouwen erop dat het wel goed komt

Tweens:

9-12 jaar: in between kids & teens -> divergeren

- Dilemma van de tweens: KGOY (kids grow older younger)
  - Vroeger toetreden tot de jongerenwereld
  - Kinderen willen niet kinderachtig benaderd worden.
  - Expliciete kindermerken niet interessant meer
- Erbij horen: relaties
  - Sterke drang om erbij te horen. Hierdoor overgevoelig voor mening van anderen
  - Gezin niet meer belangrijkste referentiekader
  - Tweens hebben het druk buitenshuis En ook druk op school
- Sekseverschillen steeds groter
  - Lichaamsbewustzijn, prepuberteit
  - Groeiende belangstelling andere sekse
  - Jongens in nog een fantasiewereld terwijl meisjes praten over relaties (interesse in soaps)
- Steeds zelfstandiger t.o.v. ouders
- Grote directe invloed op ouders

Teens:

13-15 jaar: ->conformereren

- Centraal in deze leeftijd staat de overstap van basisschool naar middelbare school. Die heeft grote gevolgen. Op de basisschool is alles vertrouwd op de middelbare school is alles nieuw, groot en eng. Dit maakt de groep onzeker
- Nieuwe vrienden hebben veel invloed op het denken en gedrag.
- Teens moeten zich opnieuw bewijzen. De veiligste weg is natuurlijk zich aanpassen aan de massa. Dit geeft een veilig en geborgen gevoel. Teens gaan daarom massaal voor dezelfde idolen, merken en rages
- Groepsconformisme
- Grote tegenstelling jongens en meisjes
- Uitbreiding sociale omgeving
- Nadruk op uiterlijk
- Ontwikkeling merkvoorkeur

Youngsters:

16-18 jaar: - >differentiëren

- Voor youngsters wordt de wereld complexer. Ze gaan nadenken over wie ze zijn en waar ze bij horen.
- Youngsters ontwikkelen vanaf hun 16de een eigen identiteit; ze volgen niet langer blind de massa. Er ontstaan subgroepen
- Youngsters krijgen meer vrijheid: ze mogen langer uit en gaan zelfstandig op vakantie
- Ook financieel worden ze steeds onafhankelijker. Door bijbaantjes hebben ze een behoorlijk eigen budget te besteden

- Ontstaan referentiegroepen
- Persoonlijke voorkeuren
- Seksualiteit
- Verkering / relaties
- Toenemende onafhankelijkheid
- Eigen inkomsten
- Eigen muziekvoorkeuren

BIJLAGE IX: TOELICHTING KINDTYPEN

IPM KidWise onderscheidt een viertal kindtypen:

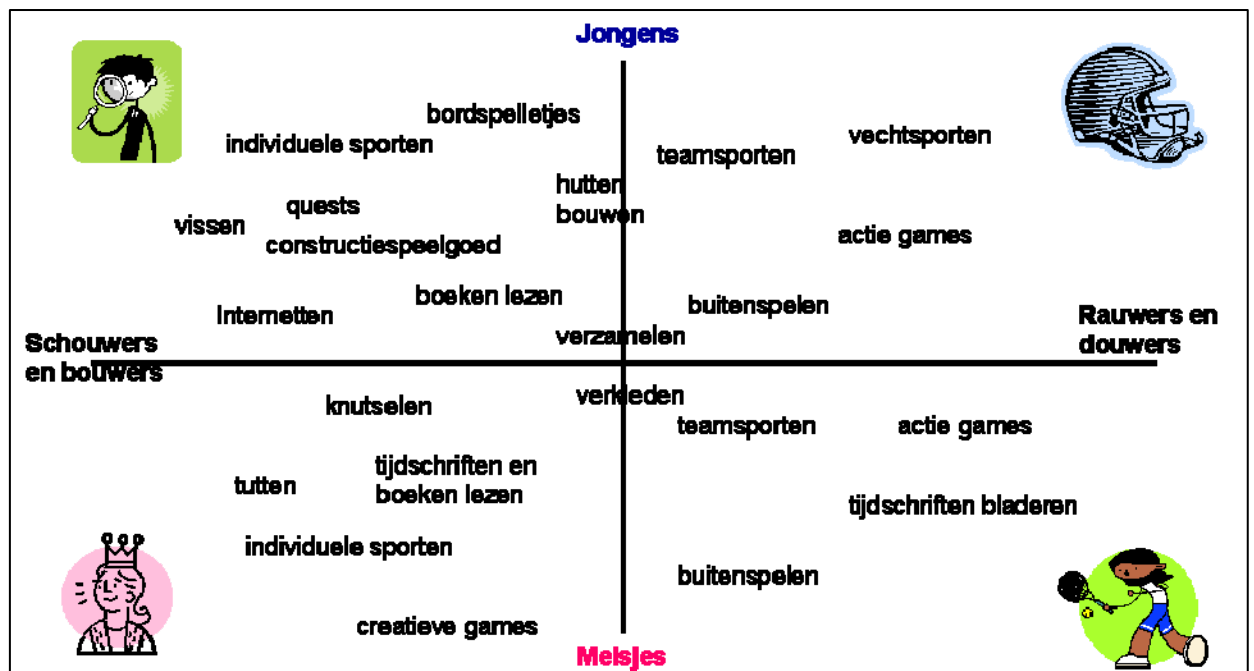
Extraverte kinderen: Rauwers & Douwers

- energiek, extravert, veel buitenshuis
- veel vrijheid en beweging nodig
- spelen liefst buiten met groep andere kinderen
- snel ondernemen en weinig geduld (rauwers)
- groot doorzettingsvermogen (douwers)
- voorkeur voor snelle en dynamische activiteiten

Introverte kinderen: Bouwers & Schouwers

- rustig, introvert, veel binnenshuis
- behoefte aan rustige bezigheden
- vermaken zich individueel of met 1 vriend / vriendin
- geconcentreerd & creatief
- vallen in groep niet op (schouwers)
- geïnteresseerd & fantasierijk
- voorkeur denk- & fantasiespel (schouwers)
- voorkeur creatief spel (bouwers)
- voorkeur natuur, dieren, historie of sprookjes

Onderstaand schema geeft een overzicht van de favoriete bezigheden per kindtype en sekse

BIJLAGE X: TOELICHTING OUDERTYPEN

Oudertypologie

Het gedrag van ouders wordt bepaald door de volgende twee dimensies:

- Opvoedingsbewustzijn: de mate waarin men bewust bezig is met de opvoeding
- Kindgerichtheid: de mate waarin ouders hun eigen behoeften en principes centraal stellen in de opvoeding (controlerende ouders), danwel zich steeds aanpassen aan de wensen van het kind (aanpassende ouders)

Opvoedingsbewustzijn: opvoedingsbewust versus opvoedingsonbewust

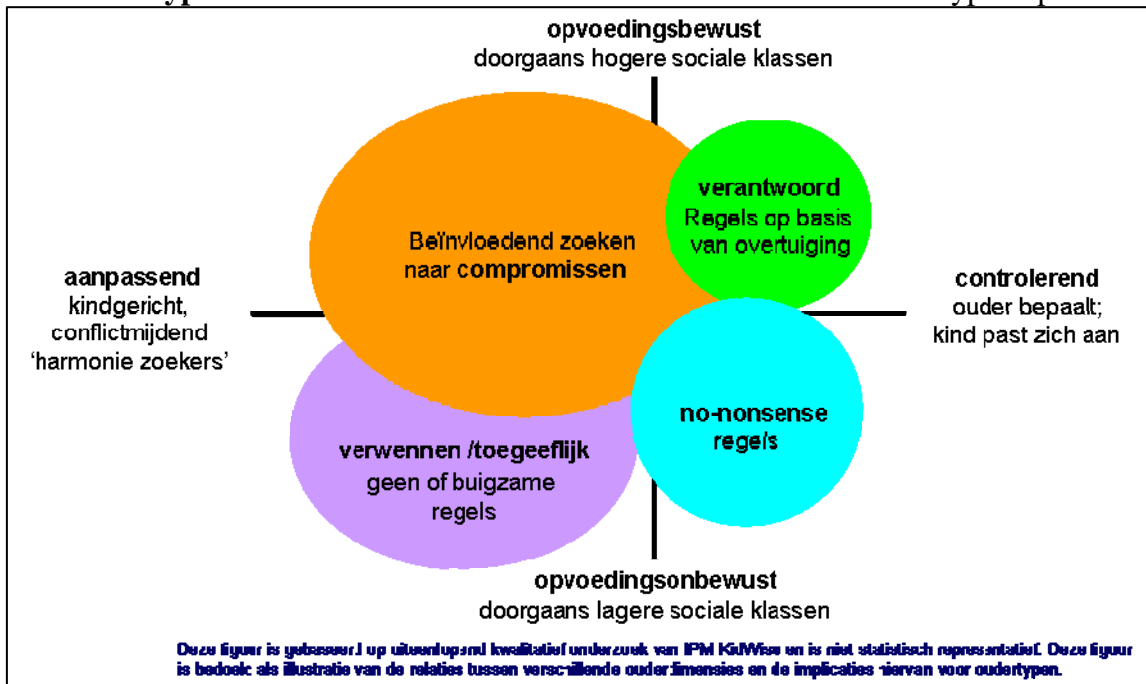
- Onbewuste ouders: voeden hun kinderen intuïtief op en houden er niet bewust pedagogische theorieën op na. Ze nemen het gezinsleven zoals het komt en reageren ad hoc op situaties vanuit enkele ‘vuistregels’ die zij in de loop der tijd voor zichzelf hebben geformuleerd – veelal overgeërfd vanuit hun eigen opvoeding. Aankoopbeslissingen voor de kinderen / voor het gezin gebeuren vanuit drijfveren die op dat moment gelden, niet vanuit een overkoepelende filosofie
- Bewuste ouders: zijn bewust bezig met de opvoeding van hun kinderen. Deze ouders streven continu bepaalde pedagogische principes na, die zij hebben geformuleerd op basis van diverse bronnen, zoals pedagogische literatuur, tijdschriften, Internet, vrienden en familie. Aankoopbeslissingen voor de kinderen / voor het gezin worden gestuurd door de pedagogische ‘filosofie’, waarbij geldt dit oudertype meer of minder beïnvloedbaar is door externe factoren die op het moment van aankoop gelden.

Kindgerichtheid: controlerend versus aanpassend

- Controlerende ouders: zijn er in eerste instantie op gericht hun kinderen op een in hun ogen verantwoorde manier op te voeden. Zij gaan ervan uit dat kinderen ouderlijke begeleiding en ondersteuning nodig hebben op weg naar volwassenheid. Controlerende ouders voeden hun kinderen strikt op volgens bepaalde principes en vinden dat *ouders* uiteindelijk aankoopbeslissingen nemen, niet het kind. In deze gezinnen moeten kinderen zich aanpassen aan ouders.
- Aanpassende ouders: zijn geneigd zich te voegen naar de wensen en eisen van hun kinderen. De opvoeding kan getypeerd worden als laissez-faire. Het bezorgen van een plezierige onbezorgde jeugd aan hun kinderen staat centraal. Deze ouders geven hun kind(eren) een grote keuzevrijheid en passen zich aan de kinderen aan.

Tendens richting meer aanpassend. Hoewel Nederlandse ouders van oorsprong gekarakteriseerd kunnen worden als overwegend ‘no-nonsense’, zien we een duidelijke verschuiving in de richting van meer verwennend: ouders denken steeds meer vanuit het kind en zullen steeds meer producten kiezen vanuit een ‘childdriven’ motivatie

Vier oudertypen: Het combineren van beide dimensies levert vier oudertypen op:

Verwennende / toegeeflijke ouders: (groeierende groep)

- kind mag vrij kiezen (ouder biedt aan / kind vraagt)
- ouder stelt geen of inconsistente regels
- ouder let meer op 'verwenwaarde' dan op educatieve waarde e.d.
- op zoek naar 'fun for kids': kinderen moeten genieten
- basismotivatie: leuke opvoeding geven

Compromis zoekende ouders: (groeierende groep)

- kind kiest binnen grenzen van ouder (kind leert onderhandelen)
- ouder let zowel op educatieve waarde e.d. als op 'verwenwaarde'
- op zoek naar compromissen: 'verantwoord verwennen'
- basismotivatie: leuke én goede opvoeding geven

No-nonsense ouders: (krimpende groep)

- ouder kiest, kind schikt zich (kind zeurt evt.)
- prijs is naast eigen principes als ouder belangrijk keuzecriterium
- weinig open voor 'kid concepts'; kind moet gewoon doen wat de ouder wil
- basismotivatie: strikte en 'normale opvoeding' geven

Verantwoorde ouders: (stabiele groep)

- ouder kiest, kind schikt zich (kind zeurt en onderhandelt)
- voedingswaarde is primair keuzecriterium
- alleen open voor verantwoorde 'kid concepts', maar niet te vaak
- basismotivatie: gezonde en verantwoorde opvoeding

BIJLAGE XI BEWERKTE DATA (EN CORRELATIES!),

BIJLAGE XII: IPM BRANDPROFILER